

Tartalomjegyzék

1. Bevezető	1
2. A magyar oktatási és képzési szerkezet	3
A közoktatás.....	4
A közoktatási rendszer működése	13
Elismerés és honosítás	18
3. Szakképzés	28
A szakképzés irányítása	30
Szakmai vizsgarendszer	35
Pályaorientáció.....	43
Nytott szakképzés, informatika-oktatás az intézményekben.....	46
A Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet	50
4. Felsőoktatás	53
A felsőoktatási intézmény működésének alapelvei.....	53
Az állami szervek felsőoktatással kapcsolatos feladatai	55
A felsőoktatásban folyó képzés rendszere.....	58
5. A felnőttképzés	60
6. Oklevelek és címek	64
Külföldi tanulmányok magyarországi elismerése	70
7. Nemzetközi integráció	72
8. Fontosabb, az oktatással kapcsolatos Internet címek	73
9. Az oktatással - képzéssel kapcsolatos főbb jogszabályok	74
Törvények	74
Kormányrendeletek	74
Miniszteri rendeletek.....	74

1. Bevezető

A magyar oktatási rendszer az elmúlt másfél évtizedben komoly kihívásokkal szembesült és jelentős változásokon ment át. Az oktatási rendszer, s az azon belül történő továbbhaladás lehetséges útjai az elmúlt időszakban jelentős mértékben átalakultak. A tanulóknak az oktatási rendszerben való bennmaradását és továbbhaladását három fő tendencia határozta meg:

- az iskolaszervezeti átalakulások,
- a középiskolai és felsőfokú oktatás expanziója,
- az átjárhatóságot megkönnyítő korrekciós utak számának a növekedése.

Magyarországon a szakképzés és az általános képzés a munkavégzésre, illetve a továbbtanulásra felkészítő oktatási formák. A közoktatás és a közoktatáson túli képzési szintek közötti határvonalak egyre kevésbé élesek. A felnőttoktatás, a közép- és felsőfokú oktatás határán kialakuló új képzési formák növekvő jelentőségre tettek szert.

Az oktatás alapvetően a társadalmi igények kielégítését, az adott társadalmi és gazdasági környezetnek megfelelő alpműveltség megszerzését szolgálja. Az iskolai rendszerű szakképzés-, az általános társadalmi érdekeken kívül hosszabb távra szóló munkaerő-piaci érdekeket is szolgál.

Az elmúlt időszak változásai között megkülönböztetett figyelmet érdemelnek azok, amelyek az európai integrációs folyamathoz kapcsolódóan az oktatás tartalmában és az iskolák belső világában történtek. E változások azt szolgálták, hogy a korábbinál többen jussanak a munkaerő-piacon való érvényesüléshez és a modern társadalomban való boldoguláshoz szükséges tudás és képesség birtokába. Az OECD és az EU ajánlásai szerint az egyéni tanulási igények differenciálódására adott válaszként a korábbinál jóval sokszínűbb a magyar iskolaszervezet. Korszerű tanterv- és taneszköz kínálat alakult ki, magával hozva az oktatási és képzési útvonalak különböző lehetőségeit. A képzési szintek, a képzési programok egyre inkább lehetővé teszik az oktatás rugalmas, a társadalmi igényekhez illeszkedő megszervezését, biztosítják az átjárhatóságot.

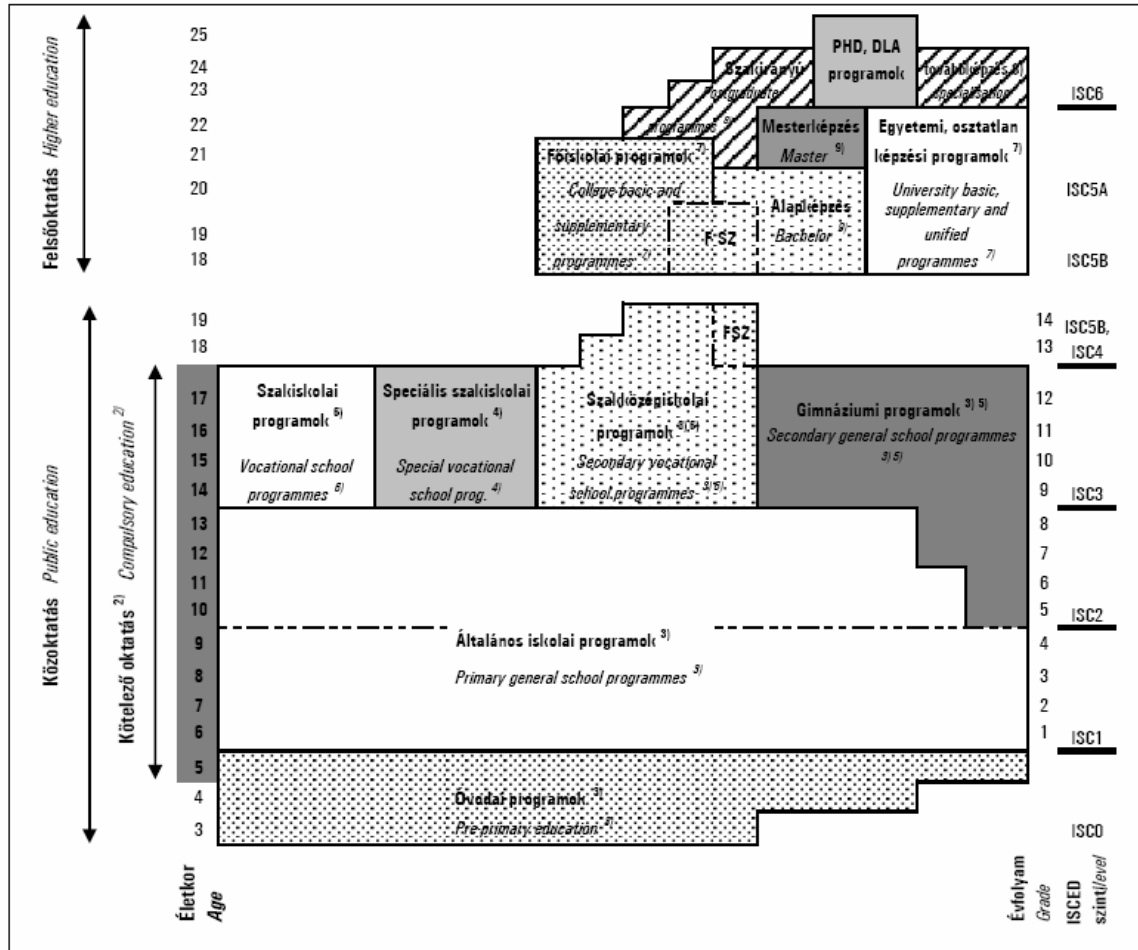
Magyarországon a rendszerváltást követő társadalmi-gazdasági változások a szakképzést alapvetően átalakították. A képzésben kialakult válság egyik oka az volt, hogy a szakképzés szinte kizárólag a nagyvállalatok szakember-utánpótlását biztosította. A rendszerváltást követően a szakképzési rendszer is átfogó korszerűsítésen ment keresztül, melynek főbb lépései a következők voltak:

1994-ben került kiadásra az Országos Képzési Jegyzék (OKJ), amely az államilag elismert szakképesítések jegyzékét tartalmazza. A jegyzék megújította, korszerű tartalommal töltötte fel az egyes szakképesítések képzési tematikáját. Mivel a képzési kínálatot alapvetően az OKJ tartalmazza, a kínálatnak a mindenkori gazdasági igényekhez kell alkalmazkodnia, ezáltal a jegyzék évről évre módosításra kerül. 1998-ban az érettségire épülő, iskolarendszerű, akkreditált felsőfokú (post secondary) szakképzési programok beillesztésére került sor. 2006-ra éppen az Európai Képesítési Kreditrendszerhez történő igazodás szellemében, ismételten megújult az OKJ, melyben kialakításra került a modularizációs kompetencia alapú követelményrendszer.

Magyarországon is a - Lisszaboni Memorandum (2000) ajánlásai alapján, - az emberi erőforrás fejlesztés szempontjából alapvetően fontos a munkaviszonyban állók és a munkanélküliek (át)képzése. A felnőttekre irányuló szakképzés az iskolai rendszerű szakképzésnél jóval rövidebb idejű, de intenzívebb. Ez a képzés általában közvetlen, rövidtávú munkaerő-piaci igényekre támaszkodik. A munkanélküliség csökkenésével előtérbe került az életen át tartó, illetve folyamatos tanulás (lifelong learning) kérdésköre. Körvonalazódott azon cél, hogy meg kell teremteni a tudás folyamatos korszerűsítésének, a folyamatos képzésnek a feltételeit a működő gazdaságban.

2. A magyar oktatási és képzési szerkezet

Az iskolarendszerű köz- és felsőoktatás szerkezete életkor, évfolyam és ISCED szint szerint ¹⁾
The Structure of the Hungarian Public Education and Higher Education System by age, grade and by ISCED level ¹⁾

- 1) Az egyes programoknál az életkort és a tipikus képzési időt a nappali képzésre vonatkozóan jelöltük – The figure shows the typical age and typical length of programmes in full-time education.
- 2) Kötelező oktatás időszaka: 1998/99-es tanévtől tanulmányaikat kezdők esetén 18 éves korig tart – From 1998/99 academic year the compulsory education lasts until age of 18 years.
- 3) Óvodai, általános iskola, gimnáziumi és szakközépiskolai programok magukban foglalják a gyógypedagógiai tanterv szerinti nevelést oktatást is. – Pre-primary, primary general, secondary general and secondary vocational school programmes include also the programmes for pupils with special educational needs.
- 4) Speciális szakiskolai programok: gyógypedagógiai tanterv szerinti szakiskolai oktatást jelent, ISCED 2, ISCED 3 szinten, érettségihez nem kötött szakképzési programokat tartalmaz. – Special vocational programmes mean vocational school programmes delivered to students with special educational needs at ISCED 2, ISCED 3 levels, vocational programmes contain programmes without requirement of maturity examinations.
- 5) Gimnáziumi programok: 4(5), 6, illetve 8 évfolyamos programokat foglalja magában. – Secondary general school programmes include the programmes with 4 (5), 6 and 8 grades.
- 6) Szakiskolai, szakközépiskolai programok: érettségihez nem kötött, érettségihez kötött, illetve a felsőfokú szakképzési (FSZ) programokat foglalják magukban – Vocational and secondary vocational school programmes contain programmes with requirement and without requirement of maturity examination and accredited post-secondary vocational programmes.
- 7) Főiskolai, egyetemi és osztatlan képzési programok – College, university and unified programmes.
- 8) Szakirányú továbbképzés: főiskolai vagy egyetemi alapképzésben megszerzett végzettségre és meghatározott szakképzettségre épülő képzés ISCED 5A szinten, amely újabb végzettséget nem, de speciális szakirányú szakképzettséget ad. – Postgraduate specialisation programmes: programmes in ISCED 5A level with requirement of graduation in college or university and with requirement of special attainments. These programmes do not give a higher attainment level, but give a special qualification.
- 9) Bolognai folyamat szerinti alap- és mesterképzés. – Bachelor and master programmes according to Bologna-process.

Forrás: OKTATÁS-STATISZTIKAI ÉVKÖNYV Statistical Yearbook of Education 2006-2007, OKM, Budapest 6. p.

A közoktatás

Magyarországon a közoktatás szakmailag önálló nevelési intézményei az óvodák, nevelési-oktatási intézményei az iskolai végzettséget, érettségi bizonyítványt, szakképesítést igazoló bizonyítvány kiadására jogosult iskolák, továbbá az alapfokú művészetoktatási intézmények és a kollégiumok. Közoktatási intézményt az állam, a helyi önkormányzat, a helyi kisebbségi önkormányzat, az országos kisebbségi önkormányzat, a Magyar Köztársaságban nyilvántartásba vett egyházi jogi személy, továbbá az ország területén alapított és itt székhellyel rendelkező, jogi személyiséggel rendelkező gazdálkodó szervezet, alapítvány, egyesület és más jogi személy, természetes személy alapíthat és tarthat fenn.

A közoktatás rendszerének működtetése az állam feladata. Az állam az ingyenes és kötelező általános iskolai oktatásról az állami szervek, és a helyi önkormányzatok intézményfenntartói tevékenysége keretében gondoskodik. Törvény szerint ingyenes az óvodai nevelés, az óvodai nevelést és az iskolai nevelést és oktatást kiegészítő pedagógiai szakszolgálatok igénybevétele, továbbá a gimnáziumi, a szakközépiskolai, a szakmunkásképző iskolai, a szakiskolai nevelés és oktatás, valamint a kollégiumi ellátás.

Az állam, a nem állami, nem helyi önkormányzati közoktatási intézmény fenntartója részére a feladatellátáshoz az éves költségvetési törvényben megállapított mértékű költségvetési támogatást nyújt. A helyi önkormányzat *vagy* az állam a költségvetési támogatáshoz kiegészítő anyagi támogatást adhat, ha a nem állami, illetve nem önkormányzati közoktatási intézmény állami, illetve helyi önkormányzati feladatot lát el.

A közoktatásban tilos a hátrányos megkülönböztetés bármilyen okból, így különösen a gyermek vagy hozzátartozói, színe, neme, vallása, nemzeti, etnikai hovatartozása, politikai vagy más véleménye, nemzetiségi, etnikai vagy társadalmi származása, vagyoni és jövedelmi helyzete, kora, cselekvőképességének hiánya vagy korlátozottsága, születési vagy egyéb helyzete miatt, valamint a nevelési-oktatási intézmény fenntartója alapján.

Az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a kollégiumi nevelés hivatalos nyelve a magyar, illetve a nemzeti és etnikai kisebbségek nyelve. A nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozó gyermekek, tanulók - a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló törvényben meghatározott választás alapján - anyanyelvükön, illetőleg anyanyelvükön és magyarul vagy magyar nyelven részesülhetnek óvodai nevelésben, iskolai nevelésben és oktatásban, illetve kollégiumi nevelésben. A nevelés, oktatás - részben vagy egészben - más nyelven is folyhat.

A gyermek, ha eléri az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, legkorábban abban a naptári évben, amelyben a hatodik, legkésőbb amelyben a nyolcadik életévét betölti, tankötelessé válik. A gyermek, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget elérte, abban a naptári évben, amelyben a hatodik életévét május 31. napjáig betölti, megkezdheti a tankötelezettség teljesítését. A szülő kérelmére a gyermek megkezdheti a tankötelezettség teljesítését akkor is, ha a hatodik életévét december 31. napjáig tölti be. A tankötelezettség kezdete annál a gyermeknél eshet a nyolcadik életévre, aki augusztus 31. utáni időpontban született. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik.

Az 1999. évi törvényi módosítás alapján, Magyarországon a tankötelezettség 18. éves korig tart. Ezt először a tanulmányaikat az általános iskola első évfolyamán az 1998/99. tanévben megkezdőkre kell alkalmazni.

Egy átmeneti időszakban (2010-ig) tizenhatodik életévének betöltése után, kérelmére megszűnik a tanuló tankötelezettsége, ha érettségi vizsgát tett, vagy államilag elismert szakképesítést szerzett, illetve házasságkötés révén nagykorúvá vált, vagy gyermekének eltartásáról gondoskodik. A kérelmet a tanuló és - a nagykorúvá vált tanuló kivételével - a szülő közösen nyújthatja be. A kérelmet az iskola igazgatója írásban tudomásul veszi. A tankötelezettség - a szülő választása alapján - iskolába járással vagy magántanulóként teljesíthető.

A tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló tizennyolcadik életévét betölti. A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható legfeljebb annak a tanévnek a végéig, amelyben a huszadik életévét betölti.

Az óvodai nevelés szakasza a gyermek hároméves korában kezdődik, és tart annak az évnél augusztus 31. napjáig, amelyben a gyermek a hetedik életévét betölti.

Az alapfokú nevelés-oktatás szakasza az első évfolyamon kezdődik, és a nyolcadik évfolyam végéig tart. Az alapfokú nevelés-oktatás szakasza négy részre tagolódik, melyek a következők:

- az első évfolyamon kezdődő és a második évfolyam végéig tartó bevezető,
- a harmadik évfolyamon kezdődő és a negyedik évfolyam végéig tartó kezdő,
- az ötödik évfolyamon kezdődő és a hatodik évfolyam végéig tartó alapozó,
- a hetedik évfolyamon kezdődő és a nyolcadik évfolyam végéig tartó fejlesztő szakasz.

A bevezető és a kezdő szakaszban, továbbá – a tanulók igényéhez igazodóan, a helyi tantervben meghatározottak szerint – az alapozó szakasz kötelező tanórai foglalkozása időkeretének huszonöt-negyven százalékában nem szakrendszerű az oktatás, az alapozó szakasz fennmaradó időkeretében és a fejlesztő szakaszban szakrendszerű oktatás folyik.

A középfokú nevelés-oktatás szakasza a kilencedik évfolyamon kezdődik, és szakiskolában a tizedik, középiskolában a tizenkettedik vagy a tizenharmadik évfolyam végén fejeződik be. A középfokú nevelés-oktatás szakasza két részre tagolódik, melyek a következők:

- a kilencedik évfolyamon kezdődő és a tizedik vagy a tizenegyedik évfolyam végéig tartó, általános műveltséget megszilárdító,
- a tizenegyedik vagy tizenkettedik évfolyamon kezdődő és a tizenkettedik, illetve a tizenharmadik évfolyam végéig tartó, általános műveltséget – a tanuló érdeklődésének, adottságának megfelelően – elmélyítő, pályaválasztást segítő szakasz.

Az iskolai nevelés-oktatás általános műveltséget megalapozó szakaszán belül az egyes iskolai évfolyamok tananyaga és követelményei egymásra épülnek.

Az általános műveltséget megalapozó szakaszban az iskolai nevelés-oktatás tartalmi egységét, az iskolák közötti átjárhatóságot a Nemzeti Alaptanterv biztosítja. A Nemzeti Alaptanterv kötelező rendelkezéseket állapíthat meg az oktatásszervezés körében, így különösen a tanulók heti és napi terhelésének korlátozására. A Nemzeti Alaptantervben kell meghatározni az iskolának az egészségfejlesztéssel, a fogyasztóvédelemmel és a környezetvédelemmel összefüggő feladatait. A Nemzeti Alaptantervben foglaltak teljesítését az oktatási miniszter által kiadott kerettantervek segítik.

A Nemzeti Alaptantervet a Kormány adja ki. A Nemzeti Alaptantervnek a Kormány részére történő benyújtása előtt be kell szerezni az Országos Köznevelési Tanács egyetértését és a Közoktatás-politikai Tanács véleményét, továbbá a nemzeti, etnikai kisebbségi iskolai nevelő-oktató munkát érintő kérdésekben az Országos Kisebbségi Bizottság egyetértését. A Nemzeti Alaptanterv alapján az oktatási és kulturális miniszter kerettantervet ad ki, mely ajánlást tartalmaz:

- a nevelés és oktatás céljára, a tantárgyak rendszerére, az egyes tantárgyak témaköreire, a témakörök tartalmára, a tantárgyak évfolyamonkénti követelményeire, a követelmények teljesítéséhez rendelkezésre álló időkeretre, az iskolai egészségfejlesztéssel, fogyasztóvédelemmel, környezetvédelemmel összefüggő feladatok végrehajtására,
- szakiskolában a pályaorientációra, a szakmai előkészítő, szakmai alapozó oktatásra, továbbá az általános műveltséget megalapozó nevelés-oktatás és a pályaorientáció, a szakmai előkészítő, szakmai alapozó oktatás, illetve a szakmai elméleti és gyakorlati képzés időbeli tagolására, időkereteire, arányaira,
- szakközépiskolában a szakmai orientációra, az elméleti és gyakorlati szakmacsoportos alapozó oktatásra, továbbá az általános műveltséget megalapozó nevelés-oktatás és a szakmai orientáció, az elméleti és gyakorlati szakmacsoportos alapozó oktatás, illetve a szakmai elméleti és gyakorlati képzés időbeli tagolására, időkereteire, arányaira.

Az iskolában a nevelő-oktató munka a pedagógiai program alapján folyik. A pedagógiai program magában foglalja a nevelési programot és a helyi tantervet, továbbá a szakképzésben részt vevő iskolákban a szakmai programot.

A nevelési-oktatási intézményekben folyó nevelő-oktató munka szakaszai a következők:

- az óvodai nevelés
- az alapfokú nevelés-oktatás
- a középfokú nevelés-oktatás
- az iskolai nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő szakasz.

1. táblázat

Tantárgy	1. évf.	2. évf.	3. évf.	4. évf.
Magyar nyelv és irodalom	296	296	296	259
Matematika	148	148	148	111
Informatika	-	-	-	37
Idegen nyelv	-	-	-	111
Környezetismeret	37	37	37	74
Ének-zene	37	37	55,5	37
Rajz és vizuális kultúra	55,5	55,5	55,5	55,5
Technika és életvitel	37	37	37	37
Testnevelés és sport	111	111	111	111
<i>Szabadon tervezhető óra</i>	18,5	18,5	0	0
Kötelező óraszám a törvényben	740	740	740	832,5

Forrás: Az oktatási miniszter 17/2004. (V. 20.) OM rendelete a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről, valamint egyes oktatási jogszabályok módosításáról (1. sz. Melléklet 10. oldal)

2. táblázat

Az 5–8. évfolyam ajánlott tantárgyi rendszere és az óraszámok

Tantárgy	5. évf.	6. évf.	7. évf.	8. évf.
Magyar nyelv és irodalom (dráma)	148	148	129,5	129,5
Történelem és állampolgári ismeretek	74	74	74	74
Idegen nyelv	111	111	111	111
Matematika	148	111	111	111
Informatika	18,5	37	37	37
Természetismeret	74	55,5		
Fizika			55,5	55,5
Biológia és egészségtan			55,5	55,5
Kémia			55,5	55,5
Földrajz		37	55,5	55,5
Ének-zene	37	37	37	37
Rajz	55,5	55,5	37	18,5
Mozgóképkultúra és médiaismeret				37
Technika és életvitel	37	37	37	18,5
Testnevelés és sport (tánc)	92,5	92,5	92,5	92,5
Ember és társadalomismeret, etika			18,5	18,5
Osztályfőnöki	37	18,5	18,5	18,5
Egészségtan		18,5		
Kötelező óraszám a törvény alapján	832,5	832,5	925	925

Forrás: Az oktatási miniszter 17/2004. (V. 20.) OM rendelete a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről, valamint egyes oktatási jogszabályok módosításáról (1. sz. Melléklet 96. oldal)

Az általános iskolának nyolc évfolyama van. Az általános iskolában a tanuló az érdeklődésének, képességének és tehetségének megfelelően felkészül a középiskolai, illetve a szakiskolai továbbtanulásra, valamint a társadalomba való beilleszkedésre.

A középfokú nevelés-oktatás szakasza a kilencedik évfolyamon kezdődik és az iskola típusától függően a tizedik, illetőleg a tizenkettedik vagy a tizenharmadik évfolyam végén fejeződik be. Az iskolai nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő szakasza a középfokú nevelés-oktatás szakasza után kezdődik, és az OKJ-ben meghatározott szakképzési évfolyamon fejeződik be.

Az életen át tartó tanulás, amelyet a gyorsan változó gazdasági szükségletek, az ehhez igazodó munkaerőpiac változása, valamint a lassan általánossá váló többszöri pályamódosítás elkerülhetetlenné tesz, újra előtérbe helyezi a felnőttképzést. Ezzel összefüggésben az esti, levelező és távoktatási programok különösen a közép- és felsőfokú oktatásban népszerűek.

Az általános műveltséget megalapozó szakaszban az iskolai nevelés-oktatás tartalmi egységét, az iskolák közötti átjárhatóságot a Nemzeti Alaptantervben (NAT) szereplő műveltségi területekre épülő tantervek biztosítják. A NAT műveltségi területenként határozza meg az általános műveltséget megalapozó szakaszon folyó nevelő-oktató munka kötelező és közös céljait. A NAT tartalmazza:

- a nemzeti és etnikai kisebbségi iskolai nevelés-oktatás,
- a testi, érzékszervi, értelmi, beszéd- és más fogyatékos tanulók iskolai nevelés-oktatása sajátos tantervi követelményeinek alapelveit.

3. táblázat

A NAT műveltségterületeinek megjelenése a tantárgyak rendszerében

Jelen kerettantervi változat a NAT valamennyi műveltségterületének – alsó tagozatra meghatározott – fejlesztési tartalmait belefoglalja a fenti tantárgyak rendszerébe. A műveltségterületek és a tantárgyak megfeleltetését az alábbi táblázat mutatja.

A Nat műveltségi területei	Tantárgyak
<i>Magyar nyelv és irodalom</i> <i>Ember és társadalom</i> <i>Művészetek: (Dráma és tánc)</i> <i>Informatika (Könyvtári informatika)</i>	Magyar nyelv és irodalom
<i>Matematika</i>	Matematika
<i>Informatika</i>	Informatika
<i>Élő idegen nyelv</i>	Idegen nyelv
<i>Ember a természetben</i> <i>Ember és társadalom</i>	Környezetismeret
<i>Művészetek</i> <i>Ember és társadalom</i>	Ének-zene
<i>Művészetek</i>	Rajz és vizuális kultúra
<i>Életvitel és gyakorlati ismeretek</i> <i>Ember és társadalom</i> <i>Ember a természetben</i>	Technika és életvitel
<i>Testnevelés és sport</i>	Testnevelés és sport

Forrás: Az oktatási miniszter 17/2004. (V. 20.) OM rendelete a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről, valamint egyes oktatási jogszabályok módosításáról (1. sz. Melléklet 11. oldal)

Az érettségi vizsgán a tanuló kötelező és választható tantárgyakból ad számot tudásáról. Kötelező tantárgyak a következők: magyar nyelv és irodalom, történelem, emellett a nemzeti, etnikai kisebbségi oktatásban résztvevők számára anyanyelv és irodalom, továbbá matematika, valamint - a nemzeti, etnikai kisebbségi oktatásban résztvevők kivételével - idegen nyelv. Az érettségi bizonyítvány középiskolai végzettséget tanúsít, és - a felsőoktatásról szóló törvényben meghatározottak szerint felsőoktatásba, ill. szakképzésbe való bekapcsolódásra, valamint munkakör betöltésére jogosít.

Az óvodás gyerekek, tanulók és hallgatók képzési szintek szerinti megoszlását 1960-ban, 1970-ben, 1980-ban és 1991-2006 közötti időszakban a 4. táblázat mutatja be.

Óvodás gyermekek, tanulók és hallgatók az összes képzési szinten – Number of pupils/students

4. táblázat

Tanév	Óvoda	Általános iskola [a]	Szak- iskola [b]	Speciális szakiskola	Gimnázium	Szakközép- iskola	Felsőoktatási intézmények
<i>School year</i>	<i>Kinder- gartens</i>	<i>Primary (general) schools [a]</i>	<i>Vocational schools [b]</i>	<i>Special vocational schools</i>	<i>Secondary general schools</i>	<i>Secondary vocational schools</i>	<i>Tertiary education</i>

Nappali- és felnőttoktatásban, az összes tagozaton – Students in full-time and part-time education together

1960/1961 ¹⁾	184 032	1 495 203	136 453	737	139 616	101 420	44 585
1970/1971	227 633	1 165 345	236 060	426	168 208	178 957	80 536
1980/1981	478 692	1 213 404	166 740	1 119	124 618	208 952	101 166
1990/1991	391 950	1 177 612	222 204	3 152	142 247	217 787	108 376
1991/1992	394 937	1 124 098	221 720	4 112	154 051	225 265	114 690
1992/1993	395 256	1 082 671	211 833	4 398	165 314	235 019	125 874
1993/1994	398 082	1 041 007	198 859	5 395	172 751	246 135	144 560
1994/1995	397 311	1 008 267	185 751	5 546	182 448	254 678	169 940
1995/1996	400 527	992 766	172 599	5 367	186 671	261 838	195 586
1996/1997	395 518	980 522	158 407	5 363	189 963	272 207	215 115
1997/1998	384 669	976 566	143 911	5 260	194 841	279 801	254 693
1998/1999	376 135	976 342	128 203	4 420	201 802	289 259	279 397
1999/2000	366 871	972 901	117 038	4 642	208 570	296 753	305 702
2000/2001 ^c	353 100	960 790	121 400	5 200	215 500	294 000	327 289
2001/2002	342 285	947 037	126 367	6 631	223 474	292 646	349 301
2002/2003	331 707	933 171	126 768	7 200	232 399	287 074	381 560
2003/2004	327 508	912 959	126 673	8 147	239 086	292 305	409 075
2004/2005	325 999	890 551	126 908	8 369	238 850	290 139	421 520
2005/2006	326 605	861 858	126 211	8 797	243 878	287 290	424 161
2006/2007	327 644	831 262	124 466	9 563	246 267	288 156	416 348

Nappali oktatásban, a nappali tagozaton – Students in full-time education

1960/1961 ¹⁾	184 032	1 408 535	136 453	737	108 258	47 269	29 344
1970/1971	227 633	1 144 070	223 238	426	122 988	110 303	53 821
1980/1981	478 692	1 197 777	166 740	1 119	89 400	113 838	64 057
1990/1991	391 950	1 166 076	222 204	3 152	123 427	168 445	76 601
1991/1992	394 937	1 112 374	221 720	4 112	134 139	178 973	83 191
1992/1993	395 256	1 071 727	211 833	4 398	143 805	186 225	92 382
1993/1994	398 082	1 032 025	198 859	5 395	150 163	192 388	105 240
1994/1995	397 311	1 001 709	185 751	5 546	158 957	196 965	118 847
1995/1996	400 527	987 561	172 599	5 367	164 203	208 415	132 997
1996/1997	395 518	976 423	158 407	5 363	166 989	220 528	145 843
1997/1998	384 669	973 401	143 911	5 260	169 107	227 243	156 904
1998/1999	376 135	973 326	128 203	4 420	171 769	234 430	168 183
1999/2000	366 871	969 755	117 038	4 642	175 492	241 369	177 654
2000/2001 ^c	353 100	957 850	120 330	5 200	178 500	239 300	183 876
2001/2002	342 285	944 244	123 951	6 594	182 267	238 622	192 974
2002/2003	331 707	930 386	123 341	7 200	186 508	239 793	203 379
2003/2004	327 508	909 769	123 457	8 147	190 447	247 622	216 296
2004/2005	325 999	887 785	123 403	8 369	193 366	245 302	225 512
2005/2006	326 605	859 315	122 162	8 797	197 217	244 001	231 482
2006/2007	327 644	828 943	119 637	9 563	200 292	243 096	238 674

1) 1960/1961-ben a művészeti gimnáziumok adatai a szakközépisikolai adatokban szerepelnek – *In 1960/1961 the data of secondary general schools for education of music and arts are included in the data of secondary vocational schools.*

Forrás: OKTATÁS-STATISZTIKAI ÉVKÖNYV Statistical Yearbook of Education 2006-2007, OKM, Budapest 16. p.

A közoktatási intézmények munkavállalói, illetőleg közalkalmazottai tekintetében a Munka Törvénykönyvét, továbbá a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvényt kell alkalmazni. A közoktatásban az alkalmazás feltétele, hogy az alkalmazott

- rendelkezzen az előírt iskolai végzettséggel, szakképesítéssel;
- büntetlen előéletű és cselekvőképes legyen.

A pedagógus az óvodai nevelő munka, illetve az iskolai oktató és kollégiumi nevelő és oktató munka keretében végzett tevékenységével kapcsolatban a büntetőjogi védelem szempontjából közfeladatot ellátó személy. A nevelési-oktatási intézményekben és a pedagógiai szakszolgálat intézményeiben, a pedagógus munkakörökben dolgozó pedagógus heti teljes munkaideje a kötelező órából, valamint a nevelő-, illetve nevelő és oktató munkával vagy a gyermekekkel, tanulókkal a szakfeladatának megfelelő foglalkozással összefüggő feladatok ellátásához szükséges időből áll. A pedagógus kötelező óráját a gyermekekkel, tanulókkal való közvetlen foglalkozásra, illetőleg a tanórai foglalkozás keretében való nevelésre, oktatásra köteles fordítani.

A szakiskolának négy évfolyama van. Az OKJ-ben meghatározott esetben, a szakképzési évfolyamok száma ettől több is lehet. A gimnáziumnak általában négy évfolyama van. A négy évfolyamos gimnáziumban a nevelés és oktatás a kilencedik évfolyamon kezdődik és a tizenkettedik évfolyamon fejeződik be.

A gimnáziumban a tanuló felkészül az érettségi vizsgára, valamint felsőfokú iskolai továbbtanulásra, illetve munkába állásra. Hat vagy nyolc évfolyammal is működhet a gimnázium, ha a középtávú beiskolázási terv előrejelzése alapján a tankötelezettség teljesítéséhez szükséges feltételek ily módon teremthetők meg, és fővárosi, megyei szinten megoldható azoknak a tanulóknak a gimnáziumi felvétele, akik gimnáziumi tanulmányaikat a kilencedik évfolyamon szeretnék megkezdeni. A nevelés és oktatás a hat évfolyamos gimnáziumban a hetedik, a nyolc évfolyamos gimnáziumban az ötödik évfolyamon kezdődik, és - a hat, illetve a nyolc évfolyamos gimnáziumban is - a tizenkettedik évfolyamon fejeződik be.

A szakközépiskolának érettségire felkészítő, általános műveltséget megalapozó négy középiskolai évfolyama van. A kilencedik évfolyamtól kezdődően a kerettantervben meghatározott szakmai orientáció, a tizenegyedik évfolyamtól kezdődően - az OKJ szerinti - elméleti és gyakorlati szakmacsoportos alapozó oktatás is folyhat. A középiskolai nevelés-oktatás a kilencedik évfolyamon kezdődik és a tizenkettedik, illetőleg a tizenharmadik vagy tizennegyedik évfolyamon fejeződik be. A szakmai vizsgára felkészítő, szakképzési évfolyamok számát az OKJ határozza meg. Abban a szakközépiskolában, ahol a nevelő és oktató munka két tanítási nyelven folyik a középiskolai évfolyamon, a nevelés és oktatás a tizenharmadik évfolyamon fejeződik be. A szakközépiskolában a tanuló a középiskolai évfolyamon befejezi az alpműveltségi vizsgára való felkészülést, továbbá felkészül az érettségi vizsgára, valamint felsőfokú iskolai továbbtanulásra, illetve munkába állásra, és előkészül a szakképzésbe való bekapcsolódásra.

A szülő és a pedagógus nevelő munkáját és a nevelési-oktatási intézmény feladatainak ellátását pedagógiai szakszolgálat segíti. A pedagógiai szakszolgálat a következőkkel foglalkozik:

- gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás,
- tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs tevékenység, továbbá az országos szakértői és rehabilitációs tevékenység,
- nevelési tanácsadás,
- logopédiai ellátás,
- továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás,
- konduktív pedagógiai ellátás,

- gyógytestnevelés.

A gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás feladata a testi, az érzékszervi, az értelmi, a beszéd- vagy más fogyatékoság megállapításának időpontjától kezdődően a gyermek korai fejlesztése és gondozása a szülő bevonásával, a szülő részére tanácsadás nyújtása.

A tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs tevékenység, vagy az országos szakértői és rehabilitációs tevékenység keretében:

- a fogyatékoság szűrése, vizsgálata alapján javaslatot tesznek a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatra,
- vizsgálják a különleges gondozás ellátásához szükséges feltételek meglétét.

A nevelési tanácsadás feladata a beilleszkedési zavarokkal, tanulási nehézségekkel, magatartási rendellenességgel küzdő gyermek problémáinak feltárása, ennek alapján szakvélemény készítése, a gyermek rehabilitációs célú foglalkoztatása a pedagógus és a szülő bevonásával, továbbá az óvoda megkeresésére szakvélemény készítése az iskolakezdéshez, ha a gyermek egyéni adottsága, fejlettsége azt szükségessé teszi.

A logopédiai szolgáltatás feladata a beszédindítás, beszédhibák javítása, nyelvi-kommunikációs zavarok javítása, dyslexia megelőzése és gyógyítása.

A továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás feladata a tanuló adottságainak, tanulási képességének, irányultságának szakszerű vizsgálata, és ennek eredményeképpen iskolaválasztás ajánlása.

A konduktív pedagógiai szakszolgálat feladata a központi idegrendszeri sérültek konduktív nevelése, fejlesztése és gondozása.

A gyógytestnevelés feladata a gyermek, a tanuló speciális egészségügyi célú testnevelési foglalkoztatása, ha az iskolaorvosi vagy szakorvosi szűrővizsgálat gyógy- vagy könnyített testnevelésre utalja.

A közoktatási rendszer működése

A közoktatási intézmény meghatározott közoktatási feladatok ellátására létesített jogi személy. A közoktatási intézmény alapító okirata tartalmazza az intézmény típusát, nevét, alaptevékenységét, nemzeti, etnikai, kisebbségi és más feladatait, tagintézményét, a feladatellátást szolgáló vagyont, a vagyon feletti rendelkezés jogát, a gazdálkodással összefüggő jogosítványokat, az alapító nevét, az intézmény székhelyének és telephelyének címét, nevelési-oktatási intézmény esetén a tagozat megnevezését, iskola esetén az évfolyamok számát. Magyarországon a közoktatási intézménynek rendelkeznie kell a feladatai ellátásához szükséges feltételekkel. A közoktatási intézmény az alapító, illetőleg a fenntartó szerv által biztosított pénzeszköz, valamint egyéb bevételei alapján gondoskodik feladatainak ellátásáról. A közoktatási intézmények fenntartási és működési költségeit az évente összeállított és a fenntartó által megállapított költségvetésben kell előirányozni.

5. táblázat

Az intézmények főbb adatai fenntartók szerint

Tanév	Óvoda	Általános iskola ⁽¹⁾	Szakiskola ⁽¹⁾	Speciális szakiskola	Gimnázium ⁽¹⁾	Szakközépiskola ⁽¹⁾	Felsőoktatási intézmények ⁽²⁾
<i>School year</i>	<i>Kindergartens</i>	<i>Primary (general) schools ⁽¹⁾</i>	<i>Vocational schools ⁽¹⁾</i>	<i>Special vocational schools</i>	<i>Secondary general schools ⁽¹⁾</i>	<i>Secondary vocational schools ⁽¹⁾</i>	<i>Tertiary education ⁽²⁾</i>

1. Intézmények száma

– Number of educational institutions

1960/1961			253	..	250	169	43
1970/1971			279	..	332	351	74
1980/1981			351	..	260	364	57
1990/1991			417	48	321	513	77
1991/1992			534	64	358	547	77
1992/1993			644	60	396	573	91
1993/1994			661	69	420	596	91
1994/1995			652	78	449	609	91
1995/1996			642	70	475	643	90
1996/1997			605	64	497	687	89
1997/1998			548	67	511	696	90
1998/1999			509	75	533	736	89
1999/2000			467	81	533	762	89
2000/2001 ⁽¹⁾			468	95	555	785	62
2001/2002	3 522	3 423	469	116	577	798	65
2002/2003	3 540	3 421	478	119	602	798	66
2003/2004	3 507	3 375	466	127	604	795	68
2004/2005	3 405	3 293	475	126	614	794	69
2005/2006	3 294	3 141	496	131	620	797	71
2006/2007	3 223	3 064	507	137	627	807	71

Forrás: OKTATÁS-STATISZTIKAI ÉVKÖNYV Statistical Yearbook of Education 2006-2007, OKM, Budapest 15. p.

A közoktatási intézmény - ha nem sérti az alapfeladatainak ellátását -, anyagi haszonszerzésre irányuló tevékenységet is folytathat. Az ebből a tevékenységből származó nyereséget - ha azt a közoktatási intézmény alapfeladatainak ellátásához, vagy a tevékenységben részt vevő tanulók díjazására használják fel - a közoktatási intézmény alapfeladatainak ellátására szolgáló költségvetés megállapításánál figyelmen kívül kell hagyni, és azt az intézménytől nem lehet elvonni.

A nevelési-oktatási intézmények szakmai tekintetben önállóak. Szervezetükkel és működésükkel kapcsolatosan minden olyan ügyben döntenek, amelyet jogszabály nem utal más hatáskörébe. A nevelési-oktatási intézmény helyiségeiben párt vagy - létesítő okirata szerint - párthoz kötődő szervezet nem működhet.

A közoktatási intézmény jogszabályban előírt nyilvántartásokat köteles vezetni, és az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Programban, illetve a helyi önkormányzati rendeletben meghatározott adatokat köteles szolgáltatni.

A tanév, és a tanítási év rendjét az oktatási és kulturális miniszter állapítja meg. A tanév rendjében kell meghatározni a tanév szervezésével kapcsolatos feladatokat, így különösen a tanév kezdő és befejező napját, azt az időszakot, amelynek keretében az iskolai nevelés és oktatás folyik, a tanítási szünetek szervezésének időszakát és időtartamát, a felvételi kérelmek elbírálásának, az alpműveltségi vizsga, az érettségi vizsga és a szakmai vizsga időszakát. A tanév rendjében foglaltak minden iskolára kötelezőek. A tanuló kötelező tanórai foglalkoztatása nem lehet több

- az első-harmadik évfolyamon napi négy tanítási óránál,
- a negyedik-hatodik évfolyamon napi négy vagy öt (heti átlagban négy és fél) tanítási óránál,
- a hetedik-nyolcadik évfolyamon napi öt tanítási óránál,
- a kilencedik-tizedik évfolyamon napi öt vagy hat (heti átlagban öt és fél) tanítási óránál,
- középiskolában a tizenegyedik évfolyamtól napi hat tanítási óránál,
- szakképzési évfolyamon, a szakmai elméleti tanítási órák száma napi hét tanítási óránál, egy tanítási napon a szakmai elméleti és szakmai gyakorlati tanítási órák száma napi nyolc tanítási óránál; ha a szakiskola vagy a szakközépiskola művészeti szakmai vizsgára készít fel, párhuzamos oktatás esetén heti átlagban napi nyolc tanítási óránál.

Magyarországon az iskolában a tanítási év ötnapos tanítási hetekből áll. A szombat és a vasárnap tanítás nélküli pihenőnap. Tanítás nélküli pihenőnap jár a tanulónak a munkaszüneti napokon is. A tanítási időbeosztás a munkaszüneti napok miatti munkaidő-beosztásnak megfelelően változik, a tanítási év utolsó napját követően pedig legalább harminc összefüggő nappól álló nyári szünetet kell biztosítani. A fenntartó egyetértésével az iskola igazgatója - az elmaradt heti pihenőnapok igénybevételenek biztosítása nélkül is - elrendelheti a hat tanítási nappól álló tanítási hét megszervezését, ha rendkívüli tanítási szünet miatt a száznolcvanöt tanítási napot e nélkül nem lehetne megtartani. A tanulónak - a tanév rendjében meghatározottak szerint - a tanítási évben legalább két alkalommal, legkevesebb hat összefüggő nappól álló tanítási szünetet kell biztosítani.

Az óvodában, az iskolában és a kollégiumban a szülők jogaik érvényesítése, kötelességük teljesítése érdekében szülői szervezetet (közösséget) hozhatnak létre. A szülői szervezet (közösség) dönt saját működési rendjéről, munkatervének elfogadásáról, tisztségviselőinek megválasztásáról. Az iskolában a nevelő és oktató munka segítése, a nevelőtestület, a szülők és a tanulók, az intézményfenntartók, továbbá az intézmény működésében érdekelt más szervezetek együttműködésének előmozdítására iskolaszék alakulhat.

Az iskolaszékbe a szülők, a nevelőtestület, az iskolai diákönkormányzat azonos számú képviselőt küldhet. Egy-egy képviselőt delegálhat az iskolaszékbe az érdekelt

- fenntartó,
- nevelőotthon, gyermek- és ifjúságvédő intézet,
- helyi kisebbségi önkormányzat, térségi vagy országos feladatot ellátó iskola esetén az országos kisebbségi önkormányzat, ha nem az iskola fenntartója,
- szakiskolában és szakközépiskolában a területi gazdasági kamara.

Az iskolaszék döntési jogkörébe tartozik működési rendjének és munkaprogramjának elfogadása, tisztségviselőinek megválasztása, továbbá azok az ügyek, amelyekben a nevelőtestület vagy a nem önkormányzati fenntartó döntési jogát az iskolaszékre átruházza. Az iskolaszék részt vesz a tanulók jogainak érvényesítésével, kötelezettségeinek teljesítésével összefüggésben a nevelési-oktatási intézmény által hozott döntések, intézkedések ellen benyújtott kérelmek elbírálásában.

Az iskola, a kollégium tanulói közös tevékenységük megszervezésére - a házirendben meghatározottak szerint - diákköröket hozhatnak létre. A tanulóközösségek döntési jogkört gyakorolnak - a nevelőtestület véleménye meghallgatásával - saját közösségi életük tervezésében, szervezésében, valamint tisztségviselőik megválasztásában, és jogosultak képviseltetni magukat a diákönkormányzatban. A diákönkormányzat munkáját a tanulók által felkért nagykorú személy segíti, aki - a diákönkormányzat megbízása alapján - eljárhat a diákönkormányzat képviselőjében is.

A diákönkormányzat - a nevelőtestület véleményének kikérésével dönt saját működéséről, a diákönkormányzat működéséhez biztosított anyagi eszközök felhasználásáról, hatáskörei gyakorlásáról, egy tanítás nélküli munkanap programjáról, az iskolai, kollégiumi diákönkormányzat tájékoztatási rendszerének létrehozásáról és működtetéséről, valamint a tájékoztatási rendszer (iskolaújság, iskolarádió stb.) szerkesztősége tanulói vezetőjének, munkatársainak megbízásáról. A diákönkormányzat véleményt nyilváníthat, javaslattal élhet a nevelési-oktatási intézmény működésével és a tanulókkal kapcsolatos valamennyi kérdésben.

A községi, a városi, a fővárosi kerületi és a megyei jogú városi önkormányzat köteles gondoskodni az óvodai nevelésről, az általános iskolai oktatásról, továbbá a nemzeti és etnikai kisebbség által lakott településen a nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozók óvodai neveléséről, és az általános iskolai neveléséről és oktatásáról.

A megyei önkormányzat, továbbá a fővárosi önkormányzat köteles gondoskodni

- a kollégiumi és a nemzeti és etnikai kisebbségi kollégiumi ellátásról,
- a középiskolai és a szakiskolai ellátásról,
- a nemzeti és etnikai kisebbség középiskolai és szakiskolai ellátásáról,
- a felnőttoktatásról,
- az alapfokú művészetoktatásról,
- a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadásról, a nevelési tanácsadásról, a logopédiai szolgáltatásról, a gyógytestnevelésről.

Az oktatási és kulturális miniszter ágazati irányító hatásköre kiterjed valamennyi tevékenységre, függetlenül attól, hogy a tevékenységet milyen intézményben, szervezetben látják el, illetőleg ki az intézmény fenntartója.

Az oktatási és kulturális miniszter

- kiadja a Két tanítási nyelvű iskolai oktatás irányelvét, a Fogyatékos gyermekek óvodai nevelésének irányelvét, a Fogyatékos tanulók iskolai oktatásának irányelvét, a Kollégiumi nevelés országos alpprogramját, a kerettanterveket, az Alapfokú művészetoktatás követelményeit és tantervi programját, a Nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelvét és a Nemzeti, etnikai kisebbség iskolai oktatásának irányelvét, továbbá ellátja a felülvizsgálatukkal kapcsolatos feladatokat; a kerettanterv és a Kollégiumi nevelés országos alpprogramja nemzeti, etnikai kisebbségi nevelést-oktatást érintő kérdéseiben, továbbá a Nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve és a Nemzeti, etnikai kisebbség iskolai oktatásának irányelve kiadásához be kell szerezni az Országos Kisebbségi Bizottság egyetértését,
- meghatározza az alpműveltségi vizsga és az érettségi vizsga követelményeit, és ellátja az azok felülvizsgálatával kapcsolatos feladatokat;
- gondoskodik - az országos pedagógiai-szakmai szolgáltatásokról,
- az Országos Köznevelési Tanács közreműködésével dönt - a szakképzés kivételével - könyv tankönyvjegyzékbe, eszköz taneszköz-jegyzékbe történő felvételéről, gondoskodik ezeknek a jegyzékeknek közzétételéről, valamint kiadja a közoktatási intézmények kötelező eszköz- és felszerelési jegyzékét, és gondozza azt,
- gondoskodik a nevelési-oktatási intézményben folyó pedagógiai munka országos, térségi, megyei, fővárosi szintű szakmai ellenőrzéséről, értékeléséről, a szakképzés szakmai tartalmi követelményei kivételével,
- megteremti a minőségbiztosítás feltételeit,
- működteti az oktatási jogok miniszteri biztosának hivatalát,
- meghatározza a közoktatási intézmény tervezésével, egészséges és biztonságos üzemeltetésével, továbbá a berendezésével, taneszköz-ellátottságával kapcsolatos követelményeket,
- javaslatot tesz statisztikai adatszolgáltatásra.

Az Oktatási Hivatal irányítását az oktatási és kulturális miniszter látja el, feladatai a következők:

- ellátja a közoktatás ágazati irányításának keretei között az ellenőrzési, mérési, értékelési és minőségbiztosítási feladatok irányítását, szervezését, koordinálását,
- közreműködik a miniszter hatáskörébe tartozó hatósági feladatok ellátásában,
- a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint közreműködik az alpműveltségi vizsga és az érettségi vizsga megszervezésében, a jogorvoslati kérelmek elbírálásában, működteti a tanulmányok alatti vizsgák független vizsgabizottságát,
- ellátja az Országos Szakértői és Vizsgáztatási Névjegyzékkel összefüggő feladatokat,
- ellátja az ágazati irányítás keretébe tartozó területfejlesztéssel és az ahhoz kapcsolódó finanszírozással összefüggő feladatokat,
- közreműködik a közoktatás információs rendszerének működtetésével összefüggő feladatok ellátásában.

A közoktatás rendszerének működéséhez szükséges fedezetet az állami költségvetés és a fenntartó hozzájárulása biztosítja, melyet a tanuló által igénybe vett szolgáltatás díja és a közoktatási intézmény más saját bevétele egészíthet ki. A közoktatás feladatainak ellátását szolgáló költségvetési hozzájárulás összegét az éves költségvetési törvény határozza meg.

A központi költségvetés az állami szervek és a helyi önkormányzatok, valamint a nem állami, nem helyi önkormányzati intézményfenntartók részére az általuk fenntartott nevelési-oktatási intézmények működéséhez - a gyermek-, a tanulói létszámot, valamint az ellátott feladatokat figyelembe véve - normatív költségvetési hozzájárulást biztosít.

A 6. táblázat a közoktatási intézmények számát mutatja szintenként és fenntartók szerint.

6. táblázat

16. A közoktatási intézmények szintenként, fenntartók szerint

– Public education institutions by type of school-sites and maintainers

Tanév	Összesen	Állami				Egyházi	Egyéb		
		települési önkormányzat	megyei fővárosi	központi költségvetési szerv	összesen	egyház, felekezet	alapítvány, term. személy	egyéb	összesen
School year	Total	Public				Ecclesiastical	Other		
		local government of settlement	county, capital	central budgetary	together	church, denomination	foundation, natural person	other	together

16.1. Óvoda – Kindergartens

16.1/a Intézmények száma – Number of institutions

2001/2002	3 522	3 100	87	63	3 250	86	160	26	186
2002/2003	3 540	3 115	82	60	3 257	91	168	24	192
2003/2004	3 507	3 046	91	64	3 201	101	166	39	205
2004/2005	3 405	2 953	101	44	3 098	105	154	48	202
2005/2006	3 294	2 912	51	20	2 983	107	155	49	204
2006/2007	3 223	2 815	56	19	2 890	113	162	58	220

16.1/b Feladatellátási helyek száma – Number of school-sites

2001/2002	4 633	4 151	111	91	4 353	89	162	29	191
2002/2003	4 641	4 156	110	84	4 350	95	169	27	196
2003/2004	4 611	4 073	133	92	4 298	105	167	41	208
2004/2005	4 579	4 063	143	55	4 261	110	157	51	208
2005/2006	4 526	4 130	52	22	4 204	113	157	52	209
2006/2007	4 524	4 099	57	21	4 177	119	164	64	228

16.1/c Óvodás gyermekek – Pupils in kindergartens

2001/2002	342 285	314 837	6 221	7 718	328 776	5 988	5 855	1 666	7 521
2002/2003	331 707	305 270	5 523	7 234	318 027	6 174	6 363	1 143	7 506
2003/2004	327 508	296 528	8 506	8 111	313 145	7 137	5 816	1 410	7 226
2004/2005	325 999	296 314	9 413	4 763	310 490	7 992	5 716	1 801	7 517
2005/2006	326 605	307 600	924	2 133	310 657	8 302	5 700	1 946	7 646
2006/2007	327 644	307 065	923	2 148	310 136	8 875	5 968	2 665	8 633

16.1/d Óvodapedagógusok¹⁾ – Number of teachers¹⁾

2001/2002	32 327	29 351	720	840	30 911	597	641	178	819
2002/2003	31 550	28 673	642	795	30 110	605	700	135	835
2003/2004	31 392	28 058	918	889	29 865	704	653	170	823
2004/2005	30 704	27 564	1 001	557	29 122	755	635	192	827
2005/2006	30 531	28 419	191	299	28 909	781	634	207	841
2006/2007	30 550	28 270	203	303	28 776	844	664	266	930

16.1/e Egyéb dolgozók²⁾ – Other employees²⁾

2003/2004	26 310	23 713	831	631	25 175	546	442	147	589
2004/2005	25 541	23 074	885	368	24 327	612	455	147	602
2005/2006	25 233	23 598	244	165	24 007	623	441	162	603
2006/2007	25 036	23 367	225	166	23 758	646	441	191	632

1) Csak a főállású pedagógusok adatait tartalmazza. – The data contains only the number of teachers in main job.

2) Egyéb dolgozókra vonatkozó adatok feladatellátási hely típusok szerint először 2003/2004. évi statisztikában szerepeltek. – Data of other employees by type of school-sites appeared in statistical data collection first in 2003/2004.

Forrás: OKTATÁS-STATISZTIKAI ÉVKÖNYV Statistical Yearbook of Education 2006-2007, OKM, Budapest 33. p.

A helyi önkormányzatok részére biztosított mindenkori éves normatív költségvetési hozzájárulások összege nem lehet kevesebb, mint a tárgyévet megelőző második évben a helyi önkormányzatok által a közoktatásra fordított teljes kiadások - csökkentve a felhalmozási és tőke jellegű kiadások és az intézmények működési célú bevételei, valamint a központosított előirányzatok összegével - kilencven százaléka. A normatív hozzájárulások összegének el kell érnie az előző évi normatív hozzájárulások összegét. A nem állami, nem helyi önkormányzati intézményfenntartó részére megállapított normatív költségvetési hozzájárulás összege nem lehet kevesebb, mint a helyi önkormányzat részére ugyanazon jogcímen megállapított normatív hozzájárulás.

Elismerés és honosítás

A külföldi oktatási intézményben szerzett és a Magyar Köztársaságban - nemzetközi szerződés alapján - egyenértékűnek elismert bizonyítvány a megfelelő hazai nevelési-oktatási intézményben szerezhető iskolai végzettséggel egyenértékű iskolai végzettséget tanúsít, és ehhez igazodó továbbtanulásra való jelentkezésre jogosít, illetve szakképesítést tanúsít, továbbá azzal azonos munkakör betöltésére vagy foglalkozás (tevékenység) gyakorlására jogosít.

Ha a külföldi oktatási intézményben szerzett bizonyítvány egyenértékűségét nemzetközi szerződés nem ismeri el, a bizonyítvány elismerésére vagy honosítására van szükség. Elismerés esetén a bizonyítvány a megfelelő hazai nevelési-oktatási intézményben szerezhető iskolai végzettséggel azonos iskolai végzettséget tanúsít. A honosítással egyenértékűnek elismert bizonyítvány a megfelelő hazai nevelési-oktatási intézményben szerezhető iskolai végzettséggel egyenértékű iskolai végzettséget, illetve szakképesítést tanúsít, és ahhoz igazodó továbbtanulásra való jelentkezésre, továbbá azzal azonos munkakör betöltésére vagy foglalkozás (tevékenység) gyakorlására jogosít.

2007. január 1-jétől az Oktatási Hivatal feladata a külföldön szerzett bizonyítványok és oklevelek elismerése, a magyar és a külföldi oktatási rendszerekről való információnyújtás, valamint hatósági bizonyítvány kiállítás a magyar oktatási rendszerben megszerzett bizonyítványokról és oklevelekről külföldi felhasználásra.

Az 1990-es évek elejétől a határok megnyílásával szabadabbá vált az országok közötti utazás, és ennek eredményeként egyre többen kérték külföldön szerzett végzettségük és szakképzettségük magyarországi elismerését. Ez a megnövekedett ügyfélforgalom tette szükségessé 1993-ban egy olyan központi hivatal létrehozását, amelynek elsődleges feladata lett a külföldön szerzett, felsőfokú végzettséget tanúsító okiratok elismerése és a hallgatói, valamint oktatói mobilitás növekedésének segítése információnyújtás formájában.

A különböző végzettségek, szakképesítések és szakképzettségek elismerésének feltételeit meghatározó eltérő jogszabályok és intézményi hatáskörök, valamint az Európai Unióhoz való csatlakozásból fakadó jogharmonizációs feladatok teljesítése miatt azonban 2000-2001-re elengedhetlenné vált egy új és egységes elismerési törvény megalkotása.

A Parlament 2001. decemberében fogadta el a külföldi bizonyítványok és oklevelek elismeréséről szóló 2001. évi C. törvényt, amelynek rendelkezései 2002. január 1-jével léptek hatályba.

Az elismerésről - a szakképesítést tanúsító bizonyítványok kivételével - az oktatási és kulturális miniszter, a honosításról - a szakképesítést tanúsító bizonyítvány kivételével - a nevelési-oktatási intézmény határoz.

Magyarországon a közoktatás ingyenes, ugyanakkor fennáll a tandíjfizetési kötelezettség a következő esetekben:

- alapfokú művészetoktatásban a jogszabályban meghatározottakat meghaladó tanórai foglalkozás, a huszonkettedik életév elérésétől pedig minden tanórai foglalkozás,
- az óvodában, az iskolában, a kollégiumban a nevelési, illetőleg a pedagógiai programhoz, a helyi tantervhez nem kapcsolódó nevelés és oktatás, valamint az ezzel összefüggő más szolgáltatás.

A közoktatás egyéb intézményrendszere

A közoktatási törvény alapján rövid áttekintést adunk a közoktatás egyéb intézményeiről, főbb feladataikról, alapításuk-létrehozásuk feltételeiről.

A közoktatás pedagógiai szakszolgálatainak intézményei:

- gyógypedagógiai tanácsadó, korai fejlesztő és gondozó központ;
- tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság, valamint az országos szakértői és rehabilitációs tevékenységet végző bizottság;
- nevelési tanácsadó,
- logopédiai intézet,
- továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadó,
- konduktív pedagógiai intézmény.

Pedagógiai szakmai-szolgáltató intézmények: az önkormányzati és az országos pedagógiai szakmai szolgáltató intézmények.

- Szolgáltató intézmények: a központi műhelyek.
- A közoktatási intézmény több különböző típusú közoktatási intézmény feladatait is elláthatja
- Közoktatási intézmény nem közoktatási feladatot ellátó intézménnyel e törvényben meghatározott esetben, formában és eljárás megtartásával vonható össze.

Az oktatásért felelős miniszter a fentiekén kívül más közoktatási intézményt alapíthat, illetve alapítását engedélyezheti, ha az megfelel a közoktatási törvény, valamint a szakképzési törvény előírásainak, továbbá engedélyezheti olyan sajátos pedagógiai program alapján nevelő és oktató általános iskola, középiskola alapítását, amelynek nem célja, hogy a tanulót felkészítse az érettségi vizsgára. A kérelemhez mellékelni kell a közoktatási intézmény alapításához jogszabályban meghatározott dokumentumokat, tevékenységével, óvoda és iskola esetén az átadni kívánt ismeretekkel kapcsolatos programot. Az engedéllyel kapcsolatos többletköltségeket a fenntartónak kell viselnie.

Az óvodai nevelés, iskolai nevelés-oktatás, kollégiumi nevelés, továbbá a pedagógiai szakszolgáltatás, valamint a pedagógiai szakmai szolgáltatás, a közoktatási törvényben felsorolt közoktatási intézményben látható el.

Az óvodai nevelés, általános iskolai nevelés-oktatás, kollégiumi ellátás, nevelési tanácsadás ellátható a közös igazgatású gyermekjóléti vagy gyermekvédelmi intézmény szervezeti és szakmai tekintetben önálló intézményegységének keretei között is.

Az általános iskola; gimnázium, szakközépiskola és a gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézmény - külön jogszabályban meghatározottak szerint - elláthatják a sportiskola feladatait is.

A különleges gondozás, a rehabilitációs célú foglalkoztatás, a gyógypedagógiai nevelés-oktatás intézménye

A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges gondozást - a gyermek, tanuló életkorától és állapotától függően, a meghatározott szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében foglaltak szerint - a korai fejlesztés és gondozás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a fejlesztő felkészítés keretében kell biztosítani. A korai fejlesztés és gondozás megvalósítható otthoni ellátás, bölcsődei gondozás, fogyatékosok ápoló, gondozó otthonában nyújtott gondozás, gyermekotthonban nyújtott gondozás, gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás keretében biztosított fejlesztés és gondozás, konduktív pedagógiai ellátás keretében.

A sajátos nevelési igényű gyermek óvodai nevelése, tanuló iskolai nevelése és oktatása, továbbá kollégiumi nevelése az e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben, konduktív pedagógiai intézményben, óvodai csoportban, óvodai tagozaton, iskolai tagozaton, osztályban, csoportban vagy a többi gyermekkel, tanulóval együtt, azonos óvodai csoportban, óvodai tagozaton, illetve iskolai osztályban (a továbbiakban: a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók - külön vagy közös - nevelésében és oktatásában részt vevő óvoda és iskola, illetve kollégium együtt: gyógypedagógiai nevelésben-oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézmény) történhet. A gyermek külön óvodai nevelését végző óvodai csoportot, óvodai tagozatot, illetve a tanulók külön iskolai nevelését és oktatását végző iskolai tagozatot, osztályt, csoportot - a gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézménnyel - a fogyatékoság típusának megfelelően kell létrehozni. A gyógypedagógiai nevelésben-oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézményben a gyermek, tanuló egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs ellátásban is részesül.

A gyógypedagógiai nevelésben-oktatásban, a konduktív nevelésben-oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézménynek rendelkeznie kell azokkal a személyi és tárgyi feltételekkel, amelyek a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs ellátáshoz szükségesek. A nevelési-oktatási intézményt a szülő választja ki a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság, illetve az országos szakértői és rehabilitációs tevékenységet végző bizottság szakértői véleménye alapján.

A gyermek, tanuló érdekében a jegyző kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg szakértői vizsgálaton, illetve a szakértői vélemény alapján gyermekét a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa be. Ha a gyermeket a kijelölt nevelési-oktatási intézmény nem tudja felvenni, a szakértői véleményt adó intézmény megkísérel másik, a sajátos neveléshez és oktatáshoz szükséges személyi és tárgyi feltételekkel rendelkező nevelési-oktatási intézményt találni. Ha így sem oldható meg a gyermek, a tanuló elhelyezése, a szakértői véleményt adó intézmény meghatározza, hogy a gyermek, a tanuló milyen módon kapcsolódhat be a nevelésbe és az oktatásba, és a gyermeket, a tanulót előjegyzésbe veszi mindaddig, ameddig felvételét nem sikerül megoldani.

Ha a sajátos nevelési igényű gyermek súlyos és halmozottan fogyatékos, attól az évtől kezdve, amelyben az ötödik életévét betölti, az óvodai nevelési év első napjától kezdődően fejlesztő felkészítésben vesz részt. A fejlesztő felkészítés megvalósítható a fogyatékosok ápoló, gondozó otthonában nyújtott gondozás, a fogyatékosok rehabilitációs intézményében, a fogyatékosok nappali intézményében nyújtott gondozás, a gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás keretében biztosított fejlesztés és gondozás, a konduktív pedagógiai ellátás, a gyógypedagógiai nevelésben és oktatásban részt vevő iskolában nyújtott fejlesztés keretében, illetőleg annak a nevelési évnél a végéig, amelyben a gyermek hatodik életévét betölti bölcsődei gondozás keretében. A jegyző kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg a szakértői vizsgálaton, illetőleg, hogy gyermeke részére a szakértői véleményben meghatározottak szerint biztosítsa a fejlesztő felkészítésben való részvételt.

Ha a gyermek, a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd (a továbbiakban együtt: beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló), illetve a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzd, fejlesztő foglalkoztatásra jogosult. A fejlesztő foglalkoztatás a nevelési tanácsadás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a kollégiumi nevelés és oktatás keretében valósítható meg.

Abban a kérdésben, hogy a gyermek, tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő, vagy sajátos nevelési igényű, a nevelési tanácsadó megkeresésére a szakértői és rehabilitációs bizottság dönt.

A sajátos nevelési igényű tanulót, illetve a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulót - jogszabályban meghatározott munkamegosztás szerint - a szakértői és rehabilitációs bizottság vagy a nevelési tanácsadó szakértői véleménye alapján - a gyakorlati képzés kivételével - az igazgató mentesíti egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól. Ha a tanulót egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből mentesítik az értékelés és minősítés alól, az iskola egyéni foglalkozást szervez részére. Az egyéni foglalkozás keretében - egyéni fejlesztési terv alapján - segíti a tanuló felzárkóztatását a többiekhez. Az érettségi vizsgán az érintett tantárgyak helyett a tanuló - a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint - másik tantárgyat választhat. A tanuló részére a felvételi vizsgán, az osztályozó vizsgán, a modulzáró vizsgán, a szintvizsgán, a különbözeti vizsgán, a javítóvizsgán, az érettségi vizsgán, a szakmai vizsgán biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli beszámolón lehetővé kell tenni az iskolai tanulmányok során alkalmazott segédeszköz (írógép, számítógép stb.) alkalmazását, szükség esetén az írásbeli beszámoló szóbeli beszámolóval vagy a szóbeli beszámoló írásbeli beszámolóval történő felváltását.

A korai fejlesztés és gondozás, továbbá a fejlesztő felkészítés feladatait pedagógus-munkakörben gyógypedagógus (terapeuta) konduktor vagy gyógypedagógus (terapeuta), illetve konduktor irányításával, szükség esetén közreműködésével szociálpedagógus, óvodapedagógus, tanító, tanár; nem pedagógus-munkakörben gyógypedagógus (terapeuta) vagy konduktor irányításával szociális munkás, gyógytornász, ápoló, gyermekfelügyelő, pedagógiai asszisztens, gyógypedagógiai asszisztens, bölcsődei gondozó láthatja el.

A súlyos és halmozottan fogyatékos gyermek annak a tanítási évnél az első napjától, amelyben a hatodik életévét betölti, a fejlesztő felkészítés keretei között a tankötelezettségét teljesíti (a továbbiakban: fejlesztő iskolai oktatás). A fejlesztő iskolai oktatást a tanév rendjéhez igazodóan kell megszervezni. A fejlesztő iskolai oktatást a súlyos és halmozottan

fogyatékos tanulók fejlesztő oktatása irányelvének alkalmazásával kell megszervezni, oly módon, hogy a heti fejlesztő foglalkozások száma elérje a húsz órát.

A fejlesztő iskolai oktatásban a tanuló annak a tanítási évnél az utolsó napjáig köteles részt venni, amelyben betölti a tizennyolcadik életévét. A fejlesztő iskolai oktatásban a tanuló annak a tanévnek a végéig vehet részt, amelyben betölti a huszonharmadik életévét. A fejlesztő iskolai oktatásban a tanulókat a fogyatékoságuk, fejlettségük és életkoruk alapján osztják be fejlesztő csoportokba.

Ha a tanuló - a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményében foglaltak szerint - nem tud részt venni a fejlesztő iskolai oktatásban, a tankötelezettségét egyéni fejlesztő felkészítés keretében teljesíti. Az egyéni fejlesztő felkészítés megszervezhető otthoni ellátás keretében, illetve a fogyatékosok ápoló, gondozó otthonában, a fogyatékosok rehabilitációs intézményében, a fogyatékosok nappali intézményében, a gyógypedagógiai tanácsadó korai fejlesztő gondozó központban, illetve a konduktív pedagógiai intézményben.

Az alapfokú művészetoktatási intézmény

Az alapfokú művészetoktatási intézményben művészeti nevelés és oktatás folyik. Az alapfokú művészeti oktatás megalapozza a művészi kifejező készségeket, illetve előkészít, felkészít a szakirányú továbbtanulásra. Az alapfokú művészetoktatási intézményben a tankötelezettség nem teljesíthető.

Az alapfokú művészetoktatási intézménynek - az Alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programjában meghatározottak szerint - legalább hat és legfeljebb tizenkettő évfolyama van, melynek keretei között az oktatás előképző, alapfokú és továbbképző évfolyamokon folyik. A tanuló az utolsó alapfokú évfolyam befejezését követően művészeti alapvizsgát tehet, az utolsó továbbképző évfolyam elvégzését követően pedig művészeti záróvizsgát tehet.

A művészeti alapvizsga a továbbképző évfolyamokon való továbbtanulásra jogosít. A művészeti alapvizsgát és a művészeti záróvizsgát jogszabályban meghatározottak szerint kell szervezni. A művészeti alapvizsga és a művészeti záróvizsga vizsgakövetelményeit, vizsgafeladatait - helyi tanterve alapján - az alapfokú művészetoktatási intézmény határozza meg, ennek során figyelembe veszi az alapfokú művészetoktatás követelményeiben és tantervi programjában foglaltakat.

A kollégium

A kollégium feladata megteremteni a feltételeket az iskolai tanulmányok folytatásához azoknak,

a) akiknek a tanuláshoz, a szabad iskolaválasztáshoz való joguk érvényesítéséhez, nemzeti vagy etnikai kisebbségi nyelven, illetve gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben való tanuláshoz a lakóhelyükön nincs lehetőségük, illetve

b) akiknek a tanuláshoz megfelelő feltételeket a szülő nem tudja biztosítani.

A kollégiumban externátusi ellátás biztosítható annak a tanulónak, akinek férőhely hiányában nem lehet kollégiumi elhelyezést biztosítani. A kollégium feladata a tanuló

a) humánus légkörben folyó nevelése, személyiségének fejlesztése, képességeinek és érdeklődésének megfelelően tehetségének kibontakoztatása, iskolai tanulmányainak segítése,

- b) sportolási, művelődési és önképzési lehetőségének biztosítása,
- c) öntevékenységének, együttműködési készségének fejlesztése, önállóságának, felelősségtudatának fejlesztése,
- d) pályaválasztásához, középiskolai kollégium esetén a tanuló önálló életkezdéséhez szükséges ismeretek, képességek megszerzésének elősegítése.

A többcélú intézmény

A többcélú intézmény lehet

- a) egységes iskola vagy összetett iskola,
- b) közös igazgatású közoktatási intézmény,
- c) általános művelődési központ (a továbbiakban: ÁMK),
- d) egységes gyógypedagógiai, konduktív-pedagógiai módszertani intézmény,
- e) egységes pedagógiai szakszolgálatot ellátó intézmény,
- f) egységes, az óvodai és bölcsődei feladatokat ellátó intézmény.

Többcélú intézmény akkor létesíthető, ha a létesítés és a működés anyagi, tárgyi, technikai és személyi feltételei valamennyi feladat ellátásához biztosítva vannak.

Az egységes iskola és az összetett iskola pedagógiai feladatellátás tekintetében szervezetenként egységes intézmény. Az egységes iskola a különböző típusú iskolák feladatait egységes közös és ehhez kapcsolódó, iskolatípus szerint elkülönülő tananyag és követelményrendszer alkalmazásával látja el. Az összetett iskola a különböző típusú iskolák feladatait az egyes feladatoknak megfelelő külön tananyag és követelményrendszer alkalmazásával valósítja meg. Tizenkettő – a közoktatási törvényben meghatározott feltételek teljesülése esetén - tizenhárom évfolyammal működhet az általános iskola és a gimnázium, az általános iskola és a szakközépiskola, illetve az általános iskola és gimnázium, valamint szakközépiskola feladatait is ellátó egységes középiskola. Az egységes középiskola az alapozó szakaszon folyó oktatást nem szakrendszerű oktatásként is megszervezheti. A nyolc évfolyamnál kevesebb évfolyammal működő általános iskola az egységes középiskola tagintézményeként is működhet.

A közös igazgatású közoktatási intézmény szervezeti és szakmai tekintetben önálló intézményegységek keretében különböző típusú közoktatási intézmények feladatait látja el. A közös igazgatású közoktatási intézményben egységes vagy összetett iskola feladatait ellátó intézményegység is működhet. A közös igazgatású közoktatási intézményben egységes pedagógiai szakszolgálatot ellátó intézményegység és egységes gyógypedagógiai módszertani feladatot ellátó intézményegység is működhet. A közös igazgatású közoktatási intézményben a nevelő és oktató munkához kapcsolódó, nem közoktatási tevékenységet ellátó intézményegység is működhet.

Az általános művelődési központ szervezeti és szakmai tekintetben önálló intézményegységek keretében a közoktatási feladatok, továbbá a kulturális, művészeti, közművelődési, sportfeladatok közül legalább egyet-egyét ellát. Az általános művelődési központban egységes vagy összetett iskola feladatait, továbbá a nevelő és oktató munkához kapcsolódó, nem közoktatási tevékenységet ellátó intézményegység is működhet. Az általános művelődési központban egységes pedagógiai szakszolgálatot ellátó intézményegység és egységes gyógypedagógiai módszertani feladatot ellátó intézményegység is működhet.

A szervezeti és szakmai tekintetben önálló intézményegységben vezetői megbízást az kaphat, aki rendelkezik az azonos feladatot ellátó önálló intézmény vezetői megbízásához szükséges feltételekkel.

A többcélú intézményben egy szervezeti és működési szabályzatot, pedagógiai programot, házirendet, intézményi minőségirányítási programot, az általános művelődési központban egy pedagógiai-művelődési programot kell készíteni.

A közös igazgatású közoktatási intézményben a pedagógiai program alapján, az általános művelődési központban a pedagógiai-művelődési program alapján a különböző tevékenységet folytató intézményegységek egymással együttműködnek, tevékenységüket összehangolják.

A közös igazgatású közoktatási intézmény és az általános művelődési központ vezetését, az intézményegységek munkájának összehangolását - az egyes intézményegységek azonos számú képviselőiből álló - igazgatótanács segíti, továbbá vezetői és szakértői testület segítheti. Az igazgatótanács részt vesz a munkáltatói jogkör gyakorlásában.

A közös igazgatású közoktatási intézményben és az általános művelődési központban - az érdekeltek egyhangú döntése alapján - egységes, minden intézményegységre kiterjedő jogkörrel működő intézményi szülői szervezet (közösség), az általános művelődési központban ÁMK szülői szervezet (közösség); intézményi diákönkormányzat, az általános művelődési központban ÁMK diákönkormányzat; intézményi szék, az általános művelődési központban ÁMK szék, vagy intézményegységenként működő szülők óvodai, iskolai, kollégiumi szervezete (közössége); iskolai, kollégiumi diákönkormányzat; óvodaszék, iskolaszék, kollégiumi szék hozható létre.

Az egységes pedagógiai szakszolgálatot ellátó intézmény több különböző pedagógiai szakszolgálatot szervezetileg egységes intézményként lát el. Az egységes pedagógiai szakszolgálatot ellátó intézmény - a szakértői és rehabilitációs bizottsági feladatok kivételével - részt vehet a pedagógiai szakszolgálatok ellátásában, az utazó szakemberhálózat működtetésében, a többi gyermekkel, tanulóval együtt azonos óvodai csoportban, iskolai osztályban, nevelésben-oktatásban részt vevő sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók ellátásában. Az egységes pedagógiai szakszolgálatot ellátó intézmény elláthatja a gyógytestnevelés feladatait is. Az egységes pedagógiai szakszolgálatban - szervezeti és szakmai tekintetben önálló intézményegységenként - megszervezhető a családsegítő szolgálat, az iskola-egészségügyi ellátás is.

Egységes gyógypedagógiai módszertani intézmény, egységes konduktív pedagógiai módszertani intézmény hozható létre a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók többi gyermekkel, tanulóval együtt történő nevelésének, oktatásának segítése céljából. Az egységes gyógypedagógiai módszertani intézményben, az egységes konduktív pedagógiai módszertani intézményben - szervezeti és szakmai tekintetben önálló intézményegységenként - megszervezhető a nevelési tanácsadás, a családsegítő szolgálat, az iskola-egészségügyi ellátás is.

A közös igazgatású közoktatási intézményben és az általános művelődési központban a nem közoktatási szolgáltatások körébe tartozó feladatok ellátására és irányítására a tevékenységre vonatkozó jogszabályokat kell alkalmazni. Ha a közös igazgatású közoktatási intézményben vagy az általános művelődési központban a nevelő és oktató munkához kapcsolódó, nem

közoktatási tevékenységet ellátó intézményegység is működik, annak létesítésére, tevékenységének engedélyezésére az adott feladat ellátására létrehozható intézmény engedélyezésére vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

Egységes, az óvodai és a bölcsődei nevelés feladatait ellátó intézmény hozható létre a legalább második életévüket betöltött, továbbá az óvodai nevelésben ellátható gyermekek közös neveléséhez (a továbbiakban: egységes óvoda-bölcsőde). Egységes óvoda-bölcsőde akkor hozható létre, ha a települési önkormányzat nem köteles bölcsődét működtetni, és a gyermekek száma nem teszi lehetővé az óvodai csoport, illetve a bölcsődei csoport külön-külön történő létrehozását, feltéve továbbá, hogy minden, a településen lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező gyermek óvodai felvételi kérelme teljesíthető. Egységes óvoda-bölcsőde szervezeti és szakmai tekintetben önálló intézményegységként működhet minden olyan többcélú közoktatási intézményben, amely óvodai feladatot is elláthat.

A tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs tevékenység olyan többcélú közoktatási intézményben szervezhető meg, amely nem lát el óvodai, iskolai, kollégiumi feladatot.

Pedagógiai szakszolgálatok

A szülő és a pedagógus nevelő munkáját és a nevelési-oktatási intézmény feladatainak ellátását pedagógiai szakszolgálat segíti.

Pedagógiai szakszolgálat a

- a) gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás;
- b) fejlesztő felkészítés;
- c) tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs tevékenység, továbbá az országos szakértői és rehabilitációs tevékenység;
- d) nevelési tanácsadás;
- e) logopédiai ellátás;
- f) továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás;
- g) konduktív pedagógiai ellátás;
- h) gyógytestnevelés.

A gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás feladata a sajátos nevelési igény megállapításának időpontjától kezdődően a gyermek korai fejlesztése és gondozása a szülő bevonásával, a szülő részére tanácsadás nyújtása. Ha a gyermek harmadik életévét betöltötte, akkor vehet részt korai fejlesztésben és gondozásban, ha nem kapcsolódhat be az óvodai nevelésbe.

A fejlesztő felkészítés feladata, hogy azoknak a gyermekeknek, akik tankötelezettségüket sajátos nevelési igényük miatt nem tudják teljesíteni, biztosítsa a fejlődésükhöz szükséges felkészítést, a szülő bevonásával, a szülő részére tanácsadás nyújtásával.

A tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs tevékenység vagy az országos szakértői és rehabilitációs tevékenység keretében kell

- a) a fogyatékoság szűrése, vizsgálata alapján javaslatot tenni a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatra,
- b) vizsgálni a különleges gondozás ellátásához szükséges feltételek meglétét.

A nevelési tanácsadás feladata annak megállapítása, hogy a gyermek, a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, ennek alapján szakvélemény készítése, valamint a gyermek fejlesztő foglalkoztatása a pedagógus és a szülő bevonásával. A nevelési tanácsadás az óvoda megkeresésére szakvéleményt készít az iskolakezdéshez, segítséget nyújt a gyermek óvodai neveléséhez, a tanuló iskolai neveléséhez és oktatásához, ha a gyermek, tanuló egyéni adottsága, fejlettsége, képessége, tehetsége, fejlődésének üteme indokolja. A nevelési tanácsadás segítségét kérheti a szülő, továbbá a szülő egyetértésével az óvoda, az iskola és a kollégium. A nevelési tanácsadás e feladatai körében pedagógiai, pszichológiai támogatást, fejlesztést, terápiás gondozást nyújt a gyermeknek, a tanulónak, illetve támogatja a pedagógus nevelő és oktató munkáját, segíti a családdal való kapcsolattartást. A nevelési tanácsadás elláthatja az iskolapszichológiai szolgáltatás feladatait is. Az óvodai nevelés, iskolai nevelés és oktatás, kollégiumi nevelés és oktatás keretében a fejlesztő foglalkozás, ha a gyermek, tanuló beilleszkedési, magatartási nehézséggel küzd, a nevelési tanácsadás keretében készített szakvéleményben meghatározottak alapján folyhat. A nevelési tanácsadást ellátó intézmény ellenőrzi a szakvéleményben foglaltak végrehajtását. A nevelési tanácsadás feladata továbbá, hogy a szakértői és rehabilitációs bizottság által készített és a nevelési tanácsadó részére megküldött szakvélemény alapján segítse azoknak a gyermekeknek, tanulóknak az óvodai, iskolai, kollégiumi ellátását, akik a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzdenek. A logopédiai szolgáltatás feladata a beszédindítás, beszédhibák javítása, nyelvi-kommunikációs zavarok javítása, dyslexia megelőzése és gyógyítása.

A továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás feladata a tanuló adottságainak, tanulási képességének, irányultságának szakszerű vizsgálata, és ennek eredményeképpen iskolaválasztás ajánlása.

A továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás a munkaerő-piaci tanácsadással közösen is megszervezhető, együtt is ellátható.

A konduktív pedagógiai szakszolgálat feladata a központi idegrendszeri sérültek konduktív nevelése, fejlesztése és gondozása.

A gyógytestnevelés feladata a gyermek, a tanuló speciális egészségügyi célú testnevelési foglalkoztatása, ha az iskolaorvosi vagy szakorvosi szűrővizsgálat gyógy- vagy könnyített testnevelésre utalja.

A pedagógiai-szakmai szolgáltatások

A közoktatási intézmények és fenntartók, valamint a pedagógusok munkáját, továbbá a tanulói érdekvédelemmel összefüggő tevékenységet pedagógiai-szakmai szolgáltatások segítik.

Pedagógiai-szakmai szolgáltatás

- a) a pedagógiai értékelés, melynek feladata mérni és értékelni a nevelési-oktatási intézményben végzett nevelő- és oktatómunka eredményességét, és segíteni a helyi, a térségi és az országos közoktatási feladatellátás szervezését;
- b) a szaktanácsadás, amelynek feladata az oktatási, pedagógiai módszerek megismertetése és terjesztése;

c) a pedagógiai tájékoztatás, amelynek feladata a szakmai információk, adatok és tanügyi dokumentumok (tantervek, tankönyvek, segédletek stb.) gyűjtése, őrzése, feldolgozása és használatba adása, tájékoztatás nyújtása;

d) az igazgatási, pedagógiai szolgáltatás, melynek feladata programok, tantervek készítése, iskolaszervezeti tanácsadás, közgazdasági, jogi stb. információk közvetítése, tantervek, tankönyvek, taneszközök megismertetése, felhasználásuk segítése, az óvodai nevelési program, az iskolai és kollégiumi pedagógiai program készítésében való közreműködés;

e) a pedagógusok képzésének, továbbképzésének és önképzésének segítése, szervezése;

f) a tanulmányi és tehetséggondozó versenyek szervezése, összehangolása;

g) a tanuló tájékoztató, tanácsadó szolgálat, amelynek feladata a tanulók, a tanulóközösségek, a diákönkormányzatok segítése, a jogaik érvényesítéséhez szükséges ismeretek nyújtásával, tanügyiigazgatási, közgazdasági, jogi stb. információk közvetítésével.

A pedagógia-szakmai szolgáltatásokat az igényeknek megfelelően szervezik. Pedagógiai-szakmai szolgáltatást az láthat el, aki rendelkezik a jogszabályban meghatározott feltételekkel.

Az oktatásért felelős miniszter, szakképzés szakmai tantárgyai tekintetében a szakképzési törvény alapján illetékes miniszter vagy szerv vezetője (a továbbiakban: szakképesítésért felelős miniszter) - azokban az esetekben, amikor az oktatás csak egy vagy néhány iskolában folyik - határozza meg, hogy melyek azok a tantárgyak, szakterületek, amelyekben a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat országosan szervezik meg. Az oktatásért felelős miniszter - a szakképzési törvényben meghatározott hatáskörében foglaltak szerint - a szakképesítésért felelős miniszter kijelöli a szolgáltatást nyújtó intézményt, illetve erre a célra intézményt létesít és tart fenn.

3. Szakképzés

Magyarországon a szakképzés értelmezése kiterjed a szakképesítést megalapozó szakmai alapképzésre; valamely munkakör betöltéséhez, foglalkozás, tevékenység gyakorlásához szükséges szakképesítés megszerzésére; a szakmai tevékenység magasabb szintű gyakorlásához szükséges ismeretek elsajátítására; a hátrányos helyzetűeket, a megváltozott munkaképességűeket rehabilitáló képzésre; valamint az elhelyezkedést, a vállalkozást segítő képzésre.

A szakképzés intézményei:

- a szakközépiskola,
- a szakmunkásképző iskola és szakiskola,
- a speciális szakiskola,
- a munkaerő-fejlesztő és -képző központ.

A szakképzésben részesülő tanulók ISCED szakterületek szerinti és területi egységenkénti létszámát a 7. táblázat adatai szemléltetik.

13. Szakképzésben részesülő tanulók ISCED szakterületek szerint, területi egységeként¹⁾
– *Students in vocational education, by ISCED fields of education and regions¹⁾*

ISCED kód – code	Szakterület – Field of education megnevezés – denomination	Közép-Magyarország – Central Hungary			Közép-Dunántúl – Central Transdanubia			
		Buda-pest	Pest	össze-sen – together	Fejér	Komárom – Esz-tergom	Veszp-rém	össze-sen – together
141	Tanítás és lépzés – Teaching and training	391		391	23	22		45
211	Képzőművészet – Fine arts	652	35	687	44	14	155	213
212	Zene és előadóművészetek – Music and performing arts	1 872	324	2 196	176		89	265
213	Audiovizuális módszerek és médiatermékek gyártása – Audio-visual techniques and media production	1 853	129	1 982	17	79	3	99
214	Formatervezés – Design	600	50	650	18	28		46
215	Kézműves létszék – Craft skills	785	77	862	86	14	150	250
321	Újságírás és riportlétesítés – Journalism and reporting	1 314		1 314	96		29	125
341	Nagy- és kiskereskedelem – Wholesale and retail sales	2 222	843	3 065	309	309	603	1 221
342	Marketing és reklám – Marketing and advertising	1 049	43	1 092	172	27	109	308
343	Pénzügy, bank, biztosítás – Finance, banking, insurance	2 892	72	2 964	58	48		106
344	Könyvelés, adóügy – Accounting and taxation	679	222	901	275	13	162	450
345	Management és igazgatás – Management and administration	2 442	59	2 501	527	239	139	905
346	Titkári és irodai munka – Secretarial and office work	1 368	271	1 639	316	321	137	774
440	Fizikai tudományok – Physical sciences							
460	Matematika és statisztika – Mathematics and statistics	46	22	68		21		21
481	Számítástechnika – Computer science	378	21	399	58	11		69
482	Számítógép használata – Computer use	1 870	792	2 662	308	313	336	957
520	Műszaki tudományok és műszaki szakmák – Engineering and engineering trades							
521	Mechanika és fém munka – Mechanics and metal work	572	320	892	371	445	382	1 198
522	Elektromosság és energia – Electricity and energy	419	205	624	182	72	113	367
523	Elektronika és automatizálás – Electronics and automation	1 038	69	1 107	121	118	103	342
524	Vegyészet és feldolgozás – Chemical and process	159	72	231	10	85	14	109
525	Gépjárművek, hajók, légi járművek ipara – Motor vehicles, ships and aircraft	1 587	403	1 990	173	196	210	579
541	Élelmiszer-feldolgozás – Food processing	642	268	910	421	90	199	710
542	Textil, ruházat, lábbeli, bőr – gyártás és feldolgozás – Textiles, clothes, footwear, leather manufact. and proc.	809	288	1 097	196	180	101	477
543	Fa, papír, műanyag, üveg – gyártás és feldolgozás – Materials (wood, paper, glass) manufacturing and proc.	538	328	866	254	171	233	658
544	Bányászat és kitermelés – Mining and extraction							
581	Építészeti és városrendezés – Architecture and town planning	41		41				
582	Építőipar és építőmérnöki munka – Building and civil engin.	2 032	1 040	3 072	736	345	617	1 698
621	Növénytermesztés és állattenyésztés – Crop and livestock prod.	115	232	347	186	146	53	385
622	Kertművelés – Horticulture	415	155	570	105	57	101	263
623	Erdészeti – Forestry							
624	Halgazdálkodás – Fisheries					8		8
722	Orvosi szolgáltatások – Medical services	872		872		11		11
723	Ápolás – Nursing and caring	2 068	127	2 195	323	64	115	502
724	Fogorvoslás – Dental studies	567		567				
761	Gyermekápolási és ifjúsági szolg.-ok – Child care and youth serv.	68		68	41	38	108	187
762	Szociális munka és tanácsadás – Social work and counselling	269	7	276		5	60	65
811	Szálloda, étterem, vendéglátás – Hotel, restaurant, catering	2 379	606	2 985	727	341	1 067	2 135
812	Utazás, turizmus, szabadidő – Travel, tourism and leisure	2 256	126	2 382	431	65	98	594
813	Sportok – Sports	361		361				
814	Háztartási szolgáltatások – Domestic services	54		54		19		19
815	Haj- és szépségápolási szolgáltatások – Hair, beauty serv.	1 186	266	1 452	379	319	99	797
840	Szállítási szolgáltatások – Transport services	344	24	368	92	7	66	165
850	Környezetvédelem – Environmental protection	379	23	402	73	14	45	132
861	Vagyon- és személyvédelem – Protection of persons, property	15	325	340	66			66
862	Foglalkozású. és munkabiztonság – Occupational health and safety							
863	Hadsereg – Military and defense		62	62				
Total	Összesen – Total	39 598	7 906	47 504	7 370	4 255	5 696	17 321

1) A tábla a szakképző intézményekben az OKJ szerinti szakmák szakképző évfolyamain tanulókat (a szakiskolákban, szakközépiskolákban felsőfokú szakmákat tanulókat is) tartalmazza ISCED szakterületek szerinti besorolásban (nappali, felnőtt és gyógypedagógiai oktatás együtt). – This table contains the students at vocational special vocational and secondary vocational schools, who study according to the NYOL (including accredited post-secondary vocational programmes, full-time, part-time and special education together).

Forrás: OKTATÁS-STATISZTIKAI ÉVKÖNYV Statistical Yearbook of Education 2006-2007, OKM, Budapest 32. p.

A szakképzés irányítása

A szakképzés központi irányítását a szociális és munkaügyi miniszter látja el, amelynek keretében a szakképzés egészére kiterjedően a szakképesítésért felelős miniszterrel egyetértésben:

- rendeletben kiadja az OKJ-t,
- meghatározza:
 - a szakmai vizsgáztatás általános szabályait és eljárási rendjét,
 - a külföldön szerzett szakképesítés honosításának feltételeit,
 - a szakmai vizsga díjának és a vizsgáztatási díjnak a kereteit,
 - a szakképzés megkezdésére és folytatására vonatkozó feltételeket.

A szociális és munkaügyi miniszter - a szakképesítésért felelős miniszterrel együttműködve, - a szakképzés tartalmi fejlesztésére, képzési követelményeinek hazai és nemzetközi összehangolására, a szakképzési információs központ működtetésére, a munkaerő-piaci és az iskolai rendszerű képzések koordinálására, a szakmastruktúra folyamatos fejlesztésére, az országos szaktanácsadásra, a pedagógusok szakmai továbbképzésének szervezésére, a tanulmányi versenyek rendezésére, az innováció támogatására központi fejlesztő-szolgáltató intézetként működteti a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézetet (NSZFI).

A szociális és munkaügyi miniszter az iskolai rendszerű szakképzés tekintetében meghatározza a tanulókat megillető juttatások részletes szabályait, a szakképzés megszervezésére és a gyakorlati képzési helyek létesítésére vonatkozó feltételeket, kijelöli a szakmai tantárgyakat. A szociális és munkaügyi miniszter gondoskodik a szakmai tantárgyak központi programjainak (tanterveinek), tankönyveinek és egyéb tanulmányi segédleteinek kidolgozásáról, kiadásáról és forgalmazásáról. A Szociális és Munkaügyi Minisztérium a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézettel továbbképzéseket szervez a szaktanácsadók, továbbá a szakmai elméleti és gyakorlati képzést ellátó pedagógusok számára és szervezi a hatáskörébe tartozó országos tanulmányi versenyeket. A Szociális és Munkaügyi Minisztérium ellátja a Munkaerőpiaci Alap képzési alaprészával kapcsolatosan külön törvényben (Flt.) meghatározott feladatokat.

A szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról szóló 2003. évi LXXXVI. törvény rendelkezik a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Tanács létrehozásáról, egy testületbe összevonva a szakképzéssel és felnőttképzéssel kapcsolatos feladatokról.

A Tanács a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter felnőttképzéssel és szakképzéssel kapcsolatos feladatainak ellátását segítő, szakmai döntés-előkészítő, véleményező és javaslattevő országos testületként működik, e munkája során véleményét nyilvánít:

- a szakképzési és felnőttképzési rendszer fejlesztését érintő stratégiai kérdésekben,
- a szakképzési és felnőttképzési támogatási rendszer elveiről,
- a szakképzést és felnőttképzést érintő jogszabályok tervezetéről,
- a képzési alaprész központi keretéből nyújtott támogatások felhasználásáról készített beszámolókról,
- a megszerzhető szakképesítések köréről;

A Tanács javaslatot tesz:

- a képzési alaprész központi, valamint a decentralizált pénzügyi kereteinek elkülönítésére, a decentralizált résznek a régiók közötti felosztására, és ajánlást tesz a felhasználási prioritásokra,
- a képzési alaprész központi keretének és az oktatásért felelős miniszter rendelkezési jogkörébe tartozó részének felhasználására,
- a felnőttképzésben részt vevő felnőttek elhelyezkedési lehetőségeit elősegítő intézkedésekre,
- szakmai követelmények, tananyagok, valamint új eljárások kifejlesztésére és ehhez anyagi források biztosítására,
- új szakképesítés bevezetésére;

A testület értékeli a szakképzés és tanácsadás eredményességét, valamint a tananyagok és a szakmai követelmények alkalmazását, évente felülvizsgálja a szakképzésben szakképesítést szerzett pályakezdő szakemberek elhelyezkedési lehetőségeinek a tapasztalatait, különös tekintettel a pályakezdő fiatalok munkanélküliségére, és ajánlásokat tesz a szakképzést folytató intézmények fenntartói számára. A Tanács tagjainak megbízatása hároméves időtartamra szól.

A Tanács

- a szakképesítésért felelős minisztériumok egy-egy képviselőjéből,
- a civil szervezetek által javasolt személyből,
- a szakképzés, a felnőttképzés és a felsőoktatás területén elismert egy-egy szakértőből,
- a szakképzés területén működő szakmai társadalmi szervezet képviselőjéből,
- a felnőttképzést folytató intézmények érdek-képviselői szervezeteinek képviselőjéből,
- az Országos Érdekegyeztető Tanácsban (a továbbiakban: OÉT) képvisellel rendelkező országos munkaadói szövetségek kilenc, illetve az országos munkavállalói szövetségek hat képviselőjéből,
- az országos gazdasági kamarák egy-egy képviselőjéből,
- az iskolafenntartók (egy fő az önkormányzati, egy fő az alapítványi és egy fő az iskolafenntartó egyházak részéről jelölt) képviselőiből áll.

A szakképzési évfolyamokra – a közoktatási törvény rendelkezései mellett – a szakképzési törvény rendelkezései is irányadók. Ezek első – a szakképesítések legfőbb adatait tartalmazó – dokumentuma a már említett Országos Képzési Jegyzék (OKJ), amely az állam által elismert szakképesítéseket tartalmazza. *Az OKJ-ben kell meghatározni:*

- a szakképesítés azonosító számát, megnevezését és a hozzárendelt FEOR-számot,
- a szakképesítések körét és szakmacsoportját,
- a jegyzékbe kerülés évét,
- a kizárólag iskolai rendszerű szakképzésben megszerezhető szakképesítéseket,
- a szakképesítés megszerzéséhez szükséges képzés maximális időtartamát (a szakképzési évfolyamok számát, az óraszámot),
- a szakképesítés szakmai és vizsgakövetelményei meghatározására feljogosított minisztert.

Az OKJ a következő szakmacsoportokat tartalmazza.

1. Egészségügy
2. Szociális szolgáltatások
3. Oktatás (oktatás, pedagógia)
4. Művészet, közművelődés, kommunikáció (zene-, tánc-, képző- és iparművészet, színművészet-bábművészet, színházművészet, sajtó, közművelődés)

5. Gépészet (gépgyártás, gépszerelés, gépkezelés, bányászat, kohászat, finommechanika, anyagvizsgálat, automatika, hegesztés, felületkezelés, minőségbiztosítás)
6. Elektrotechnika-elektronika (elektrotechnika, elektronika, távközléstechnika)
7. Informatika (szoftver)
8. Vegyipar (vegyipar, laborvizsgálatok)
9. Építészet (építészet, építőipar, építőanyag-ipar)
10. Könnyűipar (ruha-, textil-, bőr-, szőrme-, cipőipar)
11. Faipar
12. Nyomdaipar
13. Közlekedés
14. Környezetvédelem-vízgazdálkodás
15. Közgazdaság
16. Ügyvitel
17. Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció (kereskedelem, marketing, üzleti adminisztráció, menedzselés, nem gazdasági ügyintézés, szervezés)
18. Vendéglátás-idegenforgalom (vendéglátás, idegenforgalom, turizmus)
19. Egyéb szolgáltatások (személyi, biztonsági, polgári védelmi, rendészeti szolgáltatások, honvédelem, tűzvédelem, munkavédelem, kis- és kézművesipar)
20. Mezőgazdaság (növénytermesztés, kertészet, állattenyésztés, erdészet, vadászat, halászat, térképészet)
21. Élelmiszeripar

A szakközépiskolában folyó nevelés-oktatás célja, hogy a tanulók alkalmassá váljanak az önálló, felelős döntéseken alapuló, elsősorban a szakmai területeken folyamatosan fejlődő, megújuló alkotómunkára, a termelési, szolgáltatási és más társadalmi értékteremtési folyamatok alakítására, a munkaerőpiac elvárásainak teljesítésére, valamint felsőfokú tanulmányok megkezdésére.

A szakiskola kilencedik-tizedik évfolyamán az általános műveltséget megalapozó nevelés-oktatás folyik, továbbá pályaorientáció és szakmai alapozás is folyhat. A szakképzési évfolyamokon – az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott – szakképzési követelmények alapján szakmai vizsgára való felkészítést végeznek.¹

A szakiskolai oktatás alapvető célja tehát, hogy tanulói képesek legyenek sikeres szakmai vizsgát tenni, majd szakmájukban elhelyezkedni, tudásuk, képességeik és készségeik megfeleljenek a munkába állásuk idején támasztott elvárásoknak, követelményeknek. A hatékony és motiváló tanulási módszerek elsajátítása révén növekszik képességük szakmai és más munkatevékenységek értő és alkotó megtanulására, a folyamatos fejlődésre, a szakmán

¹ A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény módosításáról szóló 2009. évi XLIX. törvény rendelkezései szerint: A szakiskolának kilencedik-tizedik és az adott szakképesítés megszerzéséhez szükséges szakképzési évfolyama van. A szakképzési évfolyamok számát az Országos Képzési Jegyzék határozza meg. Ha a szakiskola több szakképesítés megszerzésére készít fel, a szakképzési évfolyamok száma - a felkészítési időtől függően - az egyes szakképzésekben eltérhet egymástól. A szakiskola kilencedik-tizedik évfolyamán általános műveltséget megalapozó nevelés-oktatás, továbbá a kötelező óra legfeljebb ötven százalékában pályaorientáció, gyakorlati oktatás, szakmai alapozó elméleti és gyakorlati oktatás folyik, valamint - az Országos Képzési Jegyzék szerinti - elméleti és gyakorlati szakmacsoportos alapozó oktatás is folyhat. A gyakorlati oktatást iskolai tanműhelyben kell megszervezni.”

belül további tanulásra, továbbképzésre és szükség esetén szakmaváltásra. *Lehetőséget kell kapniuk a magasabb szintű szakképzettség megszerzésére*, a szakmai előmenetel, az egész életen át tartó tanulás folyamán. A szakiskola kilencedik vagy tizedik évfolyamának befejezése után, a tanulók számára lehetőséget kell biztosítani – az átvevő iskola pedagógiai programja szerint – átlépésre a gimnáziumi vagy a szakközépiskolai képzésbe.

A szakiskola első, differenciált pedagógiai eljárásokat igénylő szakaszában az új ismeretek átadása mellett *vállalja az általános iskolai ismeretek rendszerezését*, a hiányok pótlását, a gyengébb képességű tanulók fejlesztését a továbbhaladáshoz szükséges szintre, valamint tudatos motiválásukat. A helyi pedagógiai programokban meg kell határozni a szakmai képzéshez szükséges és a tanulók többsége számára fejlődésre ösztönző, de differenciált, egyénhez igazodó módszerek alkalmazását; a megfelelő tanulói aktivitás mellett teljesíthető tevékenységeket, hogy elkerülhetővé váljanak az iskolai tanulási kudarcok. (Az „A” változatú kerettantervek elsősorban a gyenge tanulók szakképzésbe való átvezetését szolgálják, a „B” változatú kerettantervek az alapműveltségi vizsgára felkészítést részesítik előnybe.)

A szakiskolai nevelés és oktatás - azoknak, akik alapfokú iskolai végzettséggel rendelkeznek - megszervezhető kizárólag szakképzési évfolyamokon, a szakképzés követelményeinek és - legalább a teljes képzési idő egyharmadában az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz követelményeire épülő -, a szakképzés gyakorlásához szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemek átadásával. A kötelező felvételt biztosító szakiskola, ha a tankötelezettség teljesítéséhez indokolt, e bekezdés szerint is köteles megszervezni a szakképzést. Kizárólag szakképzési évfolyammal is működhet a szakiskola, ha olyan tanulókat készít fel a szakmai vizsgára, akik eredményesen befejezték a tizedik évfolyamot, vagy teljesítették a tankötelezettségüket, és a szakképzési évfolyamokon csak szakmai elméleti és gyakorlati képzés folyhat. 2009-től lépett hatályba az a rendelkezés, mely szerint „A szakiskola tanulója - az átvételre és a felvételre vonatkozó rendelkezések szerint folytathatja tanulmányait másik szakiskola, középiskola megfelelő évfolyamán. Ha a szakiskolai nevelés és oktatás középiskolai nevelést és oktatást ellátó többcélú intézményben folyik, a szakiskola tanulója a szakmai vizsga letételét követően - tanulmányainak beszámításával - folytathatja tanulmányait az érettségi vizsgára történő felkészülés céljából.”

A szakmai alapozás időkeretei, arányai a szakiskolákban.

A helyi pedagógiai programokban a szakiskolák meghatározhatják, hogy kívánnak-e pályaorientációt és szakmai alapozást folytatni. Ha a pedagógiai programba nem építenek be pályaorientációt, szakmai alapozást, akkor megnövelhető a szabadon tervezhető tanulói foglalkozások helyi óraszámja. Ha ilyen oktatást folytatnak, akkor a kerettantervi időkeret, illetve arányok szerint kell elkészíteniük helyi pedagógiai programjukat. *A pályaorientáció és szakmai alapozás tartalmát, követelményeit a szakképző iskolák helyi tanterveikben határozzák meg az alábbiak együttes figyelembevételével:*

- a) az OKJ szakképesítések központi programjai,
- b) a pályaorientáció, a szakmai alapozás kerettantervi programjai, illetve ezek követelményei.

Az iskola pedagógiai programja meghatározza:

- *az iskola helyi tantervét, ennek keretén belül*
 - szakközépiskola és szakiskola esetén a szakmai programot,
 - szakközépiskolában és szakiskolában a pályaorientáció, a gyakorlati oktatás, a szakmai alapozó elméleti és gyakorlati oktatás, az elméleti és gyakorlati szakmacsoportos alapozó oktatás keretében elsajátított ismereteknek a szakképzési évfolyamokon folyó tanulmányokba történő beszámítását.

A szakmai és vizsgakövetelményt a szakképesítésért felelős miniszter a gazdasági kamara egyetértésével jogszabályban határozza meg.

A hazai szakképzés fejlődése során jelentős az az együttműködési megállapodás, melyet 2004-ben az oktatási miniszter kötött a Magyar Kereskedelmi és Iparkamarával 12 szakképesítés szakmai és vizsgakövetelményeinek kidolgozására. 2005 nyarán e szakképesítések követelményei OM rendeletben kihirdetésre kerültek. A kamara – az országos gazdasági érdekképviselői szervezetekkel együttműködve – határozza meg azoknak a szakképesítéseknek a körét, amelyekben mesterképzés folytatható, illetve *mestervizsgáztatás* szervezhető. A gazdasági kamara – az országos gazdasági érdekképviselői szervezetekkel együttműködve – kidolgozza a mestervizsga követelményeit, amelyet a szakképesítésért felelős miniszter jogszabályban ad ki. A mesterképzés és – vizsgáztatás feltételeiről a gazdasági kamara az országos gazdasági érdekképviselői szervezetekkel együttműködve gondoskodik.

Az országos szakképzés stratégiai kérdéseinek érdekegyeztetése az Országos Érdekegyeztető Tanács keretei között valósul meg. A képzési alaprész felhasználásával kapcsolatos döntés-előkészítő feladatokat a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Tanács (NSZFT) látja el. *Az NSZFT a szakképzés tekintetében:*

- a) véleményt nyilvánít
 - aa) a szakképzési és felnőttképzési rendszer fejlesztését érintő stratégiai kérdésekben,
 - ab) a szakképzési és felnőttképzési támogatási rendszer elveiről,
 - ac) a szakképzést és felnőttképzést érintő jogszabályok tervezetéről,
 - ad) az alaprész központi keretéből nyújtott támogatások felhasználásáról készített beszámolókról,
 - ae) a megszerezhető szakképesítések köréről;
- b) javaslatot tesz
 - ba) az alaprész központi, valamint decentralizált pénzügyi kereteinek elkülönítésére, a decentralizált résznek a régiók közötti felosztására,193
 - bb) az alaprész központi keretének és az oktatásért felelős miniszter rendelkezési jogkörébe tartozó részének felhasználására,
 - bc) a felnőttképzésben részt vevő felnőttek elhelyezkedési lehetőségeit elősegítő intézkedésekre,
 - bd) szakmai követelmények, tananyagok, valamint új eljárások kifejlesztésére és ehhez anyagi források biztosítására,
 - be) új szakképesítés bevezetésére;
- c) értékeli a szakképzés és tanácsadás eredményességét, valamint a tananyagok és a szakmai követelmények alkalmazását;
- d) évente felülvizsgálja a szakképzésben szakképesítést szerzett pályakezdő szakemberek elhelyezkedési lehetőségeinek a tapasztalatait, különös tekintettel a pályakezdő fiatalok munkanélküliségére, és ajánlásokat tesz a szakképzést folytató intézmények fenntartói számára.
- e) dönt a szakképesítésért felelős miniszter javaslata alapján az országos beiskolázással indítható szakképesítések köréről és a szakképesítés megszerzésére felkészítő intézményekről.

A szakképzés második alapvető dokumentuma a **szakmai és vizsgakövetelmény**, amely mind az iskolai rendszerű, mind az iskolarendszeren kívüli szakképesítésekre meghatározza az országosan egységes vizsgakövetelményeket. Az OKJ-ben meghatározott szakképesítéshez

– az ellenőrzési, mérési és értékelési rendszer kialakulását és működését biztosító – szakmai és vizsgakövetelményt kell előírni.

A szakmai program tartalmazza a tanítási év során szervezett évközi összefüggő gyakorlati képzés időtartamát is. A szakképzést folytató intézményben, illetve a felsőoktatási intézményben folytatott tanulmányokat a szakképesítést nyújtó szakképzésben előírt – megegyező tartalmú – követelmények teljesítésébe be kell számítani. Az előzetes tanulmányok és az azokkal megegyező tartalmú követelmények teljesítésének egyidejű igazolásával a beszámítás iránti kérelmet (beszámítás iránti kérelem) a szakképzést folytató intézmény vezetőjéhez kell benyújtani. *A beszámítás mértékéről a szakképzést folytató intézmény vezetője dönt.* A szakképzést folytató intézmény vezetőjének döntése ellen a közoktatási feladatkörében eljáró oktatási hivatalhoz lehet fellebbezni. A fellebbezésre a közigazgatási hatósági eljárás általános

szabályait kell alkalmazni. A szakképzést folytató intézményben, illetve a felsőfokú oktatási intézményben folytatott tanulmányok során tett eredményes vizsga alapján a szakmai vizsga részei, tantárgyai vizsgakövetelményeinek ismételt teljesítése alól *felmentés adható.* Abból a vizsgarészből vagy tantárgyból, amelyből a vizsgára jelentkező már eredményesen vizsgázott – a szakmai és vizsgakövetelmény változása kivételével – újabb vizsgát nem köteles tenni. A felmentés iránti kérelmet, valamint a vizsga letételét igazoló bizonyítványt a szakmai vizsgát szervező intézmény vezetőjéhez a vizsgára történő jelentkezéssel együtt kell benyújtani. *A felmentésről* – a szakmai vizsgát szervező intézmény vezetőjének javaslatára – a szakmai vizsga megkezdése előtt *a vizsgabizottság dönt.* A vizsgabizottság a kérelmet csak abban az esetben utasíthatja el, ha a felmentés jogszabályban előírt feltételei nem állnak fenn. A vizsgarész vagy tantárgy osztályzatát, érdemjegyét a másik vizsgán elért eredmény alapján a vizsgabizottság állapítja meg.

A szakiskolai pályaorientáció, szakmai előkészítő ismeretek oktatása és szakmai alapozó oktatás, valamint a szakközépiskolai szakmai orientáció, elméleti és gyakorlati szakmacsoportos alapozó oktatás során elsajátított és igazolt ismeretek tanulmányokba történő beszámításáról a szakképzést folytató intézmény vezetője dönt.

Szakmai vizsgarendszer

Magyarországon a szakképzési vizsgarendszer, az azzal összefüggő eljárások és intézményi szintű szabályozások tradicionálisan magas szinten rendezettek. Különösen a jogi szabályozást tekinthetjük kellően részletesnek.² Az így kialakult modell lényegében a kimeneti szabályozás magas szintű szervezethez és a központi szabályozás jellegének kiemelésében jelentős jogi garanciákkal kívánta a szakképzés minőségét, hitelességét biztosítani. E rendszerben immár évszázados hagyomány a szakképesítésért felelős miniszter kijelölése, illetve a vizsgarendszeren belül kiemelt szereppel bíró szakmai-vizsgakövetelmények miniszteri szintű meghatározása, s mindennek jogszabályi keretek közé helyezése. A jelenleg hatályos törvény szerint az OKJ-ben meghatározott szakképesítéshez – az ellenőrzési, mérési és értékelési rendszer kialakulását és működését biztosító – szakmai és

² A szakképzést közvetlenül befolyásoló alapvető jogszabályok: a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény, a szakképzésről szóló LXXVI. törvény, a felnőttképzésről szóló 2001. évi CI. törvény, a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról szóló 2003. évi LXXXVI. törvény és ezek végrehajtási rendeletei, melyek közül a 19/2008. (XII. 4.) SZMM rendelet a szakmai vizsgáztatás általános szabályairól és eljárási rendjéről szóló 20/2007. (V. 21.) SZMM rendelet módosításáról témánk szempontjából meghatározott jelentőséggel bír.

vizsgakövetelményt kell előírni. A szakmai és vizsgakövetelmény kötelező tartalmi elemei a következők:

- a szakképesítés OKJ-ben szereplő azonosító száma, megnevezése és a hozzárendelt FEOR-szám,
- a képzés megkezdéséhez szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemek (a továbbiakban: bemeneti kompetencia), illetve az iskolai és szakmai előképzettség, a pályaalakmassági, egészségügyi, illetve szakmai alkalmassági követelmények, valamint az előírt gyakorlat,
- a szakképesítéssel ellátható legjellemzőbb foglalkozás, tevékenység, valamint a munkaterület rövid leírása (feladatcsoport, feladatprofil), a rokon szakképesítések felsorolása,
- a szakképesítés megszerzéséhez szükséges képzés maximális időtartama (a szakképzési évfolyamok száma, az óraszám), az elméleti és gyakorlati képzési idő aránya, szakképző iskolában a szakképzési évfolyamok száma, a gyakorlati képzés eredményességét mérő szintvizsga (a továbbiakban: szintvizsga) szervezésének lehetősége,
- a szakképesítés, szakképesítés-elágazás, rész-szakképesítés, szakképesítés-ráépülés szakmai követelményei, az elérhető kreditek mennyisége, továbbá a képzési feladatok teljesítéséhez szükséges eszközök minimumát meghatározó eszköz- és felszerelési jegyzék,
- a szakmai vizsgáztatással kapcsolatos követelmények:
- a szakmai vizsgára bocsátás feltételei, beleértve a nyelvvizsga, modulzáró vizsga letételére vonatkozó feltételeket,
- a szakmai vizsga részei és tantárgyai,
- a vizsgarészek alóli felmentés esetei, módja és feltételei,
- a vizsgarészek és vizsgatevékenységek szervezésére, azok vizsgaidőpontjaira, a vizsgaidőszakokra, a vizsgarészek vizsgafeladatainak teljesítésére alkalmas vizsgatevékenységek vizsgatételeire, értékelési útmutatóira és egyéb dokumentumaira, a vizsgán használható segédeszközökre vonatkozó részletes szabályok,
- a vizsgatevékenységek és a szakmai vizsga értékelésének a szakmai vizsgaszabályzattól eltérő szempontjai,
- a szakmai bizonyítvány kiegészítőlap³,
- az iskolai rendszerű szakképzés esetében az összefüggő szakmai gyakorlat időtartama,
- az iskolai rendszerű oktatásban, a szakmai alapozó és szakmacsoportos alapozó oktatásban, a szakképzésben, a felsőoktatásban, a nonformális és informális tanulóval, továbbá a munkavégzés során szerzett kompetenciáknak és a szakmai előkészítő érettségi tantárgyi vizsga letételének a szakmai követelmények és a vizsgakövetelmények teljesítésébe történő beszámíthatósága,
- a modulzáró vizsga tartalmának és eredményének a szakmai vizsga teljesítésébe való beszámíthatósága,

³ Az Európai Bizottság annak érdekében, hogy elősegítse a tagállamok közötti munkavállalási és tanulmányi célú mobilitást és a képzési rendszerek, bizonyítványok és képességek, kompetenciák átláthatóságát 2005-től bevezette az Europass-t, mely a végzettségek és kompetenciák összehasonlíthatóságát támogató, nyitott és rugalmas egységes keretrendszer. A dokumentáció az ún. Europass portfólió, ami egy személyi dokumentumcsomag, amelyet az állampolgárok önkéntes alapon használhatnak végzettségeik, formális, nem formális és informális oktatásban és képzésben szerzett kompetenciáik elismertetésére, munkavállalás esetén a munkaadók tájékoztatására Európában.

- amennyiben a szakképesítés nem tartozik egyik gazdasági kamara hatáskörébe sem, a szakmai vizsgabizottságban való részvételre kijelölt szakmai szervezet, illetve az ágazat egészében érdekelt szakmai kamara.

A szakmai és vizsgakövetelmény alapján a szakképző iskolában a pedagógiai program részeként – a szakképesítés központi programja (tanterve) előírásai figyelembevételével – szakmai programot, az iskolarendszeren kívüli szakképzést folytató intézményben a felnőttképzési törvény szerinti képzési programot kell kidolgozni.

Az 1993. évi szakképzési törvény lényeges megállapítása szerint:

A vizsgabizottság független szakmai testület. Bár e függetlenség értelmezése az elmúlt másfél évtizedben jelentős változáson ment át, azonban, ha a progresszív európai gyakorlat értelmezése szerint járunk el, akkor ez alapvetően a képzőtől való teljes függetlenséget jelenti.

Szakképesítést igazoló bizonyítványt az kaphat, aki eredményes szakmai vizsgát tett. A szakmai vizsga állami vizsga. Szakmai vizsgát a szakképesítésért felelős miniszter által jogszabályban feljogosított intézmény, továbbá az iskolai rendszerű szakképzésben szakképzést folytató intézmény, továbbá a felsőfokú szakképzést szervező felsőoktatási intézmény a vele tanulói, hallgatói jogviszonyban állók tekintetében szervezhet. Az iskolarendszeren kívüli szakképzésben a szakképzést folytató intézmény azok számára szervezhet szakmai vizsgát, akikkel képzési szerződést kötött.

A szakmai vizsga helyét és időpontját – iskolai rendszerű szakképzésben a tanév rendjében meghatározott keretek között – *a szakmai vizsgát szervező intézmény jelöli ki*, egyúttal gondoskodik a szükséges feltételek biztosításáról, és vezeti a szakmai vizsgákkal kapcsolatos nyilvántartásokat. A szakmai vizsgát szervező intézmény székhelye szerint illetékes megyei (fővárosi) önkormányzat főjegyzője ellátja a szakmai vizsga törzslapjának nyilvántartásával és megőrzésével kapcsolatos feladatokat. Az OKJ-ben meghatározott szakképesítés megszerzésére a szakmai vizsgát a szakmai és vizsgakövetelmény alapján és a szakmai vizsgaszabályzat rendelkezései szerint kell megtartani. *A szakmai vizsgát vizsgabizottság előtt kell letenni.*

A vizsgabizottság munkájában a szakképesítésért felelős miniszter által megbízott elnök, a szakmai vizsgát szervező intézmény, továbbá a szakképesítés szerint illetékes területi gazdasági kamarának (a továbbiakban: illetékes területi gazdasági kamara) a gazdasági érdekvédelmi szervezetekkel együttműködve kijelölt képviselője vesz részt. A vizsgabizottság működéséhez az elnökön kívül legalább két tag szükséges. A vizsgabizottság munkájában csak olyan személy vehet részt, aki a szakmai elméleti tantárgyak oktatásához, illetve a gyakorlati képzés ellátásához jogszabályban előírt szakképesítéssel rendelkezik. A vizsgabizottság munkáját szakértők (kérdő tanárok) segítik.

Ha a szakképesítés nem tartozik egyik gazdasági kamara hatáskörébe sem, akkor a vizsgabizottság munkájában a szakképesítésért felelős miniszter által kijelölt szakmai szervezet (a továbbiakban: szakmai szervezet), illetőleg az ágazat egészében érdekelt szakmai kamarák képviselője vesz részt. Ez a szabályozási elem azzal függ össze, hogy a szakmák jelentős része nem tartozik egyértelműen a gazdasági kamarákhoz, ugyanakkor a függetlenség elvének biztosítása érdekében ezen esetekben is indokolt a szakmai részvétel biztosítása.

Az iskolai rendszerű szakképzés az OKJ-ben meghatározott szakképesítés tekintetében a szakképesítésért felelős miniszter által meghatározott szakmai és vizsgakövetelmény, valamint a szakmai tantárgyak, tananyagegységek (modulok) központi programja (tanterve) alapján szakmai elméleti és gyakorlati képzés keretében történik. A szakmai tantárgyak

központi programja (tanterve) tartalmazza a tananyag elsajátítására rendelkezésre álló időkeretet, a szakképzési évfolyamokon a szorgalmi idő befejezését követő összefüggő (nyári) szakmai gyakorlat időtartamát, a képzési feladatok teljesítéséhez szükséges eszközök minimumát meghatározó eszköz- és felszerelési jegyzéket.

Gyakorlati képzés – tanulószereződés

A szakmai elméleti képzés csak szakképző iskolában, felsőfokú szakképzés esetén felsőoktatási intézményben is folyhat. A tanuló gyakorlati képzése megszervezhető és folytatható minden olyan szakképző iskola, vagy gyakorlati képzést végző gazdálkodó szervezet által fenntartott, működtetett gyakorlólhelyen, ahol a gyakorlati követelményekre való felkészítés jogszabályban előírt feltételei adottak. A gyakorlati képzés szervezője annak mérésére, hogy a tanuló a szakmai alapképzés során elsajátította-e az irányítás melletti munkavégzéshez szükséges kompetenciákat, *a szakmai és vizsgakövetelményben előírt szintvizsgát szervez.* A szintvizsga előkészítésében és megszervezésében az illetékes területi gazdasági kamara a gazdasági érdekképviseleti szervezetek, szakmai szervezetek, továbbá a tanulói jogviszony szerint illetékes szakképző iskola képviselőjével együttműködve vesz részt.

A szakképző iskolában folyó szakmai elméleti, valamint gyakorlati képzést a közoktatási törvényben előírt képesítésű pedagógusok, illetve szakemberek láthatják el. A gazdálkodó szervezetnél folyó gyakorlati képzésben gyakorlati oktatóként olyan személy vehet részt, aki megfelelő szakirányú szakképesítéssel, továbbá legalább ötéves szakmai gyakorlattal rendelkezik és büntetlen előéletű. A gyakorlati oktatók kiválasztása során előnyben kell részesíteni a mestervizsgával vagy szakoktatói képesítéssel rendelkező személyeket.

Az egyedi munkahelyre beosztott tanuló gyakorlati képzését és felügyeletét csak olyan személy láthatja el, aki szakirányú szakképesítéssel, továbbá legalább két éves szakmai gyakorlattal rendelkezik és büntetlen előéletű.

A tanuló gyakorlati képzése a szakképzést folytató intézmények (szakképző iskola, gazdálkodó szervezet) közötti együttműködési megállapodás alapján abban az esetben folytatható, ha

- a tanuló gyakorlati képzésére költségvetési szervnél,
- a gyakorlati képzés szervezője szakképző iskola és az összefüggő szakmai gyakorlatra gazdálkodó szervezetnél,
- a gyakorlati képzés szervezője csak részben rendelkezik a gyakorlati képzés feltételeivel, ezért a tanuló kiegészítő gyakorlati képzésére más gyakorlati képzést szervezőnél,
- a tanuló gyakorlati képzésére több gazdálkodó szervezet által közösen működtetett üzemi tanműhelyben,
- a tanuló gyakorlati képzésére képző központ által működtetett tanműhelyben

kerül sor.

Az együttműködési megállapodásra a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseit kell alkalmazni. A megállapodást írásba kell foglalni és azt a működési költségek biztosítása érdekében a szakképző iskola fenntartójának jóvá kell hagynia. Azokban a szakképesítésekben, amelyekben a gazdasági kamara kidolgozza a szakmai és vizsgakövetelményt, az illetékes területi gazdasági kamara a gazdasági érdekképviseleti szervezetekkel, szakmai szervezetekkel az iskolai tanműhelyben folyó gyakorlati képzés törvényességi ellenőrzése keretében vizsgálhatja a:

- maximális csoportlétszámra,

- tanulói terhelésre,
- tanulói kedvezmények és juttatások biztosítására,
- tanulói munka- és balesetvédelemre,
- hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó rendelkezésekben, valamint
- az eszköz- és felszerelési jegyzékben

foglaltak megtartását.

Az iskolai tanműhely ellenőrzésében kizárólag a szakértői névjegyzékben szereplő szakértők működhetnek közre. A gazdálkodó szervezetnél folyó gyakorlati képzés felügyeletét és a képzésre vonatkozó rendelkezések megtartásának ellenőrzését az illetékes területi gazdasági kamara – a feltételek biztosítása mellett – a szakképző iskola közreműködésével látja el. Ha a szakképesítés nem tartozik egyik gazdasági kamara hatáskörébe sem, a gyakorlati képzés felügyeletérő a szakképző iskola gondoskodik. A gyakorlati képzést szervező – eltérő megállapodás hiányában – köteles a gyakorlati képzés követelményeire való felkészítéshez, továbbá a gyakorlati vizsgához szükséges tárgyi eszközöket és a személyi feltételeket biztosítani.

A tanuló gyakorlati képzés keretében csak a gyakorlati képzés programjában meghatározott feladat ellátására kötelezhető, csak egészséges, biztonságos körülmények között foglalkoztatható.

A tanulót a gyakorlati képzést szervező a gyakorlati képzési feladattal összefüggő *munkavédelmi oktatásban részesíti*. A képzési idő alatt a gyakorlati képzés szervezőjének gondoskodnia kell a tanuló rendszeres orvosi vizsgálatáról. *Fiatalkorú tanuló esetében a képzési idő a napi hét órát, nagykorú tanuló esetében pedig a napi nyolc órát nem haladhatja meg*. A napi képzési időt arányosan csökkenteni kell, ha a gyakorlati képzés rendszeresen olyan területen (munkahelyen) történik, ahol a gazdálkodó szervezettel munkaviszonyban álló munkavállalókat is rövidebb munkaidőben foglalkoztatják. Fiatalkorú tanuló napi képzését hat óra és huszonegy óra között kell megszervezni. A tanuló részére a gyakorlati képzés befejezése és a következő napi gyakorlati képzés megkezdése között legalább tizenhat óra pihenőidőt kell biztosítani. A tanuló a napi képzési időt meghaladó gyakorlati képzésre nem vehető igénybe.

A gazdálkodó szervezetnél a tanuló gyakorlati képzésére nem kerülhet sor

- az elméleti képzési napokon;
- a szakképző iskola által szervezett olyan rendezvény napján, amelyen minden tanuló részvétele kötelező;
- a képzési idő alatti köztes vizsga és a tanulmányokat befejező szakmai vizsga napjain; továbbá
- minden olyan esetben, amikor a munkajogi szabályok szerint a munkavállaló mentesül a munkavégzési kötelezettség alól.

A gazdálkodó szervezet heti pihenőnapokon, munkaszüneti napokon a tanulót gyakorlati képzésre csak a rendeltetése folytán e napon is működő gyakorlati képzési helyen és a szakképző iskola hozzájárulásával veheti igénybe. Az igénybe vett idő helyett a hét más gyakorlati képzési napján kell ugyanolyan mértékben szabadidőt biztosítani.

A gyakorlati képzés foglalkozásain való részvétel kötelező. A tanuló részvételét, illetőleg mulasztását a gazdálkodó szervezet is nyilvántartja és azt a tanuló foglalkozási naplójába bejegyzi. A tanuló köteles mulasztását igazolni.

Ha a tanulónak a gyakorlati képzésről való igazolt és igazolatlan mulasztása egy tanévben meghaladja a gyakorlati képzési idő (óraszám) húsz százalékát, a tanuló tanulmányait csak az évfolyam megismétlésével folytathatja. Ha a gyakorlati képzést tanulószerveződés keretében gazdálkodó szervezet végzi, az évfolyam megismétléséhez a gazdálkodó szervezet hozzájárulása is szükséges. Ha a tanuló mulasztása a 20%-ot eléri, de igazolatlan mulasztása nincs és szorgalma, elért teljesítménye alapján úgy ítélt meg, hogy mulasztását a következő tanév megkezdéséig pótolja, illetve az előírt gyakorlati követelményeket teljesíteni tudja, *az évfolyam megismétlésétől el lehet tekinteni*. Az ügyben a szakképző iskola nevelőtestülete dönt, a gazdálkodó szervezetnél folyó gyakorlati képzés esetén a gazdálkodó szervezet javaslatára.

A gazdálkodó szervezet a tanuló gyakorlati képzéséről köteles foglalkozási naplót vezetni. A foglalkozási naplónak tartalmaznia kell a szakmai tevékenységeket, az ezekre fordított időt és a tanuló értékelését. A foglalkozási naplót a szakképző iskola felkérése alapján betekintésre rendelkezésre kell bocsátani. Ha a napi gyakorlati képzési idő a négy és fél órát meghaladja, a tanuló részére legalább 30 perc megszakítás nélküli szünetet – a képzési időn belül – biztosítani kell.

Szakképzési évfolyamon a tanuló gyakorlati képzése gazdálkodó szervezetnél – a kivételektől eltekintve – a tanuló és a gazdálkodó szervezet között gyakorlati képzés céljából megkötött írásbeli tanulószerveződés alapján folyik. A felsőfokú szakképzésben minden olyan szakképesítés esetén, amelyben a gyakorlati képzést a képzési idő legalább 25 százalékában összefüggően szervezik, a hallgató gyakorlati képzése gazdálkodó szervezetnél a hallgató és a gazdálkodó szervezet között gyakorlati képzés céljából megkötött írásbeli hallgatói szerveződés alapján is folyhat.

A tanulószerveződés megkötésekor, módosításakor, továbbá a gyakorlati képzés során tilos a hátrányos megkülönböztetés. A hátrányos megkülönböztetés tilalmára, következményeinek orvoslására a közoktatási törvény előírásait kell alkalmazni.

A hátrányos megkülönböztetés tilalmát megszegő gazdálkodó szervezetet az illetékes területi gazdasági kamara – a gazdasági érdekképviseleti szervezetekkel együttműködve – egytől öt évig terjedő időtartamra eltilthatja a gyakorlati képzésben való részvételtől. A tanulószerveződés megkötésében – a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő, illetve a gyám kérésére – az illetékes szakképző iskola képviselője közreműködik. Ha a közreműködés eredményeként sem kerül sor tanulószerveződés megkötésére, akkor a szakképző iskola – az illetékes területi gazdasági kamara közreműködésével – gondoskodik annak a tanulónak a gyakorlati képzéséről, aki egyébként a szakképzés megkezdéséhez szükséges feltételeknek megfelel.

A tanulószerveződés alapján a tanuló gyakorlati képzéséről a gazdálkodó szervezet gondoskodik. Ennek keretében gondoskodik a tanuló előírt követelmény szerinti képzéséről, szakmai fejlődéséről, továbbá egészsége és testi épsége megóvásáról. A gazdálkodó szervezet a tanulószerveződésben és a törvényben meghatározott gyakorlati képzési és más kötelezettségeinek a teljesítése alól csak akkor mentesül, ha feladatait szakképző iskola vagy más gazdálkodó szervezet átvállalja, illetve a tanuló más gazdálkodó szervezettel tanulószerveződést köt. A gazdálkodó szervezetnek a tanulószerveződés kötési szándékát az iskolai felvételt megelőző naptári év végéig kell bejelentenie az illetékes területi gazdasági kamarának és a tanuló szakmai elméleti képzését ellátó szakképző iskolának. A tanulószerveződés kötési szándékot az első szakképzési évfolyam eredményes elvégzését követően – a tanítási év megkezdése előtti május hó 15. napjáig – kell bejelenteni az illetékes

területi gazdasági kamarának és a tanuló szakmai elméleti képzését ellátó szakképző iskolának. Ha a tanulószerveződés megkötését az illetékes területi gazdasági kamara kezdeményezi, a gazdálkodó szervezet mentesül a bejelentési kötelezettség alól.

A tanulószerveződést az iskolai beiratkozás időpontját megelőzően az illetékes területi gazdasági kamara előtt írásban kell megkötöni. Az írásban megkötött tanulószerveződést a gazdálkodó szervezet az iskolai beiratkozás időpontjáig köteles bemutatni a szakképző iskolának.

A tanulószerveződés alapján a szakképző iskolába fel kell venni azt a tanulót, aki egyébként a felvételi feltételeknek megfelel. A tanulószerveződés alapján a tanuló a tanév kezdő napjától jogosult a juttatásokra. A gyakorlati képzés kezdő napja a szakképző iskola által a gyakorlati képzésre kijelölt első nap. Tanulószerveződést az a gazdálkodó szervezet köthet, amely rendelkezik a gyakorlati képzésre vonatkozó feltételekkel vagy e feltételekről más gazdálkodó szervezettel, vagy szakképző iskolával együttműködve gondoskodni tud. A gyakorlati követelményekre való felkészítés feltételeinek meglétét a gyakorlati képzés szervezőjének telephelye szerint illetékes területi gazdasági kamara a gazdasági érdekképviseleti szervezetekkel, szakmai szervezetekkel együttműködve a tanulószerveződés megkötését megelőzően bírálja el. A gazdálkodó szervezet gyakorlati képzésre való alkalmasságának elbírálásában és a gyakorlati képzés ellenőrzésében – az illetékes területi gazdasági kamara felkérése alapján és a feltételek biztosítása mellett – a tanuló szakmai elméleti képzését ellátó szakképző iskola részt vesz.

Tanulószerveződést az a tanuló köthet, aki

- betöltötte tizenötödik életévét és - a közoktatási törvényben meghatározott felzárkóztató oktatás kivételével, a 9. évfolyamot eredményesen teljesítette, továbbá
- a szakképesítésre előírt előképzettségi és egészségügyi feltételeknek megfelel.

A tanulószerveződésben a gazdálkodó szervezet arra vállal kötelezettséget, hogy a tanuló számára – egészségvédelmi szempontból biztonságos munkahelyen – egységes szakmai követelményeknek megfelelő gyakorlati képzésről és nevelésről gondoskodik.

A tanulószerveződésben a tanuló arra vállal kötelezettséget, hogy

- a gazdálkodó szervezet képzési rendjét megtartja, a képzésre vonatkozó utasításait végrehajtja;
- a szakmai gyakorlati ismereteket a képességeinek megfelelően elsajátítja;
- a biztonsági, egészségügyi és munkavédelmi előírásokat megtartja;
- nem tanúsít olyan magatartást, amellyel a gazdálkodó szervezet jogos gazdasági érdekeit veszélyeztetné.

A tanulószerveződésnek tartalmaznia kell:

- a gazdálkodó szervezet megjelölését és a tanuló személyi adatait;
- az OKJ-vel azonos módon a szakképesítés megnevezését és a képzési időt;
- a gyakorlati képzés helyét;
- a tanulónak adandó pénzbeli juttatás összegét;
- a gazdálkodó szervezet által – a tanulót jogszabály alapján megillető juttatásokon és kedvezményeken felül – biztosított egyéb juttatások és kedvezmények megjelölését, azok mértékét és feltételeit.

A tanulószerveződést a tanuló és a gazdálkodó szervezet csak közös megegyezéssel módosíthatja.

A gazdálkodó szervezet a tanulószerveződést akkor mondhatja fel, ha

- a szakképző iskola a tanulót elégtelen tanulmányi eredmény miatt a képzési idő alatt másodszor utasította az évfolyam megismétlésére;
- a tanuló a szakmai vizsga követelményeinek a vizsga megismétlésekor sem tesz eleget;
- a tanuló a tanulószerveződésben vállalt lényeges kötelezettségét szándékosan vagy súlyos gondatlansággal jelentős mértékben megszegi, vagy olyan magatartást tanúsít, amely a tanulószerveződés fenntartását lehetetlenné teszi.

A gazdálkodó szervezet a tanulószerveződést nem mondhatja fel

- a tanuló betegsége időtartama alatt, legfeljebb azonban a betegszabadság lejártát követő egy évig, gümőkóros megbetegedés esetén két évig;
- üzemi baleset vagy foglalkozási megbetegedés esetén a táppénzre való jogosultság teljes ideje alatt;
- a terhesség ideje alatt, továbbá a szülést követő hatodik hónap végéig.

A tanuló a tanulószerveződést az illetékes területi gazdasági kamarával történt egyeztetést követően indokolás nélkül bármikor felmondhatja. A felmondást írásban kell közölni.

A tanulószerveződés alapján a gazdálkodó szervezet a tanuló részére pénzbeli juttatást köteles fizetni. A tanuló pénzbeli juttatásának havi mértéke a szakképzési évfolyam első félévében – függetlenül az elméleti, illetve a gyakorlati képzési napok számától – a hónap első napján érvényes kötelező havi legkisebb munkabér (minimálbér) legalább húsz százaléka. A tanulmányi kötelezettségének eredményesen eleget tett tanuló pénzbeli juttatásának mértékét a szakképzési évfolyam második és további féléveiben – a tanuló tanulmányi előmenetelét és szorgalmát is figyelembe véve emelni kell. A pénzbeli juttatás összegéről tájékoztatni kell az illetékes szakképző iskolát.

A tanuló pénzbeli juttatását utólag, a munkajogi szabályok figyelembevételével kell kifizetni. A pénzbeli juttatás a tanulót a képzés teljes időtartamára – ideértve a tanulónak járó oktatási szünet időtartamát is – megilleti.

Ha a tanulószerveződés a tanév megkezdése után, hónap közben jön létre vagy szűnik meg, akkor a tanulót a pénzbeli juttatás időarányos része illeti meg. A tanuló betegsége idejére a társadalombiztosítási *jogszabályok szerint táppénzre* jogosult. A tanuló részére járó pénzbeli juttatásából való levonásnak csak jogszabály, végrehajtható határozat, vagy a tanuló hozzájárulása alapján van helye. A levonásra a munkabérből történő levonásra vonatkozó szabályok az irányadók. Jogalap nélküli kifizetés esetén a pénzbeli juttatást a tanulótól a munkajogi szabályok szerint lehet visszakövetelni.

A tanulót a gyakorlati képzésével összefüggésben kedvezményes étkeztetés, munkaruha, egyéni védőfelszerelés (védőruha), tisztálkodási eszköz, útiköltség-térítés, a szakképzésben tanulószerveződés nélkül részt vevő tanulót – ezen kívül – az összefüggő szakmai gyakorlat időtartamára díjazás illeti meg.

Pályaorientáció

Magyarországon a pályaválasztás-orientáció az 1970-es évek első felében kezdődött meg, az ifjúsági és vállalkozási tanácsadói intézmények kialakításával. A piacgazdaság kialakulásának időszakában, s különösen a 90-es évek legelején a munkaerő-piaci folyamatok drámai megváltozásai, a tömeges munkanélküliség kialakulása miatt előtérbe került a pályaválasztási munka tanácsadói kérdésköre. 1991-től az újonnan létrejött munkaerő-piaci szervezet alapintézményeihez, a munkaügyi központokhoz került a pályaválasztási tanácsadás.

Az elmúlt másfél évtizedben alapvetően átalakultak a szakképző és munkaerő-piaci képzést folytató intézmények, s bár ebben az átalakulásban jelentősen fejlődött a törvényi szabályozás, új képzési tartalmak és képzési szervezetek alakultak ki.

A főbb kihívások a következők:

- az állam felelősséggel tartozik a fiatalok iránt és igyekszik biztosítani a képzéshez, munkához való hozzájutást az egyének számára,
- a pályaválasztás intézményi rendszerének alapfeladata, hogy valós információkat adjon a munkaerőpiacról,
- az iskolarendszerben is érvényesíteni kell azt a feladatot, hogy a tényleges képzési lehetőségeket a fiatalok számára teljes körűen be lehessen mutatni,
- a hálózati rendszerek, az Internet használata új kommunikációs technikai lehetőségeket nyújt,
- a folyamatos változásokat egyértelműen rugalmasan kell kialakítani.

A magyarországi helyzet többé-kevésbé azonos a középkelet-európai országok mindegyikében kialakulttal. Megállapítható, hogy az átmenet fő folyamatai már a végükhöz érkeztek. Magyarországon a privatizáció szinte teljesen befejeződött, s a gazdasági növekedés jóvoltából nő a foglalkoztatottság is. A jelenlegi helyzetben a képzéshez való hozzáférés széleskörűvé vált. A magyar kormányzati politika ugyancsak tényezőként kezeli a humán erőforrásokat. E politika lényege, hogy az oktatásra és nevelésre egyaránt kiterjed, ez különösen a felső- és középfokú oktatásra jellemző, a humán beruházások sajátos új értéket képviselnek, s a kormányzat törekszik a gazdaság és társadalom érdekei közötti harmonizációra.

- Az általános iskolai pályaválasztást közvetlenül az osztályfőnökök, illetve sok iskolában a pályaválasztási felelősök segítik. Az ő tevékenységük alapján az iskolákban pálya-, szakma- és iskolaválasztási tanácsot adnak a szülőknek és a tanulóknak, iskolai „nyílt napokat”, „képzési börséket” szerveznek, tájékoztató anyagokat szerkesztenek. A tanácsadó intézmények, illetve a középiskolák évente rendszeresen kiadványokban foglalják össze a továbbtanulási lehetőségeket, vázolva az egyes képesítésekkel betölthető foglalkozásokat, valamint a tantárgyi követelményeket. Esetenként az iskolák Internet-hálózaton, honlapukon adják közre az iskola- és pályaválasztást befolyásoló információkat.
- A középiskolában folyó pályaválasztást segítő tevékenység alapvetően a gimnáziumokra, az esetenként szükséges pályakorrekció segítése a szakközép- és szakmunkásképző intézményekre korlátozódik. Ezek a döntések általában megalapozottabbak (konkrétabbak, körültekintőbbek), mint az általános iskolai pályaválasztás, elsősorban a fiatalok nagyobb „érettsége” következtében. Ezt a munkát segítik a pedagógiai szakszolgálatok.
- Az általános és a középiskolák pályaválasztást segítő munkájában jelentős előrelépést jelentett a Nemzeti Alaptantervben foglalt, és a 7-10. osztályban bevezetésre kerülő „Pályaorientáció”

c. tantárgy - az „Életmód, életvitel, ...” műveltségterületen belül - amely az eredményes pályaválasztás pszichés összetevőivel, a pálya- és munkaerő-piaci ismeretek kérdéskörével foglalkozik. Tekintettel arra, hogy az új tantervet eddig az iskolák 40%-a vezette be, így a pályaaorientációs ismeretek oktatásának hatása még nem teljes. Intézkedések történtek a kerettantervek kidolgozására, illetve az új tankönyvek fokozatos megjelentetésére.

- A szakképzésről szóló törvény szerint az NSZFT évente köteles felülvizsgálni a szakképzésben szakképesítést szerzett pályakezdők elhelyezkedési lehetőségeinek alakulását, és a tapasztalatok figyelembevételével ajánlásokat tehet az iskola fenntartóinak a képzési szerkezet átalakítására, megváltoztatására. Ez a feltáró, elemző és javaslattevő munka sokat javíthat a pályakezdő fiatalok munkanélküliségének felszámolásában, elhelyezkedési esélyük javításában.
- A regionális munkaügyi központok, kirendeltségek pályaaorientációt, pálya- és szakmaválasztást segítő tevékenysége a következőkre irányul: a munkaerő-piaci szervezet munkavállalási - és pálya tanácsadási szolgáltatásaiban elterjedtek a számítógéppel támogatott pályaválasztást és pályakorrekciót, valamint önismeretfejlesztést egyaránt segítő - speciális számítógépes programok (pl. Tájéoló, Choices), amelyet hagyományos eljárásokkal kombinálva (személyre szóló tanácsadással, pszichológiai vizsgálattal stb.) eredményesen alkalmaznak. Ezeket szolgálja a célfejlesztéssel kialakított tárgyi-technikai háttér: a Foglalkozási Információs Tanácsadó (FIT) médiatár, amely pályaismertető videó-filmeket, illetve információs mappákat tartalmaz az egyes foglalkozásokról és szakmákról. A munkaügyi szervezet ezekkel a szolgáltatásaival a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő szakképesítés megszerzését, a foglalkoztatást közvetlenül segítő képzéseket is támogatja.
- Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat (munkaügyi szervezet) a fiatalok részére speciális információkat nyújt (pályaválasztási, munkaerő-piaci, képzési, továbbképzési és foglalkozási információk), egyéni és csoportos foglalkozást, tematikus munka-, pálya-, álláskeresési-, illetve rehabilitációs célú tanácsadást szervez. Ennek szervezeti keretei: álláskereső klubok, FIT szolgálat működtetése.
- Az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány anyagi támogatásával a fővárosban és a megyékben pályaválasztási szakmai fórumok jöttek létre, e tevékenység segítésére és koordinálására. Munkájukban részt vesznek az iskolák, a szülők, a tanulók, illetve a munkaadók (kamarák) képviselői. Az eddigi munka alapján az a véleményünk, hogy ez a szervezeti forma előrelépést jelentett a közös felelősségű feladatok szervezésében, és még további lehetőséget kínál a hatékonyabb, az érintett szervezetek érdekeltségét jobban kihasználó közös tevékenységre.
- A foglalkozást elősegítő szakmai képzéseket folytató szervezetek: a szakképző iskolák, a regionális munkaerő-fejlesztő és képző központok, az oktatási vállalkozások és a nonprofit - köztük egyházi - szervezetek és intézmények egyre inkább képessé válnak szakszerű pályaaorientációs és pályakorrekciós tevékenység végzésére is. A foglalkoztatást elősegítő képzések résztvevői - főleg a munkanélküliek - számára a szakképzés részeként is biztosított, és a Munkaerőpiaci Alaprészből támogatottak a szakmai pályaaorientációs, illetve felzárkóztató programok, valamint a munkaerő-piaci tréningek. Ezeket ma már szinte mindegyik képző szervezet a szakképző programmal együtt szervezi.
- Az Állami Foglalkoztatási Szolgálat által nyújtott szolgáltatások ugyan rendszerszerűen és folyamatosan működnek, viszont valamennyi kirendeltségen nem biztosított a munkavállalási- és pályatanácsadás. Gondot okoz az ügyfelekkel való foglalkozásban, hogy az ügyintézőknek viszonylag kevés idő áll rendelkezésükre. A technikai háttér fejlesztésére

szorul, ugyanakkor a német segítséggel adaptált médiatár tartalma (filmek, mappák) további bővítést igényel.

- A pályaválasztási tevékenység szervezésében résztvevő szervezetek (iskolák, önkormányzati szervek, pedagógiai szakszolgálatok, szülői és tanuló érdekképviseletek, az Állami Foglalkoztatási Szolgálat szervei (regionális munkaügyi központok), regionális munkaerő-fejlesztő és képző központok, oktatási cégek, képző intézmények, kamarák, szakszervezetek, fogyatékosok érdekvédelmi képviseletei, non-profit szervezetek, egyházi intézmények) szakmai-módszertani munkája, információs bázisai az érintettek körében ma még nem mindenki számára ismertek és elérhetőek, így hatékonyságuk is korlátozott.

A pályaválasztásban befolyásoló tényező a közgazdasági igény, a munkaerő-gazdálkodás függvényében. Mindazoknak, akik segíteni akarják a pályaválasztást ismerniük kell a szakmetszükségletet. Vannak egészségügyi követelmények is, hiszen a különböző szakmák a szervezet testi, fizikai, idegrendszeri állapotával szemben különböző követelményeket támasztanak. Sajátos szociológiai mobilitás, társadalmi mozgás figyelhető meg a különböző szakmák más-más társadalmi presztízse, vonzereje alapján.

A tanácsadás gyakorlatában alapvető eljárás a személyi és pályaadottságok összehangolása. Ehhez a tanácsadóban dolgozók ismerik a pályákat és meg kell ismerniük a pályát kereső, illetve a tanácsot kérő személyiségét.

- A pályaismeret tartalmazza a különböző pályák tárgyi és személyi tényezőit, lényeges és jellemző tulajdonságait. A pályatevékenység leírása tartalmazza a munkafeladatokat, a munka tárgyának anyagát, a munkaeszközök, a késztermék adatait. A pálya környezeti tényezőinek leírásához tartozó ismereteket pl.: a munkahely méreteit, klimatikus adatait, a megvilágítás, a zajok, a kényelem jellemzőit stb.) A pálya jellemző műszaki adatait, gazdasági és szociális jellemzőit (a bérezés formája, mennyisége, kedvezmények, szociális juttatások, szabadság, pótlékok). A pálya egészségügyi jellemzését, jellemző jog és pedagógiai adatait (alkalmazási lehetőségek és feltételek, a szakképzettség megszerzésének módja, előrejutási lehetőségek és feltételek).
- A személyi tényezők között a pályaismeret tartalmazza: a szomatikus, azaz testi-, egészségügyi követelményeket. Az érzékelési-mozgásos funkciók, képességek területén (általános reakciógyorsaság, kiegyensúlyozottság, mozgástempó, ritmusérzék, kézbiztonság, kézügyesség, különböző képességek és készségek) fejlettségét. Az értelmi tevékenység területén (felfogás, megértés, megfigyelés, lényeglátás, emlékezésbeli funkciók, kritikai készség, rugalmasság, gyorsaság és alaposság, beszédbeli kifejezőkészség) megfigyelhető jellemzőket. A személyiség dinamikus tulajdonságainak mutatóit (érzelmi adottságok, törekvésbeli tényezők, társas tendenciák, akarati önállóság és kitartás, munkaszokások, munkamagatartás).
- A tanácskérő személyiségének megismerése érdekében vizsgálatokat végeznek a tanácsadóban

A vizsgálatok általában először csoportosan történnek. Szükséges egy általános orvosi vizsgálat. Szükség van az érdeklődés és motiváció differenciált vizsgálatára, az érzékelési és mozgásfunkciók vizsgálatára. Sor kerülhet az értelmi működések és képességek differenciált vizsgálatára.

A vizsgálatok elvégzése után áll össze a személyiségkép, illetve a rendszerezési elv, hogy a tanácskérő tevékenységében, életvezetésében milyen funkciót töltenek be az aktuális személyiségvonások és képességek: ösztönzőt, szervezőt, vagy végrehajtót.

A pályaválasztási tanácsadásban fontos elv a pálya és a személyiség egymásra vonatkoztatott kifejtése. Az önálló döntés, választás, ami azt jelenti, hogy a tanácsadó nem választ a tanácsot kérő helyett, hanem elvezeti a megfelelő választáshoz. Nem egy meghatározott pályát javasol csupán, hanem pályaköröket, amelyek a választást a képességek és az érdeklődés szerint teszik lehetővé.

A pályaválasztással kapcsolatos főbb adatokat a 8. táblázat mutatja be.

8. táblázat

Adatok a pályaválasztási tevékenységről

1. A pályaválasztási intézmények főbb adatai	
A megyei / fővárosi pedagógiai intézetek száma	20
A nevelési tanácsadók száma	132
A nevelési tanácsadókban dolgozó tanácsadók és szakpszichológusok száma: (Fővárosi Pályaválasztási Tanácsadóval együtt, becült adatok szerint)	320-350 fő
Forrás: Fővárosi Pályaválasztási Tanácsadó felmérése, 1996.	
2. A munkaügyi szervezet adatai	
Kirendeltségek száma	178
A kirendeltségeken szolgáltatást végző szakemberek száma	1 226 fő
A kirendeltségeken dolgozó munkavállalási- és pályatanácsadók száma	119 fő
3. A munkaügyi szervezet speciális szolgáltatásai	
Álláskereső klubok (klubvezető irányításával)	53
Pszichológiai Szakszolgálat száma (megyénként / fővárosban 1-1)	20
Főfoglalkozású pszichológusok száma	27
Foglalkozási Információs Tanácsadó száma	12
A FIT szolgáltatásait igénybe vevők átlagos száma, hely/év (Szegedi adat-2001.)	4868
Az Álláskereső Klubok szolgáltatásait igénybe vevők száma (Ebből közel 10% pályakezdő munkanélküli) hely/év (Szegedi adat-2001.)	260

Nyitott szakképzés, informatika-oktatás az intézményekben

Magyarországon a nyitott szakképzésben résztvevők számára az elsajátítandó tananyagot, ismereteket, valamint az elsajátításra vonatkozó útmutatásokat és a megszerzett tudás ellenőrzését módszertanilag igényesen kidolgozott különböző információhordozók (nyomtatott anyagok, audio- és videokazetták, számítógép memóriák, floppy és CD lemezek) tartalmazzák. E képzés esetén lehetőség van a tananyag hálózaton keresztül történő elérésére is. Az önálló elsajátításra, kötetlen egyéni képzésre tervezett tananyagok alkalmazása szabadságot és rugalmasságot biztosít a tanuló számára a megtanulandók tartalma, a tanulás üteme, időbeosztása és helye tekintetében. Ez a rugalmasság lehetővé teszi, hogy képzésre az iskolától földrajzilag távol, valamint munkahelyi és családi kötelemeiknek megfelelő időbeosztás szerint kerüljön sor.

A nyitott szakképzés fontos sajátossága a hagyományos oktatási képzési elemek és az iparszerű tevékenység (igényfelmérés, erőforrás-allokáció, gazdaságosság, menedzsment) kombinációja, kölcsönhatása. A nyitott szakképzési formák és az IKT (információs és kommunikációs

technológiák) alkalmazásai a tanulás térbeni és időbeni akadályait elhárítják, és így lehetővé teszik a résztvevőknek, hogy azonos tanári segítséggel azonos minőségű tananyagból tanuljanak.

A 9. táblázat a magyar oktatási rendszer számítástechnikai és internet oktatásáról szolgáltat adatokat.

Számítástechnikai és internetoktatás az intézményekben – Informatics- and internet-education in institutions

Tanév	Óvoda	Általános iskola [a]	Szak- iskola	Speciális szakiskola	Gimnázium	Szakközép-iskola	Felsőoktatási intézmények
<i>School year</i>	<i>Kindergartens</i>	<i>Primary (general) schools [a]</i>	<i>Vocational schools</i>	<i>Special vocational schools</i>	<i>Secondary general schools</i>	<i>Secondary vocational schools</i>	<i>Tertiary education</i>
15.1. Számítógéppel rendelkező intézmények száma 1) – Number of institutions with computers 1)							
2002/2003	2 065	3 373	475	119	600	790	64
2003/2004	2 100	3 323	465	127	599	788	67
2004/2005	2 206	3 253	472	125	608	788	69
2005/2006	2 376	3 121	492	130	616	788	71
2006/2007	2 508	3 054	506	137	626	801	71
15.2. Internet hozzáféréssel rendelkező intézmények száma 2) – Number of institutions with access to Internet 2)							
2002/2003	915	2 568	457	100	592	767	64
2003/2004	1 117	2 780	454	108	593	772	67
2004/2005	1 374	2 925	464	117	605	780	69
2005/2006	1 781	3 059	489	127	613	784	71
2006/2007	2 088	3 038	505	137	625	801	71
15.3. Számítógépek száma – Number of computers							
2002/2003	2 229	55 784	11 579	895	19 617	48 082	41 617
2003/2004	2 421	58 991	12 976	1 089	21 819	52 491	47 658
2004/2005	2 956	65 086	14 523	1 285	24 866	56 714	51 313
2005/2006	3 713	70 328	15 957	1 557	26 143	61 335	59 396
2006/2007	4 396	81 012	17 383	1 750	30 103	63 223	56 547
15.4. Internetkapcsolattal rendelkező számítógépek száma – Number of computers with access to Internet							
2002/2003	376	21 898	7 499	529	15 982	35 537	38 349
2003/2004	596	28 446	9 242	566	18 712	40 842	45 076
2004/2005	811	38 663	11 038	790	22 024	46 901	48 247
2005/2006	1 290	51 535	12 734	1 037	23 678	52 337	56 255
2006/2007	1 901	64 304	14 544	1 314	27 529	54 816	53 827
15.5. Számítógépet használó tanulók száma – Number of students using computers							
2002/2003	4 419	494 963	88 287	4 432	157 218	232 155	245 761
2003/2004	6 398	498 135	89 075	4 559	162 194	236 139	279 368
2004/2005	15 514	511 180	94 629	5 871	179 204	238 026	302 743
2005/2006	17 810	515 046	95 283	6 441	182 088	241 511	329 408
2006/2007	17 198	522 706	98 381	6 868	186 963	240 214	316 292
15.6. Internetet oktatási célra használó tanárok száma – Number of teachers using Internet for educational purposes							
2002/2003
2003/2004	151	9 716	1 660	123	4 408	5 854	8 332
2004/2005	254	12 450	2 054	196	6 400	7 193	7 864
2005/2006	494	15 691	2 208	221	7 332	8 156	9 733
2006/2007	666	19 038	2 614	319	8 287	8 770	9 442
15.7. Informatikai képzéssel, ismerettel rendelkező tanárok száma – Number of teachers with qualification in informatics							
2002/2003
2003/2004	1 139	22 038	1 775	188	5 548	6 635	1 820
2004/2005	2 001	25 916	2 226	253	6 620	7 978	1 863
2005/2006	2 772	29 958	2 407	342	7 068	8 341	1 853
2006/2007	3 235	32 668	2 700	397	7 430	8 487	1 752

1) Azoknak az intézményeknek a száma, ahol van számítógép és a megnevezett feladat-ellátási hely (is) működik. – *Number of institutions where there are computers and the above type of school-site (also) functions.*

2) Azoknak az intézményeknek a száma, ahol van internet-kapcsolattal rendelkező számítógép és a megnevezett feladat-ellátási hely (is) működik. – *Number of institutions where there are computers with access to Internet and the above type of school-site (also) functions.*

Forrás: OKTATÁS-STATISZTIKAI ÉVKÖNYV (Statistical Yearbook of Education) 2006/2007. OKM, Budapest. 32. p.

Magyarországon a munkaerő képzettségét javító program jelentős szerepvállalásra készíti az államot, a munkaadókat és a munkavállalókat egyaránt, hiszen az ország stratégiai érdekeit alapvetően érintő gazdasági hatékonyságunkat és a társadalmi kohéziót javító tervről van szó. A jövőben a szakmaváltás gyakorisága feltételezhetően a korábbi 1,5-2-ről az OECD által előre jelzett 6-ra emelkedik, e folyamat eredményeként a közeli években a munkavállalók 15 százalékát, kell átképezni, illetve számukra biztosítani az önálló kötetlen tanulás-képzés lehetőségét.

A támogatott programok alapján, különböző szakterületeken indult meg a programfejlesztés. Az önálló tanulási, távoktatási módszerek egyre ismertebbé váltak, több mint 36 ezer fő képzése valósul meg. Az új szakmai ismeretek jelentősen javítják a munkavállalók munkaerő-piaci helyzetét. A pályázati források felhasználásával megerősödtek azok a nyitott képzéssel foglalkozó műhelyek, központok, amelyek a programfejlesztés területén már eddig is felmutattak eredményeket.

A Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet

Az 1990-ben alapított Nemzeti Szakképzési Intézet (NSZI) jelentős szerepet vállalt a szakképzés folyamatos fejlesztésében.

Az NSZI és a 2002-ben létrejött Nemzeti Felnőttképzési Intézet 2007. januárjában egyesült, Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet (NSZFI) néven.

Az NSZFI a szakmastruktúra fejlesztésének keretén belül végzi az OKJ folyamatos vizsgálatát, amely kiterjed a szakképesítések jellemző adatainak, valamint a szakmai- és vizsgakövetelményeknek az elemzésére, a jegyzékbe kerülés feltételeire. Kidolgozza az OKJ-ben szereplő szakképesítések szakmai dokumentumait, és azokat jóváhagyásra előterjeszti az Oktatási Minisztériumnak. Javaslatokat dolgoz ki a jegyzék korszerűsítésére, valamint az ezzel összefüggő vizsgakövetelmények módosítására. Ellátja az Oktatási és Kulturális Minisztérium hatáskörébe tartozó szakképesítés közvetlen gondozását is.

Az NSZFI az OKJ szakképesítések iskolai rendszerű bevezetéséhez központi programokat, valamint a fogyatékos fiatalok szakképzéséhez speciális központi programokat és taneszközöket (speciális tankönyvek, interaktív tananyagok, távoktató csomagok) készített. Kiemelt feladata a hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatása, munkaerő-piaci esélyeiknek növelése, melyek megvalósítása érdekében közismereti, személyiségfejlesztő és szakmai orientációs modulok kerültek kifejlesztésre.

Az intézet kutatási témái közül kiemelhetők a következők:

- a gazdasági szerkezetváltás során kialakuló húzóágazatok szakmáinak elemzése,
- a vállalászási ismeretek oktatásának áttekintése,
- a struktúraváltás folyamata a szakképzésben (figyelembe véve a munkáltatók igényeinek megjelenítését, az iskolák és önkormányzatok érdekeltségét, a tanulók pályaválasztását befolyásoló tényezőket),
- a gyakorlati képzés helyzetének elemzése az átalakulás időszakában.

Az intézet országos szaktanácsadást működtet, melynek kiemelt feladata, hogy segítséget nyújtson az iskoláknak:

- az OKJ szerinti szakképzés szakmai, módszertani, pedagógiai feladatainak megoldásához,
- a pedagógiai programok, illetve a szakmai programok bevezetéséhez (szükség szerinti elkészítéshez, illetve korrekciójához),
- a szakképesítések és tantárgyi követelmények vizsgálatához, szintfelmérések végzéséhez,
- a szakmai munka színvonalának emeléséhez,
- az iskolai szakmaszerkezet esetleges változtatásaihoz,
- a szakmai vizsgák előkészítéséhez és lebonyolításához.

Az NSZFI szakmai tevékenysége során kapcsolatot épít és alakít különböző európai országokkal, és egyre több nemzetközi programba kapcsolódik be. A nemzetközi együttműködési programok szakterületeinek kiválasztása az Intézet számára stratégiai fontosságú, hiszen megerősítheti, elősegítheti az adott területen végzett tevékenység tartalmi munkáját, illetve növelheti annak hatékonyságát.

A nemzetközi programok témái a következők:

- kvalifikáció és ekvivalencia központi programok (tantervek) adaptációja,
- tanárképzés, -továbbképzés szakmai és módszertani programok,
- idegen nyelv alkalmazása a szakképzésben,
- felnőttképzési módszerek,
- információs források és adatbázisok kidolgozása,
- minőségbiztosítási modell adaptálása.

A partnerországok: Franciaország, Anglia, Olaszország, Hollandia, Ausztria, Belgium és Németország.

Az NSZFI tevékenységét erősíti az az informatikai rendszer, amit alapítása óta folyamatosan jelentős ráfordítások árán fejleszt. A rendszer segíti a tanártovábbképzés, programfejlesztés, dokumentáció-kezelés, gazdasági tevékenység, vizsgáztatás, szaktanácsadás, és szakmai innováció munkáját is. A kezdetben csak mágneslemezekon forgalmazott információkat fokozatosan felváltotta az adatbázisokban szervezett információk közzététele. Hálózatos hozzáférést lehetővé tevő adatbázist (BRS) üzemeltet, az adatbázis rendszer minden érdeklődő számára elérhető az intézet honlapjáról. A felhasználó észrevételei, igényei alapján az adatbázis szerkezete, információ-tartalma állandóan változik. A kialakult adatbázis-rendszer alkalmas az intézethez forduló szakemberek és érdeklődők kérdéseinek megválaszolására.

Az adatbázis állomás az Intézet teljes tevékenységi rendszerét átfogja, információt nyújt a szakképző intézmények, minisztériumok, önkormányzatok, kamarák, külföldi intézmények, szülők, tanulók, munkavállalók részére. Az adatbázisok tartalmazzák megjelenésük ütemében többek között az OKJ adatait, a szakmai vizsgáztatási követelményeket, központi programokat, képző intézetek adatait és még több aktuális adatot.

Lektorált és szakmailag felügyelt Web levelezési fórumot üzemeltet az intézet „Kérdezz - Felelek” címmel, ahol szakértőink válaszolnak a rovatban feltett kérdésekre. Széleskörű és gyors tájékoztatást kapnak az érintettek a tanulmányi versenyek, pályázatok feltételeiről, eredményeiről. Széleskörű szakmai vita folytatható a szakmai programokról, vitaanyagokról a honlapon.

Az NSZFI országos szakképzési és felnőttképzési könyvtárat működtet. A könyvtár fő gyűjtőköre: oktatásügy, pedagógia, szakképzés; válogatva gyűjt munkaügyi, pszichológiai, szociológiai és egyéb, az iskolai képzést, szakképzést segítő szakirodalmat. A gyűjtemény főleg nyomtatott magyar nyelvű kiadványokból áll, amelyet az utóbbi években a szakmai képzés aktuális kérdéseire kapcsolódó külföldi dokumentumállomány egészít ki. Magyarországon az Európai Unióhoz történő csatlakozás kapcsán külön hangsúlyt kapnak a gyűjtemény építésében az integrációs kérdésekről, valamint az Európai Unió országainak szakképzési rendszereiről szóló információk. A mintegy 2000 kötetből álló tankönyv-gyűjtemény csak helyben tanulmányozható. A Könyvtár szolgáltatásai közé tartozik az ON-LINE katalógus.

Szakképzési hozzájárulás

A szakképzési hozzájárulásról és a képzési rendszer fejlesztésének támogatásáról szóló rendelkezések célja a nemzetgazdaság által igényelt korszerűen képzett szakemberek számának növelése, a szakképzettségük és a gazdaság fejlődése, és a hatékony foglalkoztatás érdekében tudásuk továbbfejlesztése, és az ezzel kapcsolatos társadalmi érdekek érvényesülése.

A szakképzési hozzájárulás hatékony alkalmazásának célja a törvény által meghatározott mértékben a foglalkoztatottak szakmai tudásának továbbfejlesztéséhez képzési források biztosítása.

Szakképzési hozzájárulásra kötelezett a belföldi székhelyű

- gazdasági társaság,
- szövetkezet, kivéve a lakásszövetkezetet, az iskolai szövetkezetet és az iskolai szövetkezeti csoportot,
- állami vállalat, tröszt, tröszti vállalat, erdőbirtokossági társulat, vízgazdálkodási társulat - a víziközműtársulat kivételével -, egyes jogi személyek vállalata és a leányvállalat,
- ügyvédi iroda, végrehajtó iroda és szabadalmi ügyvivő iroda,
- a személyi jövedelemadóról szóló törvényben meghatározott egyéni vállalkozó
- a belföldön vállalkozási tevékenységet folytató, külföldi székhelyű jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező társas cég, személyi egyesülés, egyéb szervezet is, ha belföldön telephellyel, fiókteleppel rendelkezik.

A szakképzési hozzájárulás alapja a hozzájárulásra kötelezettet terhelő társadalombiztosítási járulék alapja.

A szakképzési hozzájárulás **mértéke** a társadalombiztosítási járulékalap 1,5 százaléka

Az állami adóhatóság a befizetett szakképzési hozzájárulást az alapkezelővel történt megállapodás szerinti időpontban utalja át a Munkaerő-piaci Alap számlájára.

A szakképzési hozzájárulásról és a képzési rendszer támogatásáról szóló 2003. évi LXXXVI. törvény jelentős változásokat hozott a Munkaerőpiaci Alap képzési alaprészből megvalósított decentralizált támogatási rendszerben. A támogatás keretösszegét megyék helyett régiókra hagyták jóvá, a megyei szakképzési bizottságok helyett regionális fejlesztési és képzési bizottságok alakultak. A regionális fejlesztési és képzési bizottságok feladata a decentralizált résszel kapcsolatos pályázatok kiírása és elbírálása,

A képzés alaprész keretére kiírt pályázatok a gyakorlati képzés tárgyi feltételeinek fejlesztését szolgálják, a pályázók zöme közoktatási intézmény.

A szakképzés fejlesztésének támogatása

A szakképzés fejlesztésének fő forrása a Munkaerőpiaci Alap képzési alaprésze, amely a hozzájárulásra kötelezetteknél, a szakképző iskolában, a munkaerő fejlesztő és -képző központban, illetve felsőoktatási intézményben - szakképesítést, ill. szakképzettséget adó képzésben - folytatott gyakorlati képzés, ill. a munkaerő-fejlesztő és képző központban vizsgaközponti feladat korszerű ellátásához szükséges tárgyi feltételeinek a fejlesztésére irányuló beruházások támogatására szolgál. A beruházási célú támogatás odaítélése nyilvános pályázat alapján történik.

Az alaprészből hozzá kell járulni a szakképzés érdekében végzett fejlesztő tevékenységhez, a felsőoktatás érdekében végzett fejlesztő tevékenységhez, az Európai Unió szakképzési és felsőoktatási programjaihoz való csatlakozás havi pénzügyi forrásaihoz, iskolarendszeren kívüli felnőttképzési célokhoz.

4. Felsőoktatás

Egyetem az a felsőoktatási intézmény, amelyik legalább két képzési területen jogosult mesterképzésre, valamint legalább egy tudományterületen doktori képzésre és doktori fokozat odaítélésére, feltéve, hogy a felsőoktatási intézmény munkaviszony, illetve közalkalmazotti jogviszony keretében foglalkoztatott oktatóinak, kutatóinak legalább egyharmada tudományos fokozattal rendelkezik.

Az egyetem és a főiskola valamennyi képzési ciklusban folytathat képzést.

A felsőoktatási intézmény működésének alapelvei

A felsőoktatási intézmény belső szervezetét oly módon kell kialakítani, hogy az biztosítsa a felsőoktatási intézmény oktatási és tudományos kutatási, művészeti képzés esetén alkotó művészeti alapfeladatainak, az ezekhez kapcsolódó kiegészítő feladatainak, valamint a működést biztosító funkcionális és fenntartási feladatainak szakszerű, hatékony, gazdaságos ellátását.

A felsőoktatási intézmény feladatait a közpénz és a közvagyon hatékony használata követelményének érvényesítésével és felelősségével végzi.

A felsőoktatási intézménynek az alaptevékenységéhez igazodóan biztosítani kell a könyvtári szolgáltatást, az anyanyelvi és idegen nyelven a szaknyelvi ismeretek fejlesztését és a rendszeres testmozgás megszervezését.

A felsőoktatási intézmény döntést hozó és a döntés végrehajtását ellenőrző testülete a szenátus.

A felsőoktatási intézmény véleményező, a stratégiai döntések előkészítésében részt vevő és a döntések végrehajtásának ellenőrzésében közreműködő szerve a gazdasági tanács.

A felsőoktatási intézmény vezetője a rektor.

A felsőoktatási intézményben minőségbiztosítási rendszert kell működtetni.

A felsőoktatási intézmény jogszabályban előírt nyilvántartásokat köteles vezetni, és az országos statisztikai adatgyűjtési programban, illetőleg a felsőoktatási információs rendszerben meghatározott adatokat köteles szolgáltatni.

A felsőoktatási intézmény meghatározza a működésére és szervezetére vonatkozó rendelkezéseket (a továbbiakban: szervezeti és működési szabályzat). A szervezeti és működési szabályzatban minden olyan kérdés szabályozható, amelyről jogszabály vagy jogszabály felhatalmazása alapján más szabályzatban nem kell rendelkezni. Ha a felsőoktatási intézmény költségvetési szervként működik, a szervezeti és működési szabályzat tartalmára jogszabály további rendelkezéseket állapíthat meg. Minden felsőoktatási intézménynek egy szervezeti és működési szabályzata lehet. A szervezeti és működési szabályzat részei: a szervezeti és működési rend, a foglalkoztatási követelményrendszer és a hallgatói követelményrendszer.

A szervezeti és működési rend keretében kell meghatározni különösen: a felsőoktatási intézmény szervezeti felépítését, tagolását, vezetési szerkezetét, az egyes szervezeti egységek feladatait, működését, az intézményen belüli kapcsolattartás rendjét, továbbá a minőségbiztosítás rendszerét.

Az állami felsőoktatási intézmény az államilag finanszírozott alapfeladatán túl is folytathat felsőfokú szakemberképzést költségterítéses szolgáltatásként. A felsőoktatási intézmények az OKJ-ben meghatározott iskolai rendszerű felsőfokú szakképzést a képzési profiljuknak megfelelő szakterületeken, a törvényben előírt akkreditáció alapján folytathatnak.

A felsőoktatási intézmények szakképző iskola fenntartásával iskolai rendszerű szakképzést folytatnak, ennek keretei között felkészítenek a szakmai vizsgára és a szakmai vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint részt vesznek a szakmai vizsga megszervezésében, lefolytatásában. E tevékenységre a szakképzésre vonatkozó jogszabályokat kell alkalmazni. E képzésben résztvevők jogállása és e képzés finanszírozása megegyezik a szakképző iskola tanulóinak jogállásával és képzésfinanszírozásával. A felsőoktatási intézmények költségtérítéssel formában, illetőleg vállalkozási tevékenységként – élethosszig tartó tanulás keretei között – iskolarendszeren kívüli képzést is folytatnak.

A felsőoktatási intézmények költségtérítéssel szolgáltatásként, illetőleg vállalkozási tevékenységként – alapfeladataik ellátásának sérelme nélkül – külső megbízók, megrendelők számára oktatási, kutatási, fejlesztő, szaktanácsadó, szolgáltató és egyéb feladatokat látnak el.

A felsőoktatási intézmények az intézményben folyó sajátos képzési tevékenységgel összefüggésben, alapító okirat kiadásával közoktatási intézményt hozhatnak létre és működtethetnek. A közoktatási intézmények létrehozására az intézmények működésére és finanszírozására a közoktatásra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

Az állami felsőoktatási intézmények feladatai ellátásának forrásai:

- központi költségvetési támogatás,
- az államháztartás más alrendszereiből származó források,
- az igénybe vett szolgáltatások díja, más hallgatói térítések, tandíj és költségtérítés,
- az alap- és vállalkozási tevékenység bevétele,
- adomány jellegű és más bevételek, továbbá alapítványi források,
- az e célra rendelkezésre álló kincstári eszközök.

Az egyházi felsőoktatási intézmények működéséhez az állam biztosítja, hogy az egyházi felsőoktatási intézmény az állami intézményekkel azonos mértékű támogatásban részesül. A hittudományi és hitélettel összefüggő képzésben az állami intézmények bölcsész szakjaira, a főiskolai képzésben pedig a tanárképző főiskolák bölcsész-tanár szakjaira nyújtott normatíva illeti meg a képzést végző egyházi intézményt.

Egyetemen és főiskolán egyetemi, illetve főiskolai tanári, docensi, adjunktusi és tanársegédi, valamint nyelvtanári, testnevelő tanári, művésztanári és kollégiumi nevelőtanári, más oktatói, továbbá tudományos kutatói munkakörök szervezhetők.

Felsőoktatási intézményben oktató, illetve tudományos kutató az lehet, aki

- egyetemi oklevéllel rendelkezik,
- büntetlen előéletű és cselekvőképes,
- az intézményi oktatói, tudományos kutatói, illetve művészeti alkotói követelményeknek - beosztásához mérten - megfelel.

A felsőoktatási intézmény hallgatója az akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzésben, a főiskolai és egyetemi szintű alapképzésben, a szakirányú továbbképzésben, valamint a doktori képzésben részt vevő személy, függetlenül attól, hogy tanulmányait milyen oktatási formában végzi. A hallgató a felsőoktatási intézménnyel hallgatói jogviszonyban áll. A hallgatói jogviszony a beiratkozással jön létre, és a bizonyítvány, illetőleg az oklevél kiállításának, az elbocsátás, az intézményből való kizárás kimondásának, illetve a hallgatói névsorból való törlésnek a napjáig tart.

A diákigazolvány a hallgatói jogviszony fennállását tanúsító közokirat, amely jogszabályban, illetőleg az intézmény által meghatározott kedvezmények igénybevételére is jogosít. A felsőoktatási intézmények a szervezetüket maguk alakítják ki úgy, hogy az alkalmas legyen az oktatási, tudományos kutatási, művészeti és egyéb feladataik ellátására, a gazdaságos működtetésre.

Az egyetem és a főiskola karokra tagozódhat. Egyetemen főiskolai kar is működhet. A felsőoktatási intézményekben a képzés és a tudományos kutatás oktatási szervezeti egységben (tanszék, klinika, intézet stb.) folyik. A felsőoktatási intézmények szervezetében kutatóintézet, kutatócsoport is működhet.

A felsőoktatási intézményhez kollégium, könyvtár, gyakorlóiskola és óvoda, gyakorlóléhely, tangazdaság, gyógyító, termelő, szolgáltató és más szervezeti egységek is tartozhatnak. A gyakorlóiskolák közoktatási és felsőoktatással összefüggő feladatokat is ellátnak.

Állami felsőoktatási intézményben kar létesítése és megszüntetése, nem állami felsőoktatási intézményben kar létesítésének és megszüntetésének elismerése a Kormány hatásköre. Az oktatási és kulturális miniszter a Magyar Akkreditációs Bizottság (MAB) véleménye alapján, a Felsőoktatási és Tudományos Tanács (FTT) javaslatára teszi meg előterjesztését. Az oktatási, a kutatási és más szervezeti egységek létesítése és megszüntetése a felsőoktatási intézmény hatáskörébe tartozik.

Az állami szervek felsőoktatással kapcsolatos feladatai

Országgyűlés

- meghatározza a felsőoktatás fejlesztési tervét,
- a költségvetési törvényben meghatározza a felsőoktatás éves fejlesztését és működési költségvetését,
- állami felsőoktatási intézményt létesít, alakít át és szüntet meg,
- nem állami alapítású felsőoktatási intézmény létesítéséhez, illetve megszüntetéséhez hozzájárul, illetve az elismerést megvonja.

A köztársasági elnök

- kinevezi és felmenti az egyetemi tanárokat,
- megbízza és felmenti az egyetemek rektorait.

A Kormány a felsőoktatással kapcsolatos feladatai körében

- biztosítja az állami felsőoktatási intézményhálózat fenntartási, működtetési feltételeit, meghatározza a felsőoktatás-fejlesztés és a tudományos kutatás fejlesztésének államilag finanszírozott feladatait, és biztosítja az ezek megvalósulásához szükséges feltételeket,
- állami felsőoktatási intézményben hozzájárul kar létesítéséhez, megszüntetéséhez, nem állami intézmények esetében kar létesítését, megszüntetését elismeri,
- meghatározza az alapképzésben a képesítési követelményeket,
- meghatározza a doktori képzés, a doktori fokozat odaítélésének eljárási szabályait, a képzésben résztvevők és a doktorok jogait és kötelességeit,
- meghatározza a „Professor Emeritus” címmel járó állami juttatásokat,

- meghatározza a habilitációs eljárás általános szabályait,
- meghatározza a MAB szervezetét és működésének alapvető szabályait,
- meghatározza a külföldi fokozatok, oklevelek, diplomák elismerésének, illetőleg azok honosításának feltételeit, és szabályozza az erre irányuló eljárást,
- meghatározza az évente felvehető államilag finanszírozott hallgatói összlétszámot,
- szabályozza az állami felsőoktatási intézményekben a hallgatók által fizetendő díjakat és térítéseket, a diákigazolvány kiállítása és az általa igénybe vehető kedvezmények szabályait,
- meghatározza a hallgatók állami támogatásának rendszerét,
- szabályozza a külföldi hallgatók hazai felsőoktatási intézményekben folytatott, illetőleg a külföldi ösztöndíjas tanulmányok egyes kérdéseit,
- szabályozza a felsőoktatási intézmények létesítésének, megszüntetésének és működésük engedélyezésének rendjét.

A miniszterelnök

- kinevezi és felmenti a főiskolai tanárokat,
- állami főiskolán megbízza és felmenti, nem állami főiskolán megerősíti a főiskolai rektorokat, illetve főigazgatókat,
- megbízza és felmenti a MAB elnökét és tagjait.

Az oktatási és kulturális miniszter a felsőoktatással kapcsolatos állami feladatai körében:

- részt vesz a felsőoktatási politika és fejlesztés állami döntéseinek előkészítésében, illetőleg kialakításában, irányítja az ágazat tudománypolitikáját, annak megvalósítását, koordinálja az országos tudománypolitikai koncepció kialakítását, és ezzel összefüggésben előterjesztést tesz,
- benyújtja a Kormányhoz az FTT állásfoglalása alapján a felsőoktatás éves költségvetési beszámolóját és támogatásának tervét,
- törvényességi felügyeletet lát el a felsőoktatási intézmények felett, és ebben a jogkörében megsemmisíthet minden olyan intézményi szabályzatot, döntést, amely jogszabályba ütközik, továbbá a jogszabálysértő állapot megszüntetése érdekében intézkedhet,
- az FTT, valamint a MAB állásfoglalása alapján engedélyezi alapképzésben a szak indítását, illetőleg visszavonja az engedélyt,
- meghatározza a MAB véleménye alapján a szakirányú továbbképzésben a képesítési követelményeket,
- a felsőoktatási intézmény felkérésére közléseket tesz a külön rendeletben meghatározott képesítési követelményeknek megfelelő szakirányú továbbképzési szakok, valamint az Országos Képzési Jegyzékbe felvett - jóváhagyott szakmai követelmények alapján javasolt - akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzések indítását az Oktatási Közlönyben,
- az FTT állásfoglalása alapján dönt a különféle képzési szintek első évére felvehető államilag finanszírozott hallgatói létszámról, annak intézmények közötti megosztásáról, és ennek során gondoskodik az egyházakkal, illetve az egyházi intézményekkel kötött megállapodásban rögzített létszámárnyok betartásáról,
- a MAB javaslatára meghatározott időre felfüggesztheti egyes intézményekben és szakokon a záróvizsgáztatási és oklevél-kiadási jog gyakorlását,
- ellenőrzi az állam által rendelkezésre bocsátott eszközök felhasználásának hatékonyságát és jogszerűségét, az FTT-vel együttműködve kialakítja az ellenőrzés

- szervezetét és biztosítja az ellenőrzés eredményeinek - a vizsgált intézmény állásfoglalásának is helyt adó - nyilvánosságra hozatalát,
- támogatja a felsőoktatási intézmények nemzetközi kapcsolatainak kialakítását és fejlesztését.

Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság (MAB)

- jóváhagyja a doktori iskolák működését, és dönt arról, hogy az egyetem melyik tudományterületen, azon belül mely tudományágban folytathat doktori képzést, ítéltet oda doktori fokozatot,
- állást foglal olyan kérdésekben, amelyek e törvény végrehajtása során az oktatás minőségét érintik.

A MAB az oktatási és kulturális miniszter, az FTT vagy felsőoktatási intézmény felkérésére véleményt nyilvánít

- felsőoktatási intézmény létesítéséről, illetőleg elismeréséről,
- kar létesítéséről, illetőleg elismeréséről,
- a képesítési követelményekről,
- alapképzésben a szakindítási engedély megadásáról,
- az egyetem doktori, illetőleg habilitációs szabályzatáról,
- arról, hogy a felsőoktatási intézményekben mely tudományágban, illetőleg művészeti területen vannak meg a feltételek a szakirányú továbbképzés, illetőleg az akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzés indításához és folytatásához,
- a kreditrendszer alkalmazásának szabályozásáról,
- külföldi felsőoktatási intézmény magyarországi működésének engedélyezéséről,
- az oklevelek honosításáról, illetőleg egyenértékűsítéséről szóló nemzetközi egyezmények tervezetéről.

Minden magyar állampolgárnak joga van az általa választott felsőoktatási intézményben és szakon felsőfokú tanulmányokat folytatni.

Felsőoktatási intézménybe

- alapképzésre és akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzésre érettségi bizonyítvánnyal, illetőleg azzal egyenértékű középiskolai végzettséget tanúsító bizonyítvánnyal, továbbá felsőoktatási intézményben szerzett oklevéllel,
- szakirányú továbbképzésre felsőoktatási intézményben szerzett és az adott felsőoktatási intézmény által meghatározott egyetemi vagy főiskolai oklevéllel,
- doktori képzésre egyetemi oklevéllel vagy azzal egyenértékű oklevéllel

lehet jelentkezni.

Az ötévesnél hosszabb tanulmányi idejű egyetemi képzés alatt kivételesen engedélyezhető a doktori tanulmány megkezdése, ha a hallgató már a doktori képzés szakterületének minden tárgyából vizsgát tett.

A felsőoktatási intézmény a felvételt a további követelményhez, különösen az érettségi minősítéséhez, a középiskolai tanulmányok, középiskolai tanulmányi versenyek, illetve a felvételi vizsga, továbbá az e törvény szerinti akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzés során elért

eredményekhez, alkalmassági vizsgálatokhoz, munkaviszonyhoz, meghatározott munkakör betöltéséhez, meghatározott időtartamú szakmai gyakorlathoz, végzettséghez kötheti. A felsőoktatási intézmény a felvételi vizsgakövetelményeket legalább két évvel, az egyéb feltételeket legalább egy évvel a bevezetésük előtt nyilvánosságra hozza.

A felsőoktatási intézmények az intézményben folyó képzésről rendszeres tájékoztatást adnak; a felvételi követelményeket pedig évente, megfelelő időben közzéteszik. A felsőoktatási intézményekben akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzés, egyetemi és főiskolai szintű alapképzés, általános és szakirányú továbbképzés, valamint doktori képzés folyhat nappali tagozaton, illetőleg más formában (pl. esti, levelező, távoktatás).

A felsőoktatásban folyó képzés rendszere

A felsőoktatási intézményben a képzés képzési program alapján folyik. A képzési program a szenátus általi elfogadással válik érvényessé. A képzési program részeként a tantervet alap- és mesterképzésben a miniszter által kiadott képzési és kimeneti követelmények alapján, szakirányú továbbképzésben szabadon készíti el a felsőoktatási intézmény.

A felsőfokú szakképzés a felsőoktatási intézmény által készített és a szenátus által elfogadott szakképzési program szerint folyik. A szakképzési program az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott felsőfokú szakképzésre készíthető, a szakképesítésért felelős miniszter által kiadott szakmai és vizsgakövetelmények alapján.

A felsőoktatási intézmény és a gazdasági (szakmai) kamara a szakképesítésért felelős miniszterrel kötött megállapodás alapján - az országos gazdasági érdek-képviseleti szervezetekkel együttműködve - kidolgozza a szakmai és vizsgakövetelményt és kezdeményezi a felsőfokú szakképzésnek az Országos Képzési Jegyzékbe történő felvételét. A felsőfokú szakképesítést fel kell venni - egyszerűsített és gyorsított akkreditációs eljárást követően - az Országos Képzési Jegyzékbe, ha azzal a szakképesítésért felelős miniszter egyetért.

A szakképzési program tartalmazza a megegyező tartalmú szakképzésben elsajátított ismeretek beszámításának lehetőségét, továbbá a felsőfokú szakképzésben szerzett krediteknek az azonos képzési területhez tartozó alapképzésbe való beszámítását. A beszámítható kreditek, száma legalább harminc, legfeljebb hatvan lehet. A képzési idő négy félév, kivéve, ha az európai közösségi jog, valamely képzés tekintetében ennél hosszabb időt állapít meg. A szakközépiskolában folyó felsőfokú szakképzésben kredit akkor szerzhető, ha a szakközépiskola felsőoktatási intézménnyel kötött megállapodás alapján szervez felsőfokú szakképzést.

Az alapképzésben alapfokozat (baccalaureus, bachelor) és szakképzettség szerzhető. Az alapfokozat az első felsőfokú végzettségi szint, amely feljogosít a mesterképzés megkezdésére. Az alapképzésben szerzett szakképzettség jogszabályban meghatározottak szerinti munkakör betöltésére jogosít. Az alapképzés képzési és kimeneti követelményei határozzák meg, hogy milyen szakképzettséget lehet szerezni az alapképzésben. A gyakorlatigényes alapképzési szakokban egy félévig tartó összefüggő szakmai gyakorlatot (a továbbiakban: összefüggő szakmai gyakorlat) kell szervezni. Az összefüggő szakmai gyakorlat teljesítése feltétele a záróvizsgára bocsátásnak. Az alapképzésben legalább száznolcvan kreditet - összefüggő szakmai gyakorlat esetén legalább kettőszázötven kreditet - kell és legfeljebb kétszáznegyven kreditet lehet teljesíteni. A képzési idő legalább hat, legfeljebb nyolc félév.

A mesterképzésben mesterfokozat (magister, master) és szakképzettség szerzhető. A mesterfokozat a második felsőfokú végzettségi szint. A mesterképzés képzési és kimeneti követelményei határozzák meg, hogy milyen szakképzettség szerzhető a mesterképzésben. A mesterképzésben szerzett szakképzettség jogszabályban meghatározottak szerinti munkakör

betöltésére jogosít. A mesterképzésben legalább hatvan kreditet kell és legfeljebb százhusz kreditet lehet megszerezni. A képzési idő legalább két, legfeljebb négy félév.

Az alapszakon és az ahhoz kapcsolódó mesterszakon, valamint az egységes, osztatlan képzésben együttesen legalább háromszáz kreditet kell és legfeljebb háromszázhatvan kreditet lehet megszerezni. A képzési idő legalább tíz és legfeljebb tizenkét félév.

A szakirányú továbbképzésben - az alap- vagy a mesterfokozatot követően további - szakirányú szakképzettség szerezhető. A szakirányú továbbképzésben legalább hatvan kreditet kell és legfeljebb százhusz kreditet lehet megszerezni. A képzési idő legalább két, legfeljebb négy félév:

A képzési program része a doktori képzés, amely a mesterfokozat megszerzését követő képzésben a doktori fokozat megszerzésére készít fel. Doktori képzésben legalább száznyolcvan kreditet kell szerezni. A képzési idő hat félév.

Az alap- és mesterszak indításával kapcsolatos dokumentációt, illetve a doktori iskola szabályzatát a rektor megküldi a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottságnak. A képzés akkor indítható, ha azt a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság szakértői véleményében támogatta, továbbá az indítás tényét a felsőoktatási intézmény a regisztrációs központnak bejelentette. A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság támogatásának hiányában képzés akkor indítható, ha ahhoz a felsőoktatási intézmény az engedélyt megkapta.

A Kormány határozza meg

a) az alap- és mesterképzés képzési területeit, képzési ágait, szakjait, az azokhoz rendelt kreditek számát, valamint az indítással összefüggő eljárási rendet, továbbá azokat a szakokat, amelyekben külső, nem felsőoktatási intézményi keretek között folyó gyakorlati képzést kell szervezni,

b) a felsőfokú szakképzés szervezésének rendjét,

c) a doktori iskola létesítésének eljárási rendjét és feltételeit, a doktori iskola tagságára és szervezetére, a doktori tanács számára biztosított hatáskörre, a doktori tézisek, a doktori értekezés nyilvánosságára, a doktori fokozatszerzési eljárásra vonatkozó általános szabályokat, a doktori fokozat megszerzésének feltételeit.

A felsőoktatásban a képzés megszervezhető teljes idejű képzésként, részidős képzésként, továbbá távoktatásként. A teljes idejű képzés félévenként legalább háromszáz tanórából áll.

A teljes idejű képzést a nappali képzés munkarendje szerint kell megszervezni. A nappali képzés munkarendje szerinti képzést heti öt napból álló tanítási hét keretében, a munkanapokon kell megszervezni. E rendelkezésektől a felsőoktatási intézmény hallgatói önkormányzatának egyetértésével el lehet térni.

A részidős képzés lehet esti vagy levelező képzés munkarendje szerint szervezett képzés. A részidős képzés időtartama - kivéve a szakirányú továbbképzést - a teljes idejű képzés tanóráinak legalább harminc, legfeljebb ötven százaléka lehet. A szakirányú továbbképzés időtartama a teljes idejű képzés tanóráinak legalább húsz, legfeljebb ötven százaléka lehet. Az esti és a levelező képzés munkarendje szerinti képzést a hallgatók elfoglaltságának figyelembevételével kell megszervezni a munkanapokon, indokolt esetben a heti pihenőnapon.

5. A felnőttképzés

A szociális és munkaügyi miniszter feladat-és hatásköréről szóló 170/2006.(VII.28.) Korm. rendelet szabályozza a miniszter a szakképzéssel és felnőttképzéssel kapcsolatos feladatait. Ennek értelmében a szociális és munkaügyi miniszter

- a) meghatározza a szakképzés megkezdésének és folytatásának feltételeit, a szakképzést folytató intézmények gyakorlati képzés szervezésére vonatkozó együttműködési megállapodásának tartalmi követelményeit, a pályakövetéssel összefüggő feladatokat,
- b) meghatározza a szakmai vizsgáztatás általános szabályait és eljárási rendjét, valamint a szakmai vizsgák adatait tartalmazó központi nyilvántartás vezetésének szabályait,
- c) meghatározza a szakmai vizsga szervezésére való jogosultság feltételeit,
- d) meghatározza a szakmai vizsgadíj és a vizsgáztatási díjak kereteit,
- e) meghatározza a tanulószervezés alapján a tanulókat megillető juttatások részletes szabályait,
- f) elkészíti és kiadja az Országos szakmai szakértői névjegyzéket és az Országos szakmai vizsgálóbizottsági névjegyzéket,
- g) meghatározza a szakmai és vizsgakövetelmények formai előírásait,
- h) létrehozza és működteti a szakképzési szerkezet folyamatos fejlesztését és korszerűsítését szolgáló bizottságot,
- i) a szakképzés-fejlesztési stratégia feladatainak eredményes megoldása, koordinálása, az érdekegyeztetés működtetése érdekében létrehozza és működteti a stratégiai bizottságokat,
- j) a szakképesítésért felelős miniszter ágazatába tartozó szakképesítések modulterképei alapján összeállíttatja az országos modulterképet és gondoskodik annak nyilvánosságra hozataláról,
- k) hazai és nemzetközi források felhasználásával fejlesztési programokat kezdeményez és valósít meg,
- l) az életen át tartó tanulás elősegítése érdekében - a külön jogszabályokban foglaltak szerint - közreműködik a közoktatási, felsőoktatási rendszer működtetésével és továbbfejlesztésével kapcsolatos állami feladatok végrehajtásában,
- m) felnőttképzési és munkaerő-piaci képzési programokat dolgoz ki, ösztönzi ezek korszerű, informatikai eszközökkel támogatott formáinak elterjesztését,
- n) feladatkörében ellátja az OKJ alapján hatáskörébe tartozó szakképesítések tekintetében a szakképesítésért felelős miniszter feladatait,
- o) külön jogszabályban meghatározott felnőttképzési intézményeket létesít és tart fenn,
- p) közreműködik az oktatási és kulturális miniszter iskolai rendszerű szakképzést érintő feladatainak ellátásában.

Az oktatás-szakképzés rendszerével kapcsolatban számtalan új kihívás jelentkezik. Többek között kapjon nagyobb súlyt az egyes ember személyes fejlődése, az ismeretek és készségek szintjének fejlesztése, az általános és szakmai alap- és továbbfejlesztéssel szembeni igények kielégítése, az információs társadalom létrejötte, a munkaerő-piac fokozott rugalmassága, a tartós fejlődés alapelvei stb.

Az említett kihívásokra adandó válaszok előrevetítik annak az igen közeli szükségességét, hogy az oktatási és szakképzési rendszereket mélyrehatóan kell átalakítani. A megreformálandó oktatás

és szakképzés feltétlenül hozzájárul a gazdaság növekedéséhez, a sikeresebb versenyképességhez, és az egész életen át tartó tanulás egy magasabb foglalkoztatási arány hordozójává válik.

A tartós foglalkoztatás biztosításához, a munkanélküliség csökkentéséhez a gazdaság változó igényeinek megfelelően műveltebb általános- és szakmai képzettséggel rendelkező munkavállaló szükséges. Az oktatásnak a képzéssel együtt így kiemelkedő, megkülönböztető szerepe van a foglalkoztatási gondok megoldásában. A felnőttoktatás - a felnőttképzés által - függetlenül attól, hogy az iskolai rendszerű, vagy iskolarendszeren kívüli forma - az emberek fejlesztik képességeiket, tudásukat gazdagítják, szakmai-technikai képzettségüket magasabb szintre emelik. Ezáltal tudják mind a társadalmi, mind az egyéni szükségleteiket kielégíteni.

A gazdasági, társadalmi folyamatok érintik az oktatás és a szakképzés szféráját is. E területnek is szintén új, a kor követelményeinek megfelelő nézetrendszer alapján kell működnie. E filozófia lényege, hogy a szervezett tanulásnak - az oktatásnak és a képzésnek, továbbá a művelődésnek, más megközelítésben az önművelésnek - az egész aktív emberi életet át kell fognia. Ki kell terjednie az iskolaköteles korosztályokon túl a felnőtt népességre is.

A modern államnak biztosítania kell az élethosszig tartó tanulás lehetőségét a társadalom valamennyi tagjai számára. Ez a célkitűzés megköveteli a felnőttképzés előtérbe állítását, kereteinek és feltételeinek fejlesztését.

A felnőttképzésről szóló 2001.évi CI. törvény olyan kerettörvény, amely a maga tartalmi és sajátos szabályozási szempontjainak megfelelően a felnőttképzésre vonatkozó általános szabályozási keretet ad.

Ennek megfelelően:

- A Magyar Köztársaság Alkotmánya mindenki számára deklarálja a művelődéshez való jogot, melyet - többek között - a közművelődés kiterjesztésével, az oktatáshoz történő hozzáféréssel biztosít. A felnőttképzésről szóló törvény elsősorban a felnőttképzésnek csak azokat a területeit igyekszik szabályozni, amelyhez állami támogatás kapcsolódik, másodsorban pedig a fogyasztóvédelmi garanciáinak megjelenítésével az állampolgárok alkotmányos jogainak kiteljesedését teszi lehetővé. Ez a minőségi elvárás akkor is követelmény, ha a képzés államilag nem támogatott, de államilag elismert végzettséget ad.
- A törvény hatálya a felnőttképzésben részt vevő felnőttre terjed ki, és aki a felnőttképzéshez kapcsolódó szolgáltatást veszi igénybe. A törvény hatálya nem terjed ki a közoktatási intézménnyel tanulói jogviszonyban álló felnőttre, a felsőoktatási intézménnyel - állami támogatásban részesülő - hallgatói jogviszonyban álló felnőttre, továbbá a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990. évi IV.törvény 13.§ szerint létrejött jogi személyekre, kivéve, ha az felnőttképzési tevékenység folytatása céljából történt.
- A törvény egyrészt a Kormánynak ad felhatalmazást, hogy a felnőttképzéssel kapcsolatos feladatai körében rendeletben határozza meg a felnőttképzést folytató intézmények és a felnőttképzési programok akkreditációját, továbbá a felnőttképzési normatív támogatások igénybevételének szabályait, másrészt felhatalmazást ad a foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi miniszternek, hogy rendeletben szabályozza a felnőttképzést folytató intézmények nyilvántartásba vételének feltételeit, továbbá a felnőttképzés egyes formái esetében további részletes szabályokat.

A felnőttképzési törvény egyik alapvető célja, hogy egységes szabályozás keretében biztosítsa a felnőttképzés rendszerének átláthatóságát, ellenőrizhetőségét, továbbá keretjellegetően szabályozza a felnőttképzés állami támogatási rendszerét. 2002. nyarán megtörtént a felnőttképzés irányítására

hivatott intézményrendszer kialakítása. A törvény célul tűzte ki azt is, hogy a felnőttkori képzéshez való hozzáférés lehetőségei a társadalom minden tagja számára bővüljenek.

A törvény hatálybalépése után megalakult a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Tanács (NSZFT), amely a szociális és munkaügyi miniszter felnőttképzéssel kapcsolatos feladatainak ellátását segítő, szakmai döntés-előkészítő, véleményező és javaslattevő országos testületként működik.

A felnőttképzés minőségének biztosítása érdekében jött létre a Felnőttképzési Akkreditáló Testület (FAT), a felnőttképzési tevékenységet végző intézmények és a felnőttképzési programok akkreditációjának elvégzésére, az akkreditált felnőttképzést folytató intézmények felnőttképzési tevékenységének ellenőrzésére feljogosított független szakmai testület.

A törvényi változáshoz kapcsolódik a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet (NSZFI) megalakítása, mely alaptevékenysége keretében többek között ellátja a felnőttképzési tevékenység szakmai, módszertani fejlesztését, koordinációs szerepet tölt be a felnőttképzési kutatások és szolgáltatások területén.

Az NSZFI feladatai kiegészültek a felnőttképzési keret terhére kiírt pályázatok szervezésével kapcsolatos feladatokkal. Az NSZFI feladatai – az akkreditációs eljárás gördülékenyebbé tétele érdekében – a FAT működtetésével összefüggésben is meghatározásra kerültek akként, hogy az intézet végzi valamennyi, az akkreditációs eljárással összefüggő döntés-előkészítési tevékenységet (a benyújtott kérelmek formai szempontból való ellenőrzése, a szakértői vélemények beszerzése stb.). Az NSZFI végzi a FAT titkársági feladatait (pl. ülések előkészítése, ügyviteli feladatok ellátása), valamint nyilvántartást vezet az akkreditált intézményekről és programokról.

A felnőttképzést folytató intézmények nyilvántartásával kapcsolatos teendőket az Állami Foglalkoztatási Szolgálat (továbbiakban: ÁFSZ) keretében működő regionális munkaügyi központok látják el. A nyilvántartásba vétel részletes szabályait, beleértve a hatáskörökre, a feladatokra és a feltételekre vonatkozó előírásokat, a szociális és munkaügyi miniszter rendeletben határozza meg. A nyilvántartásba vételt megtagadó, illetve a nyilvántartásból való törlést elrendelő határozattal szembeni fellebbezés elbírálására a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal jogosult.

Ha a képzők a jogszabályokban előírt képzési szerződést nem vagy csak megfelelő tartalommal kötik meg a résztvevőkkel, vagy képzési program nélkül végzik a képzést, a jogsértő magatartást tanúsító intézményekkel szembeni fellépésre a felnőttképzési tevékenység ellenőrzését végző munkaügyi központok törvényes alapot kaptak. A munkaügyi központ a felnőttképzési tevékenységet nyilvántartásba vétel nélkül folytató intézménnyel szemben bírságot szab ki, amelynek összege ötvenezer forinttól ötszázezer forintig terjedhet. Ha az intézmény továbbra is nyilvántartásba vétel nélkül folytatja felnőttképzési tevékenységét, a bírság ismételt kiszabása mellett a munkaügyi központ az intézményt a képzési tevékenységtől eltiltja.

A nyilvántartásban szereplő, ám a jogszabályi előírásoknak nem megfelelően működő intézménnyel szemben a jogsértés súlyához igazodóan ugyancsak bírság kiszabásának van helye. Ez esetben a bírság alsó határa húszezer forint, felső határa kettőszázezer forint.

A regionális munkaerőfejlesztő- és képző központok alapfeladatai – elsősorban az egész életen át tartó tanulás, az emberierőforrás-fejlesztés országos és regionális feladataira, valamint az esélyegyenlőség javítására tekintettel:

- közreműködnek a foglalkoztatást elősegítő, valamint új munkahelyek létrehozását támogató képzések lebonyolításában,
- részt vesznek felnőttképzési nemzetközi programokban, valamint az európai közösségi forrásokból támogatott emberierőforrás-fejlesztési programok előkészítésében és kivitelezésében,
- hátrányos helyzetűek felzárkóztatását szolgáló képzéseket szerveznek, és részt vesznek ilyen programok fejlesztésében,
- nyitott távtanulási hálózatok kiépítésével ellátják a nem formális tanulást folytatni szándékozók támogatását,
- regionális tananyagfejlesztő és konzultációs központként is működnek.

A felnőttképzés állami támogatása elsősorban az esélyteremtés, az esélyegyenlőség céljának előmozdítását szolgálja a képzéshez való hozzáférésben, a szakképzés megszerzésében. A munkaerő-piacon leghátrányosabb helyzetben lévők, az államilag elismert szakképzettséggel nem rendelkezők és a fogyatékos felnőttek támogatását célozza a normatív támogatás. A támogatással ez a réteg lehetőséget kap arra, hogy egyrészt munkaerő-piaci helyzetének stabilizálása érdekében piacképes szakképesítést szerezzen, másrészt egészségi állapotának megfelelő, egyéni boldogulását lehetővé tevő kompetencia birtokába jusson.

- A törvény szabályozza a felnőttképzés minőségbiztosításának legalapvetőbb előírásait. Ennek szellemében generális feltételként határozza meg, hogy felnőttképzést csak képzési program alapján lehet folytatni. E jogszabály írja elő, hogy a képzési programnak mit kell tartalmaznia. A képzési programnak igazodnia kell a képzésben részt vevő felnőttek eltérő előképzettségéhez és képességeihez. E szerint a képzésre jelentkező kérheti a tudásszintjének előzetes felmérését, melyet a képző intézmény köteles értékelni, s ez alapján a felnőttet a tudásának megfelelő szintre beosztani. A törvény lehetővé teszi, hogy a "hallgatók" képzése nyitott képzés, illetve távoktatás formájában is megszervezhető legyen.
- Azon felnőttképzést folytató intézmények, amelyek a nyilvántartásban szerepelnek, kérhetik a képzési programjaik akkreditálását. Az akkreditáció követelményeit, illetve ennek eljárási lépéseit kormányrendelet szabályozza. A program akkreditáció azokon a képzési területeken juthat megkülönböztetett jelentőséghez, ahol az Országos Képzési Jegyzékben nem szereplő szakmai és általános célú képzések, valamint a különböző szintű és formájú nyelvi képzések kerülnek oktatásra.
- A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény alapján a **Foglalkoztatási és Szociális Hivatal** szervezetének joga, hogy kinek a képzését kívánja támogatni (diszkrecionális jog). A képzés költségeit a Munkaerőpiaci Alap foglalkoztatási alaprésze biztosítja. A törvény alapján kizárólag akkreditált felnőttképzést folytató intézményben tanuló felnőtt képzése részesíthető támogatásban.
- Speciális támogatási lehetőségként jelenik meg a szakképzési hozzájárulásról és a képzési rendszer fejlesztésének támogatásáról szóló törvényben a saját munkavállalók képzésének támogatása.
- A felnőttképzést folytató akkreditált intézmény - pályázat alapján - támogatást kaphat a képzést szolgáló technikai feltételek megteremtéséhez.

A személyi jövedelemadóról szóló törvényben foglaltak alapján a felnőttet, illetve a felnőtt hallgatót - képzésben való részvétele alapján - személyi jövedelemadó kedvezmény illeti meg.

6. Oklevelek és címek

A felnőttképzést folytató intézmény a felnőttképzési tevékenység megkezdésére kizárólag akkor jogosult, ha az Oktatási Hivatal (OH) által vezetett nyilvántartásban szerepel. A nyilvántartásba történő bejegyzés két évig érvényes.

A nyilvántartásba vétel iránti kérelmet a nyilvántartást vezetőnek a székhelye szerint illetékes regionális igazgatóságához kell benyújtani, melyekhez csatolni kell: a 30 napnál nem régebbi cégkivonatot; a kérelmező hatályos alapító okiratát, vagy alapszabályát; a képzés megjelölésére is kiterjedő nyilatkozatot; nyelvi képzés esetén az akkreditációs számot megjelölő nyilatkozatot; szakmai célú képzés esetén a szakképesítéseket megnevező nyilatkozatot; a képzésekhez kapcsolódó szolgáltatás megnevezését és azonosítóját tartalmazó nyilatkozatot; a kérelmezőnek nincsenek köztartozásai, nem áll csőd,- végelszámolási és felszámolási eljárás alatt; a nyilvántartási díj megfizetését igazoló csekk másolatát.

A felnőttképzési tevékenységek azonosítóit az oktatási és kulturális miniszter közleménye határozza meg.

- A nyilvántartás tartalmazza: a felnőttképzést folytató intézmény megnevezését, székhelyét, címét; az OKM közoktatási azonosító számát; a nyilvántartásba vételi számot és annak időpontját; a beszámolási kötelezettség határidejét; a felnőttképzési tevékenység célját és a kapcsolódó szolgáltatás formáját; nyelvi képzés esetén, hogy államilag vagy nemzetközileg elismert nyelvvizsga megszerzésére irányul-e; a nyelvvizsga szervezés jogosultságát; a szakképesítés megnevezését; a szakmai vizsgáztatás szervezésére való jogosultságot; az akkreditált felnőttképzési programok megnevezését és azonosító számát; a nyilvántartásból való törlés, ill. felfüggesztésének időpontját és okát.

A körülmények megváltozását a nyilvántartást vezetőnek be kell jelenteni, melyről igazolást ad ki. A nyilvántartásba vétel időpontja az értesítés kiadása. A nyilvántartásból törölt felnőttképzést folytató intézmények adatait öt évig meg kell őrizni.

A nyilvántartásba vétel megtagadásra kerül, ha a mellékletek valamelyike nem került csatolásra; a cégkivonatban, az okiratban, vállalkozói igazolványban nem szerepel a felnőttképzési tevékenység; a kérelmezőt előzőleg azért törölték a nyilvántartásból, mert a beszámolási kötelezettségének nem tett eleget, illetve az általa folytatott felnőttképzés neki felróható okból hiúsult meg.

A felnőttképzést folytató intézmények és a felnőttképzési programok akkreditációjának részletes szabályairól szóló Kormányrendelet hatálya kiterjed az Fktv-ben meghatározott intézmény- és program - akkreditációs eljárásra, ezen eljárást kérelmező intézményre, valamint a Felnőttképzési Akkreditáló Testületre (FAT) és annak tagjaira.

- A FAT a felnőttképzési törvényben meghatározott feladatok ellátására létrehozott, szakmai döntéseiben független testület. Lefolytatja az akkreditációs eljárást, és annak alapján kiadja az intézmény, illetve a program akkreditációs tanúsítványát, továbbá ellenőrzési jogot gyakorolhat az akkreditációt szerzett intézmény, illetve a program-akkreditációs eljárásban akkreditációt szerzett képzési program felett.

- A FAT kidolgozza a szervezeti és működési szabályzatra, az eljárási rendre (részletes folyamatleírásra), valamint a követelményrendszerre vonatkozó javaslatát. Az említettek az OM hivatalos lapjában közleményként kell nyilvánosságra hozni. A FAT eljárása során figyelembe veszi a felnőttképzési tevékenységek eltérő sajátosságait. Az SZMSZ-t, az eljárási rendet és a követelményrendszert szükség esetén a miniszter módosítja, míg a FAT javaslatot tehet annak módosítására.

- A FAT az intézmény-akkreditáció eljárása keretében azt vizsgálja, hogy a képzési és a felnőttképzési szolgáltató tevékenység megfelel-e a követelményrendszernek. A felsőoktatás hatálya alá tartozó intézmények esetében a FAT vizsgálata arra irányul, hogy az intézmény által már megszerzett akkreditáció részben vagy teljes körűen megfelel-e az eljárási rendben és a követelményrendszerben foglaltaknak.

- A program-akkreditáció keretében a FAT az intézmény egy vagy több képzési programját, illetve felnőttképzési szolgáltatását vizsgálja. A program vagy szolgáltatás tartalmi elemeinek vizsgálata alapján dönt a FAT a képzési program akkreditációjáról. Az OKJ-ben szereplő szakképesítésekre kidolgozott központi programok akkreditált programnak minősülnek. A FAT az Fktv-ben foglalt rendelkezések alapján akkreditációs eljárás lefolytatása nélkül, bejelentés alapján program-akkreditációs tanúsítványt bocsát ki. A bejelentéshez csatolni kell a programnak a más törvény felhatalmazása alapján történt akkreditálását vagy hatósági jogkörben történt engedélyezését igazoló okiratot. A FAT a képzési program, illetve szolgáltatás tartalmára és sajátosságaira tekintettel állapítja meg a program akkreditáció érvényességének időtartamát, amely legalább két, legfeljebb öt év lehet.

- A FAT a felnőttképzés minőségének hitelesítésével kapcsolatban állást foglal az oktatás minőségét érintő kérdésekben, továbbá olyan kérdésekben, amelyekben az intézmények a minőségbiztosítási tevékenységük kialakításával kapcsolatban a szakvéleményét kéri. A FAT az állásfoglalását kötelezően indokolja, melyben meg kell jelölni az akkreditációs tevékenységet, azon okokat, melyek az állásfoglalást megalapozzák, továbbá a FAT javaslatát. A FAT elnöke a hozott állásfoglalást megküldi a miniszternek, aki gondoskodik annak a nyilvánosságra hozataláról.

Az akkreditációs eljárás a felnőttképzést folytató intézmény kérelmére indul meg. Akkreditációt csak azok az intézmények kérhetnek, amelyek az OH által vezetett nyilvántartásban szerepelnek. Az intézmény-, illetőleg a program akkreditáció külön eljárásban szerzhető meg. A FAT az eljárási rend és a követelményrendszer alapulvételével látja el feladatait. Az akkreditációs eljárások lefolytatásának határideje 90 napnál hosszabb nem lehet. Az eljárási rendet úgy kell megállapítani, hogy az a gyorsaságot, az egyszerűséget és a szakszerűséget szem előtt tartsa. Az eljárási rendről és a követelményrendszerrel a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Tanács nyilvánít véleményt. Az egyházi felnőttképzési intézmények és képzési programjaik akkreditálása során a FAT hittudományi-hitéleti szakbizottságot hoz létre. Az akkreditációs eljárás díjának mértékét a miniszter évente rendeletben állapítja meg.

- Feltételes intézmény akkreditáció adható, ha a felnőttképzést folytató intézmény tevékenysége kizárólag hátrányos helyzetű csoportok és fogyatékosok képzésére irányul, és a képző által készített, a végleges intézmény akkreditáció feltételeinek való megfelelés eléréséhez szükséges intézkedéseket, feladatokat tartalmazó, legfeljebb egy évre vonatkozó intézkedési tervet a FAT elfogadja.

A FAT folyamatosan vizsgálja a felkészülést, és amennyiben azt állapítja meg, hogy az intézmény az intézkedési tervben meghatározott feltételeket határidőre nem teljesítette, a feltételes intézmény akkreditációs döntését visszavonja.

- Egyszerűsített intézmény akkreditációs eljárás folytatható le közoktatási és szakképzési intézmény, valamint egyéb felnőttképzést folytató intézmény esetében akkor, ha a képző intézmény igazolt minőségbiztosítási rendszerrel rendelkezik.

- Az intézmény akkreditáció érvényessége négy évre szól. Négy év után megszűnik. A felnőttképzést folytató intézmény a következő évre vonatkozó, szakmai tanácsadó testülete által elfogadott képzési tervét a tárgyév november 30. napjáig nyújtja be a FAT-hoz. Amennyiben e kötelezettségének az intézmény nem tesz eleget, akkor az intézmény akkreditációt a FAT visszavonja. Az akkreditáció érvényességének kezdő időpontja a tanúsítvány kiállításának napja.

Az akkreditációs kérelmet közvetlenül a FAT titkárságának kell benyújtani, ahol a megfelelés szempontjából megvizsgálják. Az észlelt hiányosságok pótlására a kérelmező legfeljebb 30 napot kap. Amennyiben a kérelmező a felszólításnak nem tesz eleget, a FAT a kérelmet elutasítja. A FAT véleményezési eljárása a formai követelményeknek mindenben megfelelő kérelemnek a titkárságra történő benyújtásának napjától veszi kezdetét. A kérelem elbírálása beérkezési sorrendben történik, kivéve, ha a miniszter soron kívüli eljárást kér. A FAT a kérelmet a titkárságra történő benyújtását megelőző 90. napon érvényes követelményrendszer szerint bírálja el.

- Az akkreditációval kapcsolatos döntés meghozatala a FAT testületi ülésén történik. Ez lehet az akkreditáció megadása, elutasítása vagy visszavonása. A döntést határozatba foglalják, melyet a kérelem elutasítása, ill. az akkreditáció visszavonása esetén indokolni kell. A kérelem elutasítása esetén a FAT meghatározhatja a követelményeket azzal, ha azokat az intézmény a határidőig teljesíti, és újabb kérelmet nyújt be, akkor az újabb eljárása során a FAT a meghatározott követelmények teljesítését vizsgálja. A FAT ülésein a Magyar Akkreditációs Bizottság képviselője tanácskozási joggal vesz részt. A FAT ülése akkor határozatképes, ha azon tagjai kétharmada jelen van. Döntését a jelenlévő tagok több mint felének szavazatával hozza meg, melynek előkészítésére szakbizottságot hozhat létre. A szakbizottság tagjait a FAT elnöke kéri fel a FAT tagjai, illetve a szakértők közül. A szakbizottságok összetételét, működését, jelölési rendjét az SZMSZ határozza meg.

A FAT, illetve szakbizottsága a helyszínrre szakértői bizottságot küldhet ki. A látogató bizottság a követelményrendszerben az intézmény számára előírt feladatok teljesítését ellenőrzi. A szakértők nyilvános pályázat alapján kerülnek kiválasztásra. A velük szemben támasztott követelményeket a pályázati felhívásban kell meghatározni. A látogatóbizottságok személyi összetételéről - legalább 30 nappal a látogatást megelőzően - értesíteni kell a felnőttképzést folytató intézményt, amelynek vezetője a tagokkal kapcsolatban 15 napon belül, indokolással ellátott összeférhetetlenségi kifogást tehet a FAT elnökénél. A bizottság tevékenységéről jelentést készít.

- Amennyiben a FAT ellenőrzése során azt állapítja meg, hogy az intézmény vagy program nem felel meg az akkreditációs követelményeknek, a korábban hozott határozatát visszavonja, és új határozatot hoz, melyet az OM hivatalos lapjában nyilvánosságra hoz. Az akkreditáció megadását és időtartamát a tanúsítvány kiadásakor szintén közzé kell tenni.

A hallgató tanulmányait az egyetemi és a főiskolai szintű alapképzésben, valamint a szakirányú továbbképzésben záróvizsgálattal, az akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzésben szakmai vizsgával fejezi be. A záróvizsga a felsőfokú iskolai végzettség megszerzéséhez szükséges tudás (készség) ellenőrzése és értékelése, amelynek során a jelöltnek arról is tanúságot kell tennie, hogy a tanult ismereteket alkalmazni tudja.

A záróvizsga:

- szakdolgozat (diplomamunka) elkészítéséből és megvédéséből,
- a képesítési követelményekben előírt írásbeli, illetőleg szóbeli vizsgából,
- egyes szakokon meghatározott gyakorlatok elvégzéséből áll.

A záróvizsgára bocsátás feltétele:

- a tantervben előírt vizsgák eredményes letétele és más tanulmányi követelmények teljesítése, vagy az előírt kreditértékek megszerzése,
- az intézmény által előírt nyelvismeret megszerzésének igazolása.

A záróvizsga típusát és eredményének kiszámítási módját, a záróvizsga jellegétől függően a képesítési követelmények határozzák meg. Az akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzésben szakmai vizsgát kell tenni a szakképzési törvény vonatkozó szabályai szerint. A záróvizsgát vizsgáztató bizottság előtt kell tenni. A záróvizsga-bizottságnak az elnökön kívül legalább két tagja van. A záróvizsga-bizottságot úgy kell összeállítani, hogy legalább egy tagja külső szakember legyen. A záróvizsga írásbeli részének módszerét és az elbírálás módját a Szabályzat határozza meg.

Sikeres záróvizsga alapján a felsőoktatási intézmény a hallgató számára oklevelet állít ki. Az oklevél a Magyar Köztársaság címerével ellátott közokirat, amely tanúsítja a tanulmányok sikeres elvégzését, az oklevélben megnevezett szakon. A felsőoktatási intézmények az oklevelet hagyományaiknak megfelelő formában és tartalommal oly módon adják ki, hogy az azonosítható és ellenőrizhető legyen. Az oklevél tartalmazza a kibocsátó felsőoktatási intézmény nevét, az oklevél birtokosának nevét, születésének helyét és idejét, a végzettség, illetve az odaítélt fokozat és a tanulmányi szakirány (szak, szakképzettség), a képzési forma megnevezését, a kibocsátás (avatás) helyét, évét, hónapját és napját. Tartalmaznia kell továbbá a felsőoktatási intézmény vezetőjének (illetőleg a Szabályzatban meghatározott intézményi, kari vezetőnek), a záróvizsga bizottság vagy a doktori szigorlati bizottság elnökének az eredeti aláírását, az intézmény pecsétjét, továbbá mindazokat az adatokat, amelyeket a felsőoktatási intézmény Szabályzata feltüntetni rendel. Oklevél vagy bizonyítvány kibocsátásakor a kormányrendeletben meghatározott képesítés elnevezését csak az adott szak indítására engedéllyel rendelkező felsőoktatási intézmények használhatják. Az oklevelet magyar nyelven vagy magyar és latin nyelven, nemzeti és etnikai kisebbségi képzés esetében a nemzeti és etnikai kisebbségek nyelvén, továbbá - kivételesen, a felsőoktatási intézmény döntésének megfelelően - a képzés nyelvén kell kiadni.

Külföldi felhasználásra, kérelem alapján, idegen nyelvű oklevélmelléklet adható ki, amely a tanulmányi kötelezettség legfontosabb adatairól és a tanulmányi eredményekről ad tájékoztatást.

A Magyarországon szerzett felsőfokú végzettséggel rendelkező személyek külföldön az alábbi, angol nyelvű elnevezéseket használhatják a tanulmányi irány megjelölésével:

- a főiskolai végzettséggel rendelkezők a „Bachelor” (rövidítve: BA, BSc stb.),
- egyetemi végzettséggel rendelkezők „Master” (rövidítve MA, MSc stb.),
- a doktori (PhD) fokozattal rendelkezők a „Doctor of Philosophy” (rövidítve: PhD),
- a mesterfokozattal rendelkezők a „Doctor of Liberal Arts” (rövidítve: DLA).

A felsőoktatási intézmény az akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzés sikeres szakmai vizsgája alapján az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott szakképesítést igazoló bizonyítványt ad. Az egyetemi végzettséget igazoló doktori címet az orvosok, fogorvosok, állatorvosok, jogászok nyerhetik el; ezeknek rövidített jelölése: dr. med., dr. med. dent., dr. vet., dr. jur.

Magyar állampolgár külföldön magyar hatósági engedély nélkül folytathat felsőfokú tanulmányokat. Külföldi felsőoktatási intézményekben tanulmányok folytatására pályázat alapján állami ösztöndíj adományozható. A pályázó jogait és kötelezettségeit az elfogadott pályázatot kiíró állami szerv és a pályázó közötti megállapodás határozza meg.

A 10. táblázat a végzetek számát mutatja be nappali és felnőttoktatásban az összes tagozaton.

10. táblázat

Év	A 8. év- folyamat eredményesen be- fejezte 4), 5)		Érettségi/képesítő vizsgát tett			Érettségihez		Felsőfokú szakképzettséget szerzett	
	gimnáziumban	szakközép-iskolában és technikumban	nem kötött szakképzettséget szerzett 1)	kötött szakképzettséget szerzett 2)	felsőfokú szakképzettséget szerzett	egyetemi vagy főiskolai szinten oklevelet szerzett	szakirányú továbbképzésben oklevelet szerzett 3)	PhD, DLA	
<i>Year</i>	<i>Pupils completed 8th grade 4), 5)</i>		<i>Students passed final examination at secondary level</i>			<i>Vocational graduates</i>		<i>Tertiary level graduates at</i>	
<i>in general schools</i>	<i>in vocational schools</i>	<i>total</i>	<i>without 1)</i>	<i>with 2)</i>	<i>accredited postsec. vocational programmes</i>	<i>colleges, university</i>	<i>postgraduate specialisation 3)</i>	<i>PhD, DLA</i>	

6. Végzetek – Graduates

6.1. Nappali- és felnőttoktatásban, az összes tagozaton – Graduates in full-time and part-time education together

1960	120 200	19 383	12 196	31 579	34 890	..	-	5 628	..	-
1970	173 378	30 894	30 866	61 760	70 667	..	-	18 220	895	-
1980	130 247	28 731	43 053	71 784	49 232	..	-	26 863	1 548	-
1990	172 708	27 241	40 633	67 874	56 431	4 668	-	24 103	1 879	-
1991	166 780	27 541	40 998	68 539	60 501	6 292	-	23648	2796	-
1992	158 984	29 265	42 195	71 460	68 348	6 251	-	22384	3238	-
1993	151 736	34 217	46 300	80 517	66 063	7 248	-	23615	2639	-
1994	143 669	34 413	45 788	80 201	62 902	9 079	-	24542	3572	-
1995	128 347	34 620	49 559	84 179	57 057	10 177	-	26237	3554	-
1996	126 020	35 906	52 252	88 158	54 209	10 813	-	31310	3575	-
1997	121 768	36 427	53 822	90 249	46 868	10 126	-	36 790	4 597	-
1998	118 377	37 749	54 349	92 098	42 866	11 249	-	38 609	4 043	-
1999	118 450	36 267	53 361	89 628	38 992	11 255	-	42 351	7 598	-
2000 (c)	122 300	37 100	52 100	89 200	673	46 978	11 515	717
2001	119 400	37 989	50 919	88 908	14 497	41 839	1 201	47 436	8 452	793
2002	118 840	40 239	50 170	90 409	26 055	36 984	1 919	50 505	8 889	983
2003	116 628	42 739	46 488	89 227	25 549	33 350	3 348	52 794	10 457	1 067
2004	118 015	48 259	44 695	92 954	26 070	36 149	4 838	53 514	8 825	893
2005	120 269	45 151	43 387	88 538	25 152	34 612	5 199	57 162	10 339	1 069
2006	118 763	46 847	43 939	90 786	24 691	31 558	6 130	53 114	9 500	1 012

6.2. Nappali oktatásban, a nappali tagozaton – Graduates in full-time education

1960	107 941	17 467	8 504	25 971	34 890	..	-	4 268	-	-
1970	165 611	24 841	19 747	44 588	70 667	..	-	11 888	-	-
1980	119 809	19 952	23 215	43 167	49 232	..	-	14 859	-	-
1990	169 059	24 136	28 903	53 039	56 431	4 668	-	15 963	-	-
1991	163 212	24 599	29 649	54 248	60 501	6 292	-	16458	-	-
1992	155 444	26 685	32 961	59 646	68 348	6 251	-	16201	-	-
1993	148 123	31 051	37 556	68 607	66 063	7 248	-	16223	-	-
1994	140 727	31 029	37 575	68 604	62 902	9 079	-	18041	-	-
1995	126 066	31 202	39 063	70 265	57 057	10 177	-	20024	-	-
1996	124 115	32 133	41 280	73 413	54 209	10 813	-	22147	-	-
1997	120 378	32 651	42 913	75 564	46 868	10 126	-	24 411	-	-
1998	117 190	33 730	43 930	77 660	42 866	11 249	-	25 338	-	-
1999	117 334	32 029	41 936	73 965	38 992	11 255	-	27 049	-	-
2000 (c)	121 100	32 200	40 000	72 200	554	29 843	472	470
2001	118 200	32 496	37 945	70 441	14 070	34 326	1 081	29 746	241	589

2002	118 038	33 550	36 062	69 612	25 303	30 047	1 776	30 785	135	595
2003	115 863	34 998	36 946	71 944	24 952	26 366	2 881	31 911	221	772
2004	117 093	37 052	39 617	76 669	25 260	27 132	4 008	31 633	135	652
2005	119 561	38 169	38 856	77 025	24 488	26 560	4 123	32 732	243	670
2006	118 223	38 219	38 676	76 895	23 681	24 516	4 675	29 871	112	623

1) 1999-ig szakmunkásvizsgát tett tanulók (felnőtt vizsgázók nélkül) és szakiskolát eredményesen végzettek, 2001-től érettségihez nem kötött OKJ szakmákban és a szakiskolában hagyományos szakmákban végzettek. – *Till 1999 the students graduated at programmes for skilled workers and students completed programmes at vocational schools; from 2001 NVQL and non-NVQL vocational graduates without certificate of maturity examination.*

2) 1999-ig technikus képező vizsgát tettek, 2001-től középiskolai végzettséghez kötött OKJ szakmákban – a felsőfokú OKJ szakmákban végzettek kivételével – szakmai vizsgát tettek és szakközépiskolában hagyományos szakmákban végzettek. – *Till 1999 technical (vocational) qualification; from 2001 graduates in NVQL qualifications with certificate of maturity examination (except graduates in accredited postsecondary vocational programmes) and in non- NVQL qualifications at secondary vocational schools.*

3) A 2000. év előtti években szakosító továbbképzésben oklevelet szerzettek száma. – *Till 2000 the number of graduates at tertiary extension courses.*

4) 1960-1980-ig a gyógypedagógiai intézmények adatai nélkül. 1990-2000-ig a gyógypedagógiai oktatás esetén a megfelelő tanév végi létszámot tartalmazza. – *1960–1980 without the data of special-education. From 1990-2000 the data contain the number of students at the end of school years*

5) A felnőttoktatásban a korábban közölt adatokat kiegészítettük a magán vizsgát tettek számával. – *The earlier published data of part-time education are completed with the number of private-examinations.*

Forrás: OKTATÁS-STATISZTIKAI ÉVKÖNYV (Statistical Yearbook of Education) 2006/2007. OKM, Budapest. 19. p.

Külföldi tanulmányok magyarországi elismerése

A külföldi hallgatókra vonatkozó részletes szabályokat a felsőoktatási intézmény állapítja meg. A külföldi hallgatók, ha jogszabály vagy nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik, tandíjat, költségtérítést és egyéb díjat fizetnek.

Külföldön folytatott, nem befejezett felsőfokú iskolai (rész-) tanulmányok beszámításáról - a tanulmányi kötelezettségek összehasonlítása alapján - a felsőoktatási intézmény dönt. Nemzetközi szerződés vagy annak alapján kötött intézményközi megállapodás a résztanulmányok ajánlott vagy kötelező beszámítását is előírhatja.

A külföldi felsőoktatási intézményben szerzett, befejezett felsőfokú tanulmányokat tanúsító oklevél, fokozat (a továbbiakban: oklevél) elismerése történhet

- honosítással,
- a megszerzett végzettségi szint elismerésével,
- az oklevél által tanúsított szakképzettség elismerésével.

A honosítás a felsőoktatási intézmények, az oklevél által tanúsított végzettségi szint, valamint szakképzettség elismerése az Oktatási és Kulturális Minisztérium hatáskörébe tartozik. Felsőoktatási intézmény az alapképzésben, illetőleg a szakirányú továbbképzésben szerzett külföldi oklevelet akkor honosíthatja, ha

- az oklevél által tanúsított végzettségi szintet az Oktatási Minisztérium elismerte, és az elismert végzettségi szint a hazai felsőoktatási intézményben megszerezhető azonos oklevél által tanúsított végzettséggel egyenértékű, vagy annál magasabb,
- az oklevél olyan szakképzettséget tanúsít, amely az eljáró felsőoktatási intézményben megszerezhető,
- a honosítást kérő személy által teljesített tanulmányi követelmények megfelelnek vagy kiegészítő feltételek előírásával megfeleltethetők az adott szak elvégzéséhez, oklevél megszerzéséhez előírt magyarországi tanulmányi (képesítési) követelményeknek.

Hazai egyetem doktori fokozatként honosíthatja a külföldön szerzett tudományos fokozatot akkor, ha a tudományos fokozat megszerzésének követelményei megfelelnek, vagy kiegészítő feltételek előírásával megfeleltethetők a doktori fokozat megszerzéséhez előírt követelményeknek. A felsőoktatási intézmény által honosított oklevél jogi hatálya megegyezik a honosító felsőoktatási intézményben folytatott tanulmányok alapján kiadott oklevelek jogi hatályával.

A külföldön szerzett oklevél által tanúsított végzettségi szint elismerése során az Oktatási és Kulturális Minisztérium azt igazolja, hogy a külföldön szerzett oklevél

- a hazai felsőoktatási intézményekben megszerezhető egyetemi vagy főiskolai végzettségnek megfelelő (azzal egyenértékű) végzettséget tanúsít,
- felsőfokú végzettséget tanúsít.

A külföldön szerzett oklevél által tanúsított szakképzettség elismerése azt igazolja, hogy az oklevél birtokosa rendelkezik a külföldi oklevél által tanúsított képesítéssel és a szakképzettség

megszerzéséhez alapvetően szükséges ismeretekkel. A szakképzettség elismerésére akkor kerülhet sor, ha

- az oklevél nem honosítható,
- a külföldi oklevél birtokosa azt honosíttatni nem akarja.

Külföldi felsőfokú szakképzettség e törvény hatálya alá tartozó akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzettséggel egyenértékűnek akkor ismerhető el, ha

- a bizonyítványt (oklevelet, fokozatot) elismert külföldi intézmény adta ki, és
- az a külföldi állam joga alapján is felsőfokú szakképzést tanúsít, továbbá
- a külföldi szakképzettség követelményei megfeleltethetők a magyar szakképesítési követelményeknek.

Jogszabály vagy nemzetközi egyezmény kimondhatja a felsőoktatásban szerzett oklevelek, illetőleg felsőfokú szakképzettségek feltétlen egyenértékűségét. Az ilyen oklevél, illetőleg felsőfokú szakképzettség hazai felsőoktatási intézményben szerzett oklevéllel, illetőleg Magyarországon szerzett felsőfokú szakképesítéssel azonos jogi hatályú. Az erről szóló záradékot az Oktatási és Kulturális Minisztérium vezeti rá az oklevélre.

Külföldi felsőoktatási intézmény Magyarországon akkor folytathat rendszeres alapképzést, szakirányú vagy doktori képzést (önállóan, más szervezet keretében vagy azzal együttműködve), illetve akkor adhat ki külföldi oklevelet, ha

- abban az országban, ahol székhelye van, az intézményt hivatalosan felsőoktatási intézménynek, az általa kiadott oklevelet (adományozott fokozatot) felsőoktatási oklevélnek (fokozatnak) ismerik el, és ezt hitelt érdemlően bizonyították,
- az oktatási miniszter a MAB véleményének kikérése után a külföldi felsőoktatási intézmény ilyen működését engedélyezte.

Magyar felsőoktatási intézmény külföldi felsőoktatási intézménnyel akkor folytathat közös alap- és szakirányú, továbbá doktori képzést, amennyiben az együttműködő külföldi felsőoktatási intézmény megfelel a feltételeknek. Az ilyen együttműködést az oktatási és kulturális miniszternek be kell jelenteni. Az oktatási és kulturális miniszter által engedélyezett képzésről kiadott külföldi oklevelek honosításáról és belföldi egyenértékűségéről a miniszter rendeletet alkot. E rendelet melléklete sorolja fel azon intézményeket és szakjaikat, amelyekre a rendelet hatálya kiterjed.

7. Nemzetközi integráció

Magyarország nemzetközi integrációja, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok erősödése a belső folyamatok mellett intenzív hatást gyakorol a hazai foglalkoztatási, munkaerő-piaci struktúra alakulására s ezen keresztül a szakképzési szükségletekre. A nemzetközi gazdasági folyamatok alapvetően négy területen hatnak a munkaerőpiacra: a tőke, az áru, a szolgáltatás és a munkaerő áramlása.

Az EU tagországi az Unió Tanácsa által kiadott iránymutatásnak megfelelően évente kötelesek Nemzeti Foglalkoztatási Akciótervet készíteni (NFA). Az irányelvek négy pillérré épülnek:

- foglalkoztathatóság javítása,
- a vállalkozói szellem megerősítése,
- a vállalkozások és dolgozóik alkalmazkodó képességének fejlesztése,
- az esélyegyenlőség politikájának megerősödése.

Az Európai Unió közösségi politikáján belül kiemelt helyet foglal el a foglalkoztatás-politika, amely megvalósításának legfontosabb pénzügyi eszköze az Európai Szociális Alap (ESF). Az ESF a Strukturális Alapok részeként olyan célokat szolgál, mint a regionális fejlesztés, az elmaradott térségek felzárkóztatása, szociális integráció. Magyarország számára az ESF különös jelentőséggel bír, hiszen jelentős mértékben hozzájárulhat többek között a munkaerő-piaci egyenlőtlenségek enyhítéséhez, a tartós munkanélküliség leküzdéséhez, a humán erőforrás fejlesztéséhez.

8. Fontosabb, az oktatással kapcsolatos Internet címek

1. Európai Tanulmányi Központok Titkársága	www.tpf.iif.hu/etkt
2. Foglalkoztatási és Szociális Hivatal	www.afsz.hu
3. LEONARDO Nemzeti Iroda	www.tpf.iif.hu/leonardo
4. Magyar Agrárkamara	www.agrarkamara.hu
5. Magyar Kereskedelmi és Iparkamara	www.mkik.hu
6. Magyar Szakképzési Társaság - MSZT	www.mszt.iif.hu
7. Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége - MTESZ	www.mtesz.hu
8. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet	www.nive.hu
9. Oktatási és Kulturális Minisztérium	www.okm.gov.hu
10. Országos Foglalkoztatási Közalapítvány	www.ofa.hu
11. BME Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár – OMIKK	www.omikk.bme.hu
12. TEMPUS Közalapítvány	www.tka.hu
13. Szociális és Munkaügyi Minisztérium	www.szmm.gov.hu/
14. Mobilitás Ifjúsági Szolgáltató Intézet	www.mobilitas.hu

9. Az oktatással - képzéssel kapcsolatos főbb jogszabályok

Törvények

- 1991. évi IV törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról
- 1993. évi LXXVI. törvény a szakképzésről
- 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról
- 2001. évi C. törvény a külföldi bizonyítványok és oklevelek elismeréséről
- 2001. évi CI. törvény a felnőttképzésről
- 2003. évi LXXXVI. törvény a szakképzési hozzájárulásról és a képzés fejlesztésének támogatásáról
- 2005. évi CXXXIX. törvény a felsőoktatásról

Kormányrendeletek

- A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény végrehajtásáról szóló módosított 20/1997. (II. 13.) Korm. rendelet
- A Nemzeti Alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló módosított 243/2003. (XII. 7.) Kormányrendelet
- Az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Kormányrendelet
- A felnőttképzést folytató intézmények és a felnőttképzési programok akkreditációjának szabályairól szóló 22/2004. (II. 16.) Korm. rendelet
- A diákigazolványokról szóló 17/2005. (II. 8.) Kormányrendelet
- A felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény egyes rendelkezéseinek
- Az Oktatási Hivatalról szóló 307/2006. (XII. 23.) Kormányrendelet
- A Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézetről szóló 292/2006. (XII. 23.) Kormányrendelet
- végrehajtásáról szóló módosított 79/2006. (IV. 5.) Kormányrendelet
- A felsőoktatási intézmények felvételi eljárásáról szóló módosított 237/2006. (XI. 27.) Kormányrendelet
- A szociális és munkaügyi miniszter feladat- és hatásköréről szóló 170/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet

Miniszteri rendeletek

- 48/2001. (XII. 29.) OM rendelet a felnőttképzést folytató intézmények nyilvántartásba vételének részletes szabályairól
- 4/2002. (II. 26.) OM rendelet az iskolai rendszerű szakképzésben részt vevő tanulók juttatásairól
- 7/2002. (XII. 6.) FMM rendelet a felnőttképzést folytató intézmények és a felnőttképzési programok akkreditációs eljárási díjának mértékéről és felhasználásának szabályairól
- 34/2003. (XII. 21.) OM rendelet a szakmai vizsga szervezésére való jogosultság feltételeiről
- 17/2004. (V. 20.) OM rendelet a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről, valamint egyes oktatási jogszabályok módosításáról

- 24/2004. (VI. 22.) FMM rendelet az akkreditációs eljárás és követelményrendszer részletes szabályairól [módosította: 4/2007. (II. 12.) SZMM rendelet]
- 15/2009. (VII. 24.) SZMM rendelet a saját munkavállalók részére szervezett képzés költségeinek a szakképzési hozzájárulás terhére történő elszámolásáról

Foglalkoztatási és Szociális Hivatal
Nemzeti Pályainformációs Központ
National Employment and Social Office
Euroguidance Hungary

1089 Budapest, Kálvária tér 7

Levelezési cím/Mailing address: 6721 Szeged, Bocskai u.10-12

Tel: + 36 (62) 555 580 Fax: +36 (62) 555 581

Web: www.npk.hu E-mail: info@npk.hu

Az Európai Bizottság támogatást nyújtott ennek a projektnek a költségeihez.
Ez a kiadvány a szerző nézeteit tükrözi, és az Európai Bizottság nem tehető felelőssé az abban foglaltak
bármilyen felhasználásáért.

This brochure has been made with the support of the European Commission.
This publication reflects the views only of the author, and the Commission can not be held responsible for any
use which may be made of the information contained therein.

Kiadja/ Published by:

Foglalkoztatási és Szociális Hivatal
Nemzeti Pályainformációs Központ
National Employment and Social Office
Euroguidance Hungary

Felelős kiadó/ Publisher in charge: Pirisi Károly

Kézirat lezárva / Manuscript closed: 2009. 12.